

(Nie)bezpieczne wody

Region Morza Bałtyckiego

wobec redefinicji bezpieczeństwa

w Europie

Filip Bryjka, Kinga Dudzińska, Amanda Dziubińska,
Aleksandra Koziół, Paweł Markiewicz, Tymon Pastucha

Red. Amanda Dziubińska, Aleksandra Koziół

Warszawa, kwiecień 2026
Polski Instytut Spraw Międzynarodowych

© Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, 2026

Redakcja: **Marta Przyłuska-Brzostek**

Redakcja techniczna: **Natalia Radulska, Dorota Dołęgowska**

Projekt okładki: **Natalia Radulska**

ISBN 978-83-68555-23-3

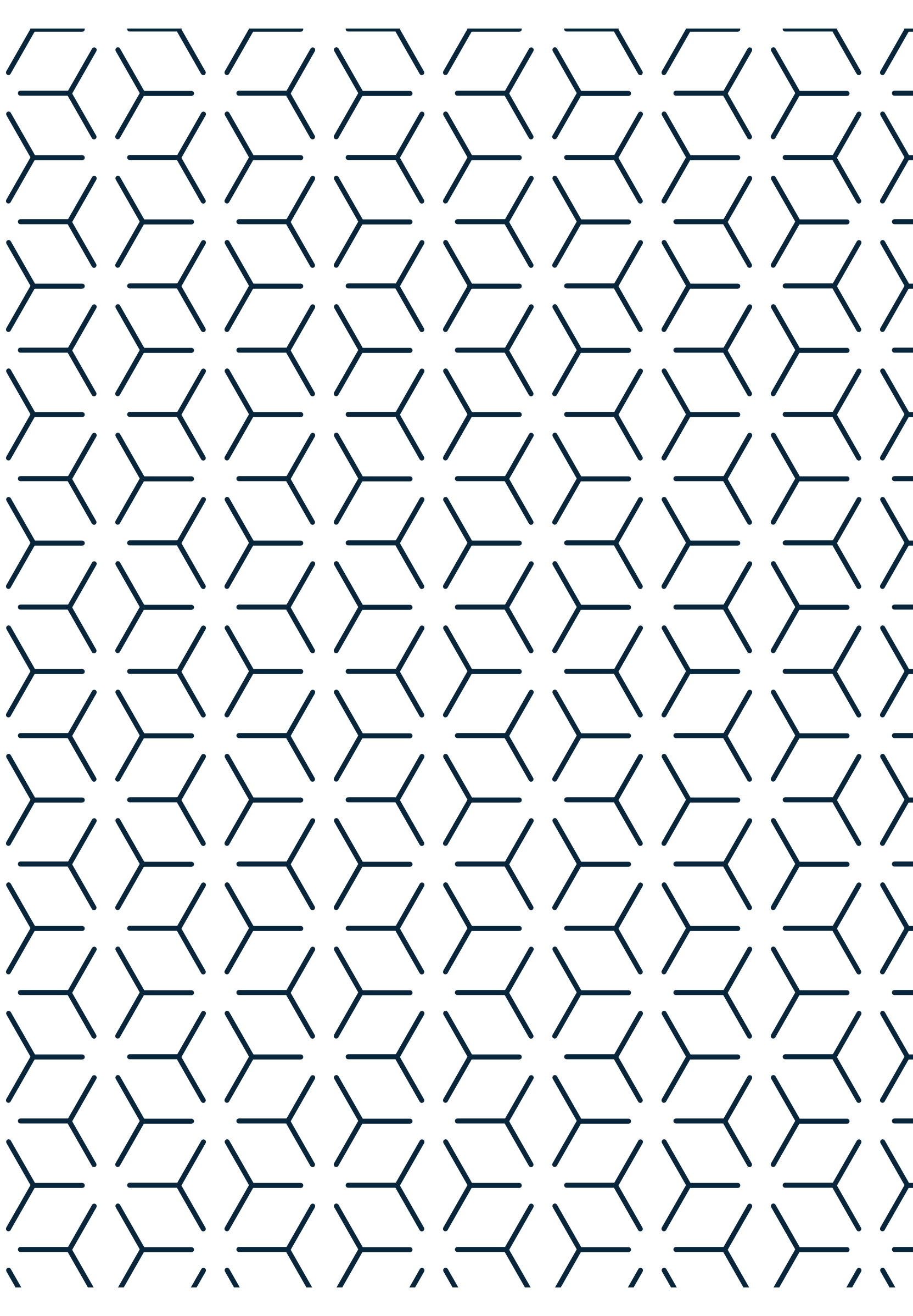
E-ISBN 978-83-68555-24-0

Polski Instytut Spraw Międzynarodowych
Warecka 1a, 00-950 Warsaw
tel. (+48) 22 556 80 00
pism@pism.pl, www.pism.pl

Druk:
Mazowieckie Centrum Poligrafii
ul. Lisi Jar 29
05-270 Marki

Spis treści

- 5** **Streszczenie**
- 9** **Wstęp**
- 13** **Regionalne zagrożenia, globalne znaczenie**
Wyzwania militarne
Wojna hybrydowa
Bezpieczeństwo energetyczne
Wyzwania ekologiczne
- 41** **Strategia dla regionu – w kierunku skoordynowanej
odpowiedzi**
NATO
Unia Europejska
Formaty regionalne
Współpraca transatlantycka
- 69** **Od odstraszania po odporność – rekomendacje**
Zdolności wojskowe
Ochrona przed zagrożeniami
Energetyka i infrastruktura
Wymiar strategiczny
- 81** **Zakończenie**
- 85** **Autorzy**

Streszczenie

Zdolności wojskowe

- Niepewność co do przyszłości amerykańskiego zaangażowania wojskowego w Europie zwiększa ryzyko osłabienia zdolności do obrony i odstraszenia Rosji w Regionie Morza Bałtyckiego (RMB), co wymusza na europejskich państwach NATO większe zaangażowanie wojskowe w obronę północno-wschodniej flanki.
- Państwa RMB powinny przede wszystkim jak najszybciej:
 - ◊ podwyższyć wydatki wojskowe do 5% PKB (zgodnie z deklaracjami szczytu NATO w Hadze w 2025 r.);
 - ◊ zwiększyć własne zdolności obronne, zwłaszcza w zakresie obrony przeciwlotniczej, zdolności do uderzeń dalekiego zasięgu, walki radioelektronicznej, rozpoznania satelitarnego;
 - ◊ zacieśnić współpracę wojskową, aby wpływać na kalkulacje Rosji i powstrzymać ją przed przeprowadzaniem operacji zaczepnych skierowanych przeciwko państwom RMB.
- Kluczowym obszarem będzie podnoszenie interoperacyjności, czyli sprawnego współdziałania wojsk państw NATO i UE. Służyć temu będą duże, wielodomenowe ćwiczenia z udziałem NATO Joint Warfare Center z siedzibą w Stavanger (Norwegia), JFC Norfolk i JFC Brunssum, a także ćwiczenia morskie na Morzu Bałtyckim pod dowództwem Komórki Planowania i Prowadzenia Operacji Wojskowych UE (MPCC).

Ochrona przed zagrożeniami

- Szerokie spektrum zagrożeń hybrydowych wpływa destabilizująco na sytuację w regionie i obniża zdolność państw RMB do wzmacniania odporności. Mimo wielości pilnych wyzwań dla ich bezpieczeństwa, które są generowane przez Rosję w różnych domenach, niezbędna jest koordynacja i priorytetyzacja działań – kon-

centracja na bieżących zadaniach przy jednoczesnym formułowaniu skutecznej średnioterminowej polityki.

- Kluczowym elementem bezpieczeństwa w RMB powinno stać się zacieśnienie współpracy wywiadowczej, a także wzmocnienie regionalnej współpracy i wymiany doświadczeń służb – straży granicznej, straży przybrzeżnej i policji.
- Istotna będzie również modernizacja wyposażenia służb, uwzględniająca nowoczesne sensory i platformy bezzałogowe (w tym drony nawodne i podwodne), a także lepsza koordynacja ich działań z wojskiem (w tym marynarkami wojennymi), np. w ramach CISE.
- Państwa RMB powinny rozwijać podejście „obrony totalnej”, obejmujące szkolenia ludności, w tym w zakresie reagowania w sytuacjach kryzysowych, mechanizmy współpracy z lokalną administracją, a także systemy mobilizacyjne.

Energetyka i infrastruktura

- Państwa regionu powinny prowadzić spójną narrację wobec Rosji i wskazywać, że jej działania wymierzone w infrastrukturę krytyczną i żeglugę spotkają się ze zdecydowaną odpowiedzią wymierzoną w jej interesy gospodarcze i polityczne na Bałtyku (np. „flotę cieni”).
- Państwa regionu powinny dostosować krajowe regulacje i zsynchronizować procedury transgraniczne pozwalające reagować na nowe zagrożenia dla infrastruktury krytycznej, aby szybko i legalnie egzekwować działania w sytuacjach zagrożenia. Równocześnie na forum UE powinny wspólnie występować na rzecz wzmocnienia i uszczelnienia zachodnich sankcji energetycznych, szczególnie wobec rosyjskiej „floty cieni”.
- Państwa regionu powinny przyspieszyć rozwój niskoemisyjnej energetyki w celu obniżania zależności od importu paliw kopalnych, szczególnie wzmocnić regionalną współpracę gospodarczą i technologiczną w celu wdrażania nowoczesnych i odpornościowych rozwiązań dla energetyki morskiej.

Współpraca transatlantycka

- Państwa RMB, w tym Polska, powinny pogłębiać strategiczny dialog z USA i Kanadą w celu wypracowania wspólnego stanowiska transatlantyckiego. Powinno ono definiować Morze Bałtyckie jako przestrzeń przylegającą do obszaru arktycznego, a więc stanowiącą jego istotną południowo-wschodnią granicę morską.

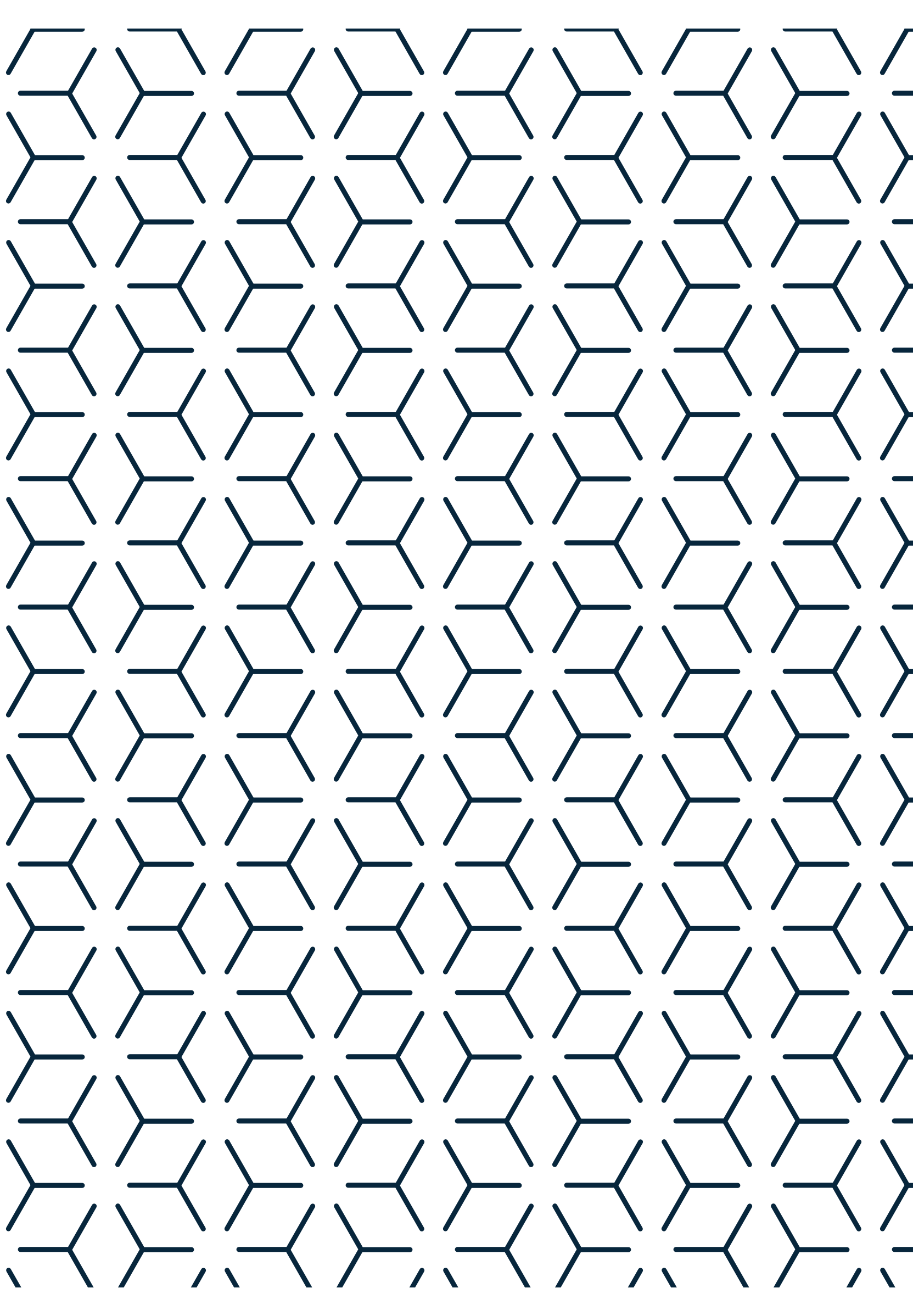
- Morze Bałtyckie – obecnie niemal otoczone przez sojuszników i partnerów transatlantycznych – może stać się kluczowe dla zabezpieczenia wód Europy, Arktyki i północnego Atlantyku, a dla USA i Kanady stanowić jednocześnie wyjątkową okazję do wzmocnienia sojuszy i partnerstw, istotnych także w kontekście ochrony amerykańskich interesów w zachodniej hemisferze przed ambicjami Chin i Rosji.
- Łącząc bezpieczeństwo Arktyki i Morza Bałtyckiego, USA i Kanada umacniałyby swoje interesy w RMB w szerszym kontekście rosnącego globalnego znaczenia Arktyki, dzięki czemu wzmocniona byłaby też rola tych państw w Europie.

Współpraca regionalna

- Wobec narastania i różnicowania zagrożeń poniżej progu wojny państwa RMB powinny pogłębić koordynację polityczną.
- Wymaga to wzmocnienia roli RPMB jako głównej platformy uzgadniania priorytetów regionalnych. Można to osiągnąć poprzez ukierunkowanie mandatu Rady na wzmocnianie odporności, gotowości i reagowania kryzysowego oraz przyznanie jej wymiernych narzędzi wykonawczych.

Polityka komunikacyjna

- Wskazane jest opracowanie przez państwa RMB spójnej narracji strategicznej dotyczącej roli regionu Morza Bałtyckiego w bezpieczeństwie euroatlantycznym. Powinna ona jednoznacznie definiować, dlaczego Bałtyk jest kluczowy dla NATO i UE, jakie są cele państw regionu w zakresie odstraszania i obrony oraz jakie korzyści dla obywateli i gospodarek przynoszą wzmocniona obecność sojusznicza w regionie i inwestycje w bezpieczeństwo.
- Polityka komunikacyjna powinna wzmocniać odporność społeczną. Wiąże się to z regularnym przekazywaniem społeczeństwom zrozumiałych wyjaśnień znaczenia ćwiczeń wojskowych, obecności sił sojusznicznych czy inwestycji w infrastrukturę krytyczną, a także z transparentnym informowaniem o incydentach przy jednoczesnym wyjaśnianiu działań zaradczych.
- Konieczne jest systemowe stosowanie polityki komunikacyjnej w przeciwdziałaniu dezinformacji i innym operacjom informacyjnym prowadzonym przez Rosję i innych aktorów. Oprócz rozwijania zdolności monitorowania i identyfikowania szkodliwych narracji potrzebne są proaktywne działania komunikacyjne – wyprzedzające wyjaśnianie potencjalnie wrażliwych kwestii i szybkie dementowanie fałszywych informacji.

Wstęp

Amanda Dziubińska, Aleksandra Kozioł

Bezprecedensowa wojna Rosji przeciwko Ukrainie oraz równoległe nasilana rosyjska presja militarna i agresja hybrydowa wymierzona w państwa UE i NATO postawiły RMB w centrum bezpieczeństwa europejskiego. Strategiczne położenie tego obszaru – na styku przestrzeni euroatlantyckiej i Rosji – sprawiło, że stał się on jedną z kluczowych przestrzeni rosyjskiej konfrontacji z Zachodem.

Morze Bałtyckie jest niewielkim i półzamkniętym akwenem, na którym ze względu na geograficzną bliskość państw NATO i Rosji łatwo może dojść do – zaplanowanej, ale też przypadkowej – eskalacji i konfliktu zbrojnego. Jest to dla obu stron obszar kluczowy ze względów operacyjnych i strategicznych. Sprawowanie nad nim kontroli decyduje nie tylko o sytuacji wojskowej na wschodniej i północnej flance NATO, ale też o możliwości wyjścia, przez Cieśniny Duńskie, na Morze Północne i Norweskie w kierunku Arktyki i Atlantyku, a więc o zdolności utrzymania połączeń morskich oraz dostępności wsparcia sojuszniczego zarówno dla RMB, jak i dla północnego Atlantyku. Bałtyk, rozpatrywany łącznie z Arktyką oraz obszarem GIUK (wody Oceanu Atlantyckiego między Grenlandią, Islandią i Wielką Brytanią), jest zatem ważnym obszarem odstraszenia Rosji, co przekłada się też na kwestie bezpieczeństwa szlaków komunikacyjnych łączących Europę z Ameryką Północną.

Wraz z rozszerzeniem Sojuszu Północnoatlantyckiego o Finlandię i Szwecję Morze Bałtyckie stało się niemal w całości akwenem wewnętrznym państw NATO. Z jednej strony wzmocniło to potencjał obronny regionu, ale z drugiej zwiększyło jego znaczenie w kalkulacjach strategicznych Rosji. Już teraz Rosja traktuje RMB jako arenę eskalowanej rywalizacji, także poniżej progu otwartego konfliktu. Na sytuację bezpieczeństwa wpływają ponadto czynniki pozaregionalne, przede wszystkim trwająca wojna przeciwko Ukrainie, rosnąca presja militarna i hybrydowa ze strony Rosji na państwa europejskie, powiększające się napięcia w stosunkach transatlantyckich, a także coraz bardziej widoczna aktywność Chin w Arktyce i na Bałtyku. Jednocześnie RMB pozostaje ważnym obszarem projekcji interesów i stosowania instrumentów polityki bezpieczeń-

stwa UE – od sankcji energetycznych przeciw Rosji i polityki klimatycznej, poprzez regulacje dotyczące infrastruktury krytycznej, aż po instrumenty wzmacniania odporności na rosyjskie zagrożenia hybrydowe. RMB skupia tym samym jak w soczewce zmiany w europejskiej architekturze bezpieczeństwa, których istotnym elementem jest lokalne wzmacnianie zdolności do obrony i zacieśnianie współpracy między państwami środkowoeuropejskimi, bałtyckimi i nordyckimi. RMB staje się jednocześnie przestrzenią testowania odporności państw Zachodu na nowe formy zagrożeń ze strony Rosji, a w scenariuszu eskalacji – także jednym z najbardziej prawdopodobnych obszarów rozpoczęcia kinetycznego konfliktu Rosji z Zachodem. Strategiczne położenie RMB sprawia, że jest on newralgicznym obszarem także w wymiarze zapewnienia odporności NATO i UE. Na obszarze tym występują morskie szlaki komunikacyjne, linie zaopatrzenia i tranzytu wojsk o znaczeniu strategicznym, sieci kabli telekomunikacyjnych i energetycznych, gazociągi i ropociągi, terminale LNG, porty, a w coraz większym stopniu także infrastruktura odnawialnych źródeł energii.

Przyszłe środowisko bezpieczeństwa RMB będzie w największej mierze zależało od kilku czynników:

- ewolucji strategii i zasobów Rosji (tempa odbudowy jej potencjału wojskowego i zdolności do długotrwałego prowadzenia działań hybrydowych);
- kształtu relacji transatlantyckich (zarówno poziomu zaangażowania USA w bezpieczeństwo europejskie, jak i zdolności Europy do przejęcia większej odpowiedzialności za własną obronę);
- dynamiki integracji europejskiej w obszarze bezpieczeństwa i obrony (w tym rozbudowy struktur reagowania i dowodzenia, rozwoju instrumentów wspólnego finansowania, regulacji infrastrukturalnych i polityk klimatyczno-energetycznych);
- tempa postępu technologicznego (w szczególności w obszarze systemów bezzałogowych, zdolności rozpoznania i świadomości sytuacyjnej, cyberbezpieczeństwa oraz ochrony infrastruktury podmorskiej);
- możliwych narastających napięć między celami bezpieczeństwa, rozwoju gospodarczego i ochrony środowiska w skali regionu i całej UE.

Celem niniejszego raportu jest analiza zmian zachodzących w środowisku bezpieczeństwa regionu Morza Bałtyckiego po 2022 r. oraz zdefiniowanie wynikających z nich wyzwań i szans. Raport łączy perspektywę wojskową z analizą zagrożeń hybrydowych, energetycznych i środowiskowych, uwzględnia także instytucjonalny wymiar działań NATO, UE i formatów regionalnych. Dostarcza dzięki temu praktycznych rekomendacji dotyczących wzmacniania bezpieczeństwa oraz wykorzystania potencjału współpracy, przede wszystkim w ramach NATO i UE. Ambicją raportu nie jest jedynie opis zastanej sytuacji, ale także badanie trendów w perspektywie średnio- i długoterminowej. Przeprowadzona analiza stanowi podstawę do zidentyfikowania

kluczowych obszarów rozwoju zdolności wojskowych w RMB, a także priorytetów w zakresie budowy odporności (w tym ochrony infrastruktury krytycznej) oraz wzmocnienia regionalnych mechanizmów koordynacji, współpracy i podejmowania decyzji w obszarze bezpieczeństwa. Autorzy wychodzą z założenia, że o skuteczności odpowiedzi na działania Rosji i innych aktorów zewnętrznych decyduje nie tylko skala zaangażowanych sił i środków, lecz także zdolność do ich skoordynowanego wykorzystania w skali regionu. Polityka bezpieczeństwa w RMB wymaga spójnej, wielopoziomowej strategii obejmującej wymiar narodowy, sojuszniczy i regionalny, angażującej różne instytucje.

Zakres tematyczny raportu obejmuje najważniejsze wymiary bezpieczeństwa RMB. Uwzględnia zarówno czynniki militarne, takie jak potencjał wojskowy państw regionu, w tym wielkość sił zbrojnych, ich rozmieszczenie geograficzne, plany modernizacji technicznej oraz poziom gotowości, jak i czynniki pozamilitarne, które obejmują odporność na zagrożenia hybrydowe, ze szczególnym uwzględnieniem infrastruktury krytycznej. Uzupełnieniem jest analiza bezpieczeństwa energetycznego i środowiskowego regionu. Badaniu poddano skutki odejścia od importu surowców z Rosji, wzrost znaczenia Bałtyku jako korytarza importu energii dla Europy Środkowo-Wschodniej, rosnącą wrażliwość infrastruktury energetycznej na wrogie działania, a także konsekwencje intensyfikacji transportu surowców, działalności „floty cieni” i przyspieszonych zmian klimatu dla wrażliwego ekosystemu Bałtyku.

W dalszej części raport koncentruje się na instytucjonalnych odpowiedziach na wskazane zagrożenia i analizuje, w jakim stopniu aktualne i planowane działania NATO, UE oraz formatów regionalnych – takich jak NORDEFCO, NB8 czy Rada Państw Morza Bałtyckiego – odpowiadają na fundamentalne zmiany sytuacji bezpieczeństwa po 2022 r. Istotnym elementem jest także omówienie perspektyw współpracy transatlantyckiej z regionem, w tym ewolucji obecności wojskowej USA i Kanady oraz ich roli w odstraszaniu Rosji i ochronie morskich szlaków komunikacyjnych.

Raport wieńczy część rekomendacyjną, w której przedstawiono propozycje wzmocnienia zdolności wojskowych oraz odporności cywilnej państw regionu. Obejmują one zarówno rozwój narodowych i sojuszniczych zdolności obronnych (w tym w domenach morskiej, powietrznej i cybernetycznej), jak i działania podnoszące odporność na zagrożenia hybrydowe, a także wzmacniające bezpieczeństwo energetyczne i ochronę infrastruktury krytycznej.

Raport formułuje pięć kluczowych pytań badawczych:

1. Jak zmienił się poziom bezpieczeństwa regionu po 2022 r.;
2. Jaki wpływ na poziom bezpieczeństwa regionu mają inicjatywy NATO i UE;
3. Jaki wpływ na poziom bezpieczeństwa regionu mają państwa regionu i ich

partnerzy transatlantyccy;

4. Jakie czynniki będą miały największy wpływ na kształtowanie bezpieczeństwa regionu w perspektywie kolejnych pięciu lat;
5. Jakie działania – na poziomie narodowym, sojuszniczym i unijnym – mogą w najbardziej efektywny sposób wzmocnić odstraszanie, zdolności obronne oraz odporność regionu Morza Bałtyckiego.

Udzieleniu odpowiedzi na te pytania służyło przeprowadzenie badań jakościowych uzupełnionych analizą danych ilościowych. Analiza jakościowa objęła przegląd dokumentów strategicznych, raportów eksperckich, a także ocen zagrożenia publikowanych przez agencje wywiadowcze państw regionu. Wykorzystane dane liczbowe pochodzą z raportów wywiadowczych, a także baz udostępnianych przez instytucje międzynarodowe. Pozwoliły one na identyfikację trendów w potencjale militarnym, nasileniu aktywności wrogich aktorów, skali ataków hybrydowych oraz zmian w polityce energetycznej państw regionu. Tak dobrana metodologia umożliwiła pełniejsze uchwycenie dynamiki zmian i sformułowanie bezpośrednio wynikających z nich rekomendacji.

Regionalne zagrożenia, globalne znaczenie

Wyzwania militarne

Filip Bryjka

Głównym wyzwaniem militarnym w RMB jest rewizjonistyczna polityka Rosji, która stanowi egzystencjalne zagrożenie zarówno dla państw bałtyckich, jak i dla architektury bezpieczeństwa europejskiego i transatlantyckiego. Tuż przed inwazją na Ukrainę, w grudniu 2021 r., Rosja zażądała od NATO i USA m.in. wycofania wojsk i infrastruktury militarnej z państw, które dołączyły do Sojuszu po 1997 r. Niespełnienie tego ultimatum miało wiązać się z zastosowaniem przez Rosję środków „wojskowo-technicznych” – kilka tygodni później rozpoczęła się pełnoskalowa inwazja Rosji na Ukrainę. Cztery lata później Rosja niezmiennie wraca do tych żądań. Ich realizacja przyniosłaby konsekwencje przede wszystkim dla państw RMB – ułatwiłaby Rosji ponowne utworzenie w Europie Środkowej „strefy buforowej” pozbawionej możliwości otrzymania pomocy wojskowej od USA i innych państw Sojuszu w przypadku agresji. Choć Rosja stara się osiągnąć ten cel poprzez agresję hybrydową i negocjacje z USA, w przyszłości może sięgnąć po siłę militarną. Ryzyko bezpośredniej konfrontacji między NATO a Rosją wzrośnie w przypadku załamania się ukraińskiej obrony lub zatrzymania wojny na warunkach narzuconych przez Rosję. Podporządkowanie Ukrainy pozwoliłoby Rosji skoncentrować zasoby wojskowe i plany ofensywne na państwach północno-wschodniej flanki Sojuszu. W ocenie służb wywiadowczych państw bałtyckich i nordyckich w perspektywie trzech do pięciu lat Rosja będzie dysponować wiarygodnymi zdolnościami pozwalającymi na przeprowadzenie operacji ofensywnej wobec jednego lub kilku państw regionu¹.

.....

¹ Szerzej zob.: M.A. Piotrowski, *Bałtyckie i nordyckie oceny zagrożenia militarnego ze strony Rosji*, „Biuletyn PISM”, nr 45 (3048), 9 kwietnia 2025 r., www.pism.pl.

Zaostrzając się od kilkunastu miesięcy retoryka rosyjskich władz wobec państw bałtyckich i Finlandii, które są oskarżane m.in. o „nazyfikację”, „rusofobię” czy „łamanie praw mniejszości rosyjskojęzycznych”, powieliła model kampanii dezinformacyjnych, jakie Rosja prowadziła wobec Ukrainy dla uzasadnienia zajęcia Krymu i wywołania wojny w Donbasie, a w końcu pełnoskalowej inwazji. Przedstawiciele resortów siłowych, w tym szef rosyjskiej Służby Wywiadu Zagranicznego (SVR) Siergiej Naryszkin, od 2022 r. wielokrotnie niemal wprost wyrażali roszczenia terytorialne Rosji wobec państw bałtyckich i Finlandii, określanymi mianem „historycznych ziem rosyjskich”. Ostro krytykują też oni politykę wspierania Ukrainy, a wzrost wydatków na obronność uważają za „militaryzację zagrażającą strategicznym interesom Rosji”. Narracje takie, w połączeniu z dążeniami do delimitacji linii brzegowych w Zatoce Fińskiej czy z bezprawnym usunięciem boi granicznych na rzece Narwa między Estonią a Rosją, wskazują, że w przyszłości kwestie te mogą zostać wykorzystane jako pretekst do działań zaczepnych wobec państw Sojuszu.

Co jednak najistotniejsze, od 2022 r. Rosja podejmuje systemowe działania na rzecz wzmocnienia swojego potencjału militarnego, co wskazuje, że przygotowuje się do potencjalnego konfliktu zbrojnego przeciwko NATO. Mimo obecnej koncentracji zasobów wojskowych na działaniach wojennych na Ukrainie rozbudowuje swoje siły zbrojne do poziomu 1,5 mln żołnierzy², tworzy rezerwy, zwiększa wydatki wojskowe³ i rozbudowuje bazę przemysłu zbrojeniowego, a także formuje dodatkowe siły i środki w pobliżu granic z państwami północno-wschodniej flanki NATO. Według oficjalnych danych w 2025 r. na bezpieczeństwo i obronę Rosja przeznaczyła bezprecedensową kwotę 183 mld dol., co stanowiło 41% całego budżetu państwa. W latach 2026–2028 wydatki mają zostać na podobnym poziomie⁴. W 2025 r. Rosji udało się 17-krotnie zwiększyć produkcję amunicji artyleryjskiej (do 7 mln sztuk rocznie) w porównaniu z rokiem 2021 (400 tys. sztuk rocznie), co pozwoli jej uniezależnić się od dostaw z Korei Północnej i Iranu (ok. 5–7 mln sztuk pozyskanych od 2023 r.). W ocenie estońskiego wywiadu odbudowa rosyjskich zapasów artyleryjskich nie ogranicza się do zaspakajania potrzeb związanych z działaniami militarnymi na Ukrainie (10–15 tys. sztuk dziennie), lecz jest gromadzona na potrzeby kolejnej wojny⁵. Zatrzymanie walk na Ukrainie zapewne nie doprowadzi do spowolnienia produkcji zbrojeniowej. Perspektywa znie-

.....
² Szerzej zob.: A.M. Dyner, *Stan sił zbrojnych Rosji po dwóch latach od agresji na Ukrainę*, „PISM Strategic File”, nr 4 (138), luty 2024, www.pism.pl.

³ F. Bryjka, *Znaczenie rosnących wydatków wojskowych Rosji*, „Biuletyn PISM”, nr 190 (3000), 18 grudnia 2024 r., www.pism.pl.

⁴ W poprzednich latach wydatki obronne były nawet dwa razy mniejsze: 61 mld dol. (2020 r.), 65 mld dol. (2021 r.), 82 mld dol. (2022 r.), 109 mld dol. (2023 r.), zob. B. Grozowski, *Putin's War Economy Reaches Limit*, „Important Stories”, 2 października 2025 r., www.istories.media.

⁵ *International Security and Estonia 2026*, Estonian Foreign Intelligence Service, luty 2026, s. 57–58, www.raport.valisluureamet.ee.

sienia zachodnich sankcji – na co Rosja liczy, negocjując z USA – pomoże rosyjskiej gospodarce (obecnie znajdującej się w stanie stagnacji) zwiększyć moce produkcji militarnej, co spotęguje ryzyko bezpośredniej konfrontacji z NATO.

W odpowiedzi na przyjęcie Finlandii i Szwecji do NATO Rosja w 2023 r. podjęła decyzję o rozformowaniu Zachodniego Okręgu Wojskowego (OW), w miejsce którego odtworzono Moskiewski i Leningradzki OW. Pierwszy z nich obejmuje część terytorium Rosji graniczącą z Białorusią i Ukrainą. W jego skład wchodzi m.in. 1. Gwardyjska Armia Pancerna, 20. Armia Ogólnowojskowa, 98. i 106. Dywizja Wojsk Powietrznodesantowych, 16. Samodzielna Brygada Specnazu, a także brygada raketowa, walki radioelektronicznej, łączności i logistyki. Obecny poziom ich ukończenia nie jest publicznie znany, ale najprawdopodobniej jest ograniczony ze względu na ciągłe rotacje na front, braki kadrowe i sprzętowe. Ze względu na kluczowe znaczenie tych jednostek dla obrony Moskwy najpewniej zostaną one ukończone w pierwszej kolejności po wstrzymaniu działań wojennych na Ukrainie.

Część jednostek Moskiewskiego OW wchodzi także w skład Regionalnego Zgrupowania Wojskowego (RZW) Rosji i Białorusi, które jest narzędziem wywierania presji na NATO i stanowi potencjalne zagrożenie dla Polski, Litwy i Łotwy. Formalnie jego zadaniem jest ochrona Państwa Związkowego Białorusi i Rosji, jednak w praktyce stanowi formę podporządkowania białoruskich sił zbrojnych rosyjskiemu dowództwu. Jednostki tworzące RZW ćwiczą regularnie, a największymi sprawdzianami stanu ich zdolności są manewry „Zapad” i „Tarcza Związku” prowadzone naprzemiennie w dwuletnich odstępach. Ich scenariusze mają ofensywny charakter zwłaszcza względem Polski i Litwy⁶.

Obszar operacyjno-strategicznej odpowiedzialności Leningradzkiego OW koncentruje się na NATO i obejmuje terytorium Rosji na granicy z państwami bałtyckimi, Polską, Finlandią i Norwegią. W 2024 r. przy granicy z Finlandią utworzono nowy 44. Korpus Armijny w Pietrozawodsku (Karelia), składający się m.in. z jednostek zmotoryzowanych, powietrzno-desantowych i raketowych. 6. Armia Ogólnowojskowa w Agatławie została wzmocniona dwiema nowymi dywizjami strzelców zmotoryzowanych, które stacjonują w pobliżu granicy z Estonią (68. w Łudze i 69. w Kamieniec). Potencjał Leningradzkiego OW tworzą także dwa korpusy armijne – 11. stacjonujący w obwodzie królewieckim i 14. (arktyczny) w Murmańsku. Żołnierze z nowych jednostek walczą na froncie ukraińskim i w obwodzie kurskim, gdzie ponoszą wysokie straty, ale też nabierają doświadczenia bojowego⁷. Pod koniec grudnia 2025 r.

.....

⁶ Szerzej zob.: A.M. Dyner, *Formowanie Regionalnego Zgrupowania Wojsk na Białorusi*, „Komentarz PISM”, nr 132/2022, 18 października 2022 r., www.pism.pl.

⁷ *International Security and Estonia 2025*, Estonian Foreign Intelligence Service, s. 7–10, <https://raport.valisluureamet.ee/2025/en>.

Mapa 1

Rozmieszczenie głównych związków taktycznych armii rosyjskiej w Leningradzkim OW

1 71. Gwardyjska Dywizja Strzelców Zmotoryzowanych (14. Korpus Armijny)	12 Leningradzka baza Floty Bałtyckiej
2 61. Brygada Piechoty Morskiej	13 Baza lotnicza Olenja
3 80. Samodzielna Brygada Strzelców Zmotoryzowanych (14. Korpus Armijny)	14 Baza lotnicza Monczegorsk
4 44. Korpus Armijny (LOW)	15 Baza lotnicza Biesowiec
5 69. Gwardyjska Dywizja Strzelców Zmotoryzowanych (6. Armia Ogólnowojskowa)	16 Baza lotnicza Chotiłowo
6 68. Gwardyjska Dywizja Strzelców Zmotoryzowanych (6. Armia Ogólnowojskowa)	17 Baza lotnicza Czkałowski
7 76. Gwardyjska Dywizja Desantowa	18 14. Korpus Armijny (LOW)
8 18. Gwardyjska Dywizja Strzelców Zmotoryzowanych (11. Korpus Armijny)	19 6. Armia Ogólnowojskowa (LOW)
9 336. Gwardyjska Brygada Piechoty Morskiej	20 11. Korpus Armijny
10 Flota Północna	21 Kwatera Główna Leningradzkiego Okręgu Wojskowego (LOW)
11 Kwatera Główna Floty Bałtyckiej	

Opracowanie PISM za: *Focus 2025: The Norwegian Intelligence Service's assessment of current security challenges*, 10 lutego 2025 r., s. 12-13, www.havtil.no/en.

rosyjski minister obrony Andriej Biełousow poinformował, że 336. Brygada Piechoty Morskiej Floty Bałtyckiej w obwodzie kaliningradzkim została przekształcona w dywizję⁸. Żołnierze z tej jednostki potencjalnie mogą być wykorzystani do operacji ofensywnych wobec państw RBM. Do końca 2027 r. reorganizację przejdzie także 61. Brygada Floty Północnej.

Militarne wyzwanie dla NATO w domenie morskiej stanowi potencjał Floty Bałtyckiej i Północnej, które oprócz wzmożonej aktywności rozpoznawczej są zaangażowane w eskortowanie tankowców „floty cieni”, wykorzystywanych do omijania sankcji i do sabotażu. W przeciwieństwie do wojsk lądowych, które poniosły dotkliwe straty w wojnie na Ukrainie, potencjał marynarki wojennej (z wyjątkiem Floty Czarnomorskiej) pozostaje nienaruszony. W przypadku konfliktu z NATO jednym z zadań Floty Bałtyckiej, dysponującej 54 okrętami bojowymi (w tym 15 okrętami desantowymi, 13 – raketowymi, 10 – przeciwminowymi, 7 korwetami, 2 fregatami, niszczycielem i okrętem podwodnym), byłoby zajęcie lub zablokowanie Cieśnin Duńskich, by uniemożliwić Sojuszowi korzystanie z morskich szlaków komunikacyjnych między Bałtykiem a Morzem Północnym. Rosyjska marynarka jednocześnie będzie mogła prowadzić znacznie szerzej niż dotychczas zakrojone operacje dywersyjno-sabotażowe skierowane przeciwko morskiej infrastrukturze krytycznej (IK), w tym kablom komunikacyjnym, rurociągom i portom, co może prowadzić do poważnych zakłóceń w komunikacji i dostawach energii. Będzie także wspierać działania lądowe uderzeniami raketowymi, m.in. z wykorzystaniem pocisków Kalibr-NK o zasięgu co najmniej 1,5 tys. km. Na rosyjski potencjał „antydoświadczowy” (A2/AD) w RBM składają się ponadto systemy Bastion z raketami Onyks (450 km) oraz systemy raketowe Iskander-M (500 km), mogące przenosić taktyczną broń jądrową.

W wyniku reformy sił zbrojnych w 2023 r. Flota Bałtycka została podporządkowana bezpośrednio dowództwu Marynarki Wojennej. Flota Północna, która od 2019 r. posiadała własne dowództwo, została z kolei przekształcona w odrębny OW, co wskazuje na jej rosnące znaczenie operacyjno-strategiczne. Jej głównym zadaniem jest zapewnienie strategicznego odstraszenia państw NATO i kontrola morskich linii komunikacyjnych na Dalekiej Północy. Jej potencjał – blisko 70 okrętów bojowych (w tym 26 podwodnych) – w 2026 r. zostanie wzmocniony m.in. 3 nowoczesnymi wielozadaniowymi okrętami podwodnymi klasy Siewierodwińsk i 3 fregatami uzbrojonymi w hipersoniczne pociski Cyrkon. Zmodernizowany krążownik admirał Nachimow klasy Kirov II (uzbrojony w pociski Kalibr i Cyrkon) pod koniec 2026 r. może wejść do służby i stać się nowym okrętem flagowym rosyjskiej marynarki wojennej. Do tego czasu będzie kontynuował próby morskie i testy uzbrojenia. W najbliższych latach

.....

⁸ В Калининградской области бригаду морской пехоты усилили до дивизии, „ТАСС”, 22 grudnia 2025 r., www.tass.ru.

Flota Północna ma również otrzymać zmodernizowany okręt podwodny klasy Akula I oraz sześć konwencjonalnych okrętów podwodnych klasy Kilo II (wszystkie uzbrojone w pociski Kalibr)⁹.

Flota Północna odgrywa kluczową rolę w realizacji rosyjskich ambicji w Arktyce, obszarze, któremu przyznano priorytetowe znaczenie w rosyjskiej Doktrynie morskiej z 2022 r. Oprócz bogactw naturalnych region ten jest strategicznie istotny dla morskich szlaków komunikacyjnych (Północna Droga Morska), co czyni go przedmiotem rywalizacji między Zachodem a Rosją i Chinami. Oba te państwa zacieśniają współpracę wojskową na Bałtyku i w Arktyce – od 2019 r. ich siły powietrzne prowadzą wspólne patrole i przeloty bombowców strategicznych w pobliżu Alaski, zaś marynarki wojenne regularnie ćwiczą na Bałtyku i północnym Pacyfiku. W październiku 2024 r. straż przybrzeżne obu państw przeprowadziły pierwszy wspólny patrol w Arktyce¹⁰, a rok później Chiny wystąpiły do Europy pierwszy kontenerowiec, który pokonał Północną Drogę Morską¹¹. Chiny rozbudowują swoją flotę polarnych statków badawczych, lodołamaczy i okrętów podwodnych. Chińskie ambicje w Arktyce nie ograniczają się bowiem do wymiaru ekonomicznego, ale obejmują także rozwój zdolności wojskowych, które Chiny planują uzyskać w ciągu 5–10 lat. Jest to związane ze strategiczną rywalizacją z USA¹².

Od ponad dekady Rosja konsekwentnie wzmacnia swoje zdolności wojskowe na Dalekiej Północy, gdzie rozbudowuje infrastrukturę wojskową (w tym lotniska), tworzy nowe jednostki, instaluje systemy uzbrojenia (pociski kierowane ziemia–woda i ziemia–powietrze) oraz stacje radiolokacyjne. Rosja koncentruje się także na zapewnieniu ochrony stref przybrzeżnych i rozwijaniu koncepcji operacyjnej tzw. bastionów. Ma ona polegać na zapewnieniu swobody działania Flocie Północnej (zwłaszcza okrętom podwodnym przenoszącym pociski balistyczne, SSBN), by uniemożliwić podejście jednostkom NATO w rejony pozwalające skutecznie razić cele w głębi Rosji. Rosja rozwija też zdolności morskie do atakowania celów z dużej odległości. Jej ambicje są jednak ograniczane wysokimi kosztami budowy nowych okrętów i poziomem obciąż-

.....
⁹ *Focus 2026: The Norwegian Intelligence Service's assessment of current security challenges*, „Norwegian Intelligence Service”, 6 lutego 2026 r., s. 29, www.etterretningstjenesten.no.

¹⁰ M. Boulègue, *Sino-Russian Cooperation in the Arctic*, CEPA, 8 lipca 2025 r., www.cepa.org.

¹¹ Kontenerowiec Istanbul Bridge wyruszył 23 września 2025 r. z portu Ningbo-Zhoushan w prowincji Zhejiang we wschodnich Chinach. Płynął wzdłuż północnych wybrzeży Syberii przez Ocean Arktyczny. Podczas podróży zawijał do kilku portów europejskich (m.in. Felixstowe w Wielkiej Brytanii, Hamburga w Niemczech i Gdańską w Polsce, gdzie dotarł po 26 dniach podróży), zob. *First container ship on China-Europe Arctic route arrives in Gdansk, Poland*, „People's Daily Online”, 20 października 2025 r., www.en.people.cn.

¹² *Intelligence Outlook: An intelligence-based assessment of the external conditions for the security of the Kingdom of Denmark*, Danish Defense Intelligence Service, s. 37.

zenia przemysłu, brakiem personelu oraz słabością w zakresie wykrywania zagrożeń i zwalczania okrętów podwodnych.

Wyzwanie dla NATO w Arktyce stanowi rosyjskie lotnictwo, m.in. samoloty bojowe Su-33, Su-25, MiG-29 i MiG-31, bombowce Su-24, samoloty i śmigłowce do zwalczania okrętów podwodnych Il-38, Tu-142, Ka-27/Ka-29. Z punktu widzenia wojskowego przez Arktykę prowadzi najkrótsza trasa lotu rosyjskich samolotów i pocisków balistycznych. Arktyczna infrastruktura wojskowa zapewnia strategiczną osłonę dla okrętów podwodnych Floty Północnej z międzykontynentalnymi pociskami balistycznymi (IBCM) uzbrojonymi w głowice jądrowe. Są one podstawowym elementem rosyjskiej triady nuklearnej i psychologicznego oddziaływania na Zachód¹³. Obecnie znaczenie lądowego komponentu rosyjskich sił arktycznych z 61. Brygady Piechoty Morskiej w Sputniku (która ma zostać przekształcona w Dywizję), 71. Dywizji Strzelców Zmotoryzowanych (utworzonej z 200. Brygady Strzelców Zmotoryzowanych w dolinie Peczenga) oraz 80. Brygady Strzelców Zmotoryzowanych w Ałakurtti jest nieznaczące, ponieważ ok. 80% z nich jest zaangażowanych w wojnie na Ukrainie, gdzie ponoszą dotkliwe straty¹⁴.

Chociaż zagrożenie militarne dla RMB wzrasta, prawdopodobieństwo konwencjonalnego ataku ze strony Rosji w najbliższej perspektywie czasowej (2–3 lata) pozostaje niskie tak długo, jak długo Rosja będzie koncentrowała swoje siły i środki na wojnie na Ukrainie. Bardziej prawdopodobnym scenariuszem jest dalsza intensyfikacja rosyjskiej agresji poniżej progu wojny, która ma doprowadzić do stopniowej erozji bezpieczeństwa w regionie i podważenia sojuszniczej solidarności. Wariant pośredni może polegać na przeprowadzeniu przez Rosję ograniczonej operacji wojskowej przeciwko jednemu lub kilku państwom NATO z wykorzystaniem „sił zastępczych” (*proxy forces*) – na wzór aneksji Krymu czy wojny w Donbasie. Dotyczyć to może przede wszystkim Estonii lub Łotwy, które są zamieszkiwane przez liczne społeczności rosyjskojęzyczne (odpowiednio ok. 30% i ok. 35%). Na północy potencjalnym celem ataku może być norweski Svalbard, który pozostaje strefą zdemilitaryzowaną, gdzie Rosja posiada osady górnicze Pyramiden i Barentsburg. Newralgicznym punktem pozostaje także „przesmyk suwalski” na granicy Polski z Litwą, który oddziela obwód królewiecki od Białorusi. Po zajęciu niewielkiej części terytorium Sojuszu (np. estońskiej Narwy, łotewskiej Łatgalii czy przesmyku suwalskiego) Rosja mogłaby ponowić swoje żądanie z grudnia 2021 r. i usiłować doprowadzić do poważnych rozbieżności wśród sojuszników w ocenie sytuacji i sposobie odpowiedzi. Manipulując groźbą eskalacji z wy-

.....
¹³ *Focus 2025: the Norwegian Intelligence Service's assessment of current security challenges*, Norwegian Intelligence Service, s. 23–27, www.etterretningstjenesten.no.

¹⁴ A. Edvardsen, B.A. Hansen, *Russia's Forces in the High North: Weakened by the War, Yet Still A Multidomain Threat*, „High North News”, 12 stycznia 2024 r., www.highnorthnews.com.

korzystaniem broni nuklearnej, dążyłaby do wpłynięcia na kalkulacje części państw i podważenia wiarygodności art. 5 Traktatu północnoatlantyckiego, który mówi o obronie zbiorowej. Niewystarczająco zdecydowana reakcja NATO (zwłaszcza bierna postawa USA) mogłaby zachęcić Rosję do dalszej eskalacji.

Wojna hybrydowa

Filip Bryjka

Gotowość Rosji do eskalowania napięcia w RMB potwierdza agresja hybrydowa przeciwko państwom północno-wschodniej flanki NATO. Obejmuje ona m.in. cyberataki, akty dywersji i sabotażu, instrumentalizację migracji, rozpoznanie cywilnej i wojskowej infrastruktury krytycznej, uszkodzenia podwodnych rurociągów i kabli z wykorzystaniem „floty cieni”, a także planowe i systematyczne naruszanie przestrzeni powietrznej i morskiej. Działania te są bezpośrednio związane z inwazją Rosji na Ukrainę, a ich celem jest zwiększenie politycznych, społecznych i gospodarczych kosztów zachodniego wsparcia dla niej. Rosja próbuje także wywołać strach i spowodować niezdecydowanie w NATO i UE, aby podważyć ich zdolności do szybkiego i skutecznego reagowania na rosyjskie prowokacje.

Według badań przeprowadzonych przez Międzynarodowe Centrum ds. Zwalczenia Terroryzmu (ICCT) i GLOBSEC w okresie od stycznia 2022 r. do końca lipca 2025 r. Rosja przeprowadziła na terytorium UE 110 aktów sabotażu (89 skutecznie, a 21 zostało udaremnionych). Ponad połowa z nich (59 incydentów) miała miejsce w państwach RMB¹⁵. Działania te Rosja prowadzi za pośrednictwem tzw. jednorazowych agentów (*disposable agents*) – niewyszkolonych amatorów rekrutowanych za pomocą mediów społecznościowych (zwłaszcza kanałów w aplikacji Telegram), którzy w zamian za korzyści finansowe wykonują zadania zlecone przez rosyjski wywiad. W większości są to osoby młode i rosyjskojęzyczne, mieszkające na terytorium UE i mające możliwość swobodnego przemieszczania się w strefie Schengen¹⁶, co nadaje ich działaniom wymiar transgraniczny. Rosyjską bazę werbunkową stanowią także środowiska przestępcze¹⁷, kluby sztuk walki, kibice piłkarscy, a także skrajnie prawicowi radykałowie w Europie i USA¹⁸.

.....

¹⁵ Najwięcej w Polsce (20), po 11 w Niemczech i w Estonii, 9 na Litwie, 3 na Łotwie, po 2 w Szwecji i Finlandii, 1 w Danii, zob. D. Hajdu (red.), *Russia's Crime-Terror Nexus: Criminality as a Tool of Hybrid Warfare in Europe*, International Centre for Counter-Terrorism/Globsec, wrzesień 2025, s. 18–19, www.globsec.org.

¹⁶ Według łotewskich służb bezpieczeństwa typowy profil osoby werbowanej przez rosyjski wywiad do działań sabotażowych to: obywatel Ukrainy, Białorusi lub Rosji w wieku 19–40 lat, motywowany finansowo, z przeszłością kryminalną lub kontaktami w środowiskach przestępczych, o niskim statusie społeczno-ekonomicznym, pozbawiony wartości moralnych, bez stałej pracy i dochodów, nadmiernie spożywający alkohol lub inne środki odurzające, często popierający Rosję i dzielający się promowany przez nią światopogląd, zob. *Annual Report 2024*, Latvian State Security Service, luty 2025, s. 9, <https://vdd.gov.lv>.

¹⁷ M. Galeotti, *Gangsters at War: Russia's use of organized crime as an instrument of statecraft*, Global Initiative Against Transnational Organized Crime, listopad 2024, <https://globalinitiative.net>.

¹⁸ Д. Беловодьев, „Ваше сообщение отправлено в ГРУ”. Как военная разведка совместно с неонацистом „Топазом” создает телеграм-ботов для вербовки диверсантов, „Настоящее Время”, 25 września 2025 r., www.currenttime.tv.

Władze Litwy odnotowały przy tym wzmożoną liczbę prób werbunku wśród nastolatków¹⁹.

Podejmowane przez nich zadania mają różny stopień zaawansowania i szkodliwości – od aktów wandalizmu (np. malowania napisów propagandowych, niszczenia pomników i obiektów kultury), poprzez stosowanie przemocy (pobicie, niszczenie mienia, usiłowanie zabójstwa), aż po działania rozpoznawcze z wykorzystaniem kamer i dronów (m.in. obejmujące porty, bazy wojskowe, linie kolejowe wykorzystywane do transportu pomocy wojskowej dla Ukrainy) i dywersyjne (np. podpalenia z wykorzystaniem materiałów łatwopalnych i wybuchowych). Według badań ICCT i GLOBSEC najczęściej dochodziło do podpażeń i ataków z użyciem materiałów wybuchowych (34, czyli ok. 25% wszystkich incydentów). Kolejne miejsca zajęły akty wandalizmu (27), sabotaż (21) i zakłócenia porządku publicznego (20)²⁰. Do ich intensyfikacji dochodzi przede wszystkim wtedy, gdy w państwach NATO trwają dyskusje na temat pomocy dla Ukrainy. Sygnalizując gotowość do eskalacji konfliktu i rozszerzenia go o terytorium państw wspierających Ukrainę, Rosja stara się wywrzeć presję na państwa Sojuszu, by powstrzymać je od dostarczania kolejnych rodzajów uzbrojenia (czołgów, samolotów, systemów obrony powietrznej czy pocisków dalekiego zasięgu)²¹.

Tabela 1

Przykłady przeprowadzonych i udaremnionych incydentów sabotażowych

Akty wandalizmu	maj 2023	Niszczenie pomników upamiętniających bojowników walczących z sowiecką okupacją na Litwie, Łotwie i w Estonii
	przełom 2023/2024	Zatrzymanie 13 osób przez estońskie służby bezpieczeństwa (KAPO) za bezczeszczenie miejsc pamięci narodowej
	luty 2024	Próba podpalenia Muzeum Okupacji na Łotwie
Akty przemocy	grudzień 2023	Zniszczenie samochodu estońskiego ministra spraw wewnętrznych Lauriego Läänemetsa i redaktora naczelnego rosyjskiej wersji portalu „Delfi”
	marzec 2024	Pobicie Leonida Wołkowa, bliskiego współpracownika Aleksieja Nawalnego na Litwie

.....
¹⁹ Граждане третьих стран должны будут сообщать о цели визита в Латвию, решила комиссия Сейма, „Delfi”, 23 marca 2025 r., www.delfi.lt.

²⁰ D. Hajdu (red.), *op. cit.*, s. 20–21.

²¹ G. Spatafora, *The Red Line Playbook: Understanding and neutralising Russian escalation threats*, w: O. Ditrych, S. Everts (red.), *Unpowering Russia: How the EU can counter and undermine the Kremlin*, „Chaillot Paper”, nr 186, maj 2025, European Union Institute for Security Studies, s. 64–71, www.iss.europa.eu.

Cyberataki	luty 2023	Cyberatak typu DDoS na lotnisko w Kopenhadze (Dania)
	marzec 2024	Masowy atak typu DDoS na strony rządowe w Estonii
	sierpień 2025	Cyberatak na zaporę wodną w Norwegii
Podpalenia	maj 2023	Podpalenie magazynu Ikea w Wilnie (Litwa) i centrum handlowego przy ul. Marywilskiej 44 w Warszawie (Polska)
	luty 2024	Próba podpalenia fabryki farb we Wrocławiu (Polska) – powstrzymana
Zamachy	kwiecień 2024	Przygotowania do zabójstwa Armina Pappergera, dyrektora firmy Rheinmetall dostarczającej Ukrainie amunicję – udaremnione
	kwiecień 2024	Przygotowania do zabójstwa prezydenta Ukrainy Wołodymyra Zełenskigo na lotnisku w Rzeszowie (Polska) – udaremnione
	październik 2024	Rozbicie siatki sabotażystów przygotowujących zamachy z wykorzystaniem materiałów łatwopalnych na samoloty przewożące paczki z Litwy, Polski, Niemiec i Wielkiej Brytanii do USA i Kanady
Infrastruktura krytyczna	marzec 2025	Uszkodzenie kabli zasilających system pomp na Gotlandii (Szwecja)
	sierpień 2025	Aresztowanie obywatela Ukrainy za przygotowywanie ataku na system dystrybucji wody w Sopocie (Polska)
	wrzesień–listopad 2025	Liczne przypadki wykorzystania dronów do paraliżowania portów lotniczych m.in. w Danii, Norwegii, Niemczech i na Litwie
	listopad 2025	Wysadzenie torów kolejowych między Warszawą a Lublinem (Polska)
Sabotaż w wojsku	kwiecień 2024	Powstrzymanie zamachów na bazy wojskowe USA w Niemczech, gdzie szkoleni są ukraińscy żołnierze
	luty 2025	Uszkodzenie układu napędowego w korwecie Emden budowanej w stoczni w Hamburgu dla niemieckiej marynarki wojennej
	luty 2025	Zanieczyszczenie systemu wody na fregacie Hessen należącej do marynarki wojennej Niemiec
Sabotaż na morzu	październik 2023 – obecnie	Uszkodzenie za pomocą „floty cieni” na Bałtyku 11 podmorskich kabli komunikacyjnych i rurociągów

Opracowanie PISM za: H. Praks, *Russia's hybrid threat tactics against the Baltic Sea region: From disinformation to sabotage*, „Hybrid CoE Working Paper”, nr 32, maj 2024, www.hybridcoe.fi; P. Oksanen, M. Ålander (red.), *Tracking the Russian Hybrid Warfare – Cases from Nordic-Baltic countries*, Frivärld, 27 maja 2024 r., www.frivarld.se, a także badania własne.

Od 2022 r. Rosja podejmuje też wobec państw RMB liczne wrogie działania o charakterze wojskowym, które są utrzymywane poniżej progu wojny, ale niosą za sobą ryzyko eskala-

cji. Przykładem są naruszenia przestrzeni powietrznej państw NATO, tj. przeloty rosyjskich samolotów wojskowych na niskich wysokościach w pobliżu obiektów IK (m.in. platform wiertniczych i farm wiatrowych) czy okrętów wojennych państw Sojuszu. Narastającym problemem jest przy tym wykorzystywanie dronów do rozpoznawania obiektów IK i paraliżowania funkcjonowania części z nich (zwłaszcza lotnisk). Choć takie działania są stałym elementem rosyjskiej aktywności hybrydowej, ich intensywność i ofensywny charakter w ostatnim czasie znacznie wzrosły. Tylko we wrześniu 2025 r. doszło do serii incydentów w przestrzeni powietrznej państw RMB. W nocy z 9 na 10 września Rosja skierowała przynajmniej 21 dronów na terytorium Polski, co wymusiło reakcję i neutralizację zagrożenia przez sojusznicze lotnictwo. Działania te były połączone z kampanią dezinformacyjną sugerującą ukraińską prowokację, której celem miało być wciągnięcie NATO do wojny z Rosją. 19 września trzy rosyjskie myśliwce MiG-31 dokonały bezprecedensowego co do czasu trwania (ok. 12 minut) naruszenia przestrzeni powietrznej Estonii nad Zatoką Fińską, w pobliżu wyspy Vaindloo. Tego samego dnia dwa rosyjskie myśliwce przeleciały na niskiej wysokości nad platformą wiertniczą Lotos Petrobaltic, która znajduje się w wyłącznej strefie ekonomicznej Polski na Morzu Bałtyckim. W kolejnych dniach rosyjski samolot rozpoznawczy Il-20 został przechwycony przez szwedzkie i niemieckie myśliwce nad Bałtykiem, a amerykańskie lotnictwo w okolicach Alaski przechwyciło rosyjski bombowiec Tu-95 i dwa myśliwce Su-35. W tym samym czasie lotniska w Danii, Norwegii, Niemczech i na Litwie zostały tymczasowo zamknięte ze względu na aktywność dronów, które zostały tam skierowane na zlecenie Rosji.

Kolejnym elementem rosyjskich działań hybrydowych, które niosą za sobą ryzyko eskalacji, jest wykorzystywanie systemów walki radioelektronicznej (WRE) do zagłuszania (*jamming*) sygnału GPS i podszywania się (*spoofing*) pod niego poprzez podawanie fałszywej pozycji. W Estonii 85% lotów cywilnych doświadczyło zakłóceń sygnału, a liczba przypadków „falszowania” współrzędnych znacząco wzrosła. Litwa w ciągu roku odnotowała 22-krotny wzrost liczby takich incydentów²². Nasilanie przez Rosję zagłuszania sygnału GPS nie tylko utrudnia komunikację lotniczą i morską, lecz także tworzy ryzyko poważnych wypadków. W 2025 r. państwa RMB odnotowały znaczny wzrost obecności oraz intensywności działań rosyjskich systemów WRE oraz rozpoznania elektronicznego (ELINT) z obwodu królewieckiego.

Rosyjskie działania hybrydowe obejmują również domenę morską. Od października 2023 r., wykorzystując statki „floty cieni”, Rosja uszkodziła 12 podmorskich kabli i rurociągów na Bałtyku. Taktyka polegająca na ciągnięciu kotwicy po dnie została przejęta od Chin, które stosują ją wobec Tajwanu. W październiku 2023 r. chiński kontenerowiec Newnew Polar Bear (obsługiwany przez rosyjską załogę) uszkodził gazociąg Balticconnector (przesyłający gaz do Finlandii) oraz znajdujący się obok światłowód łączący

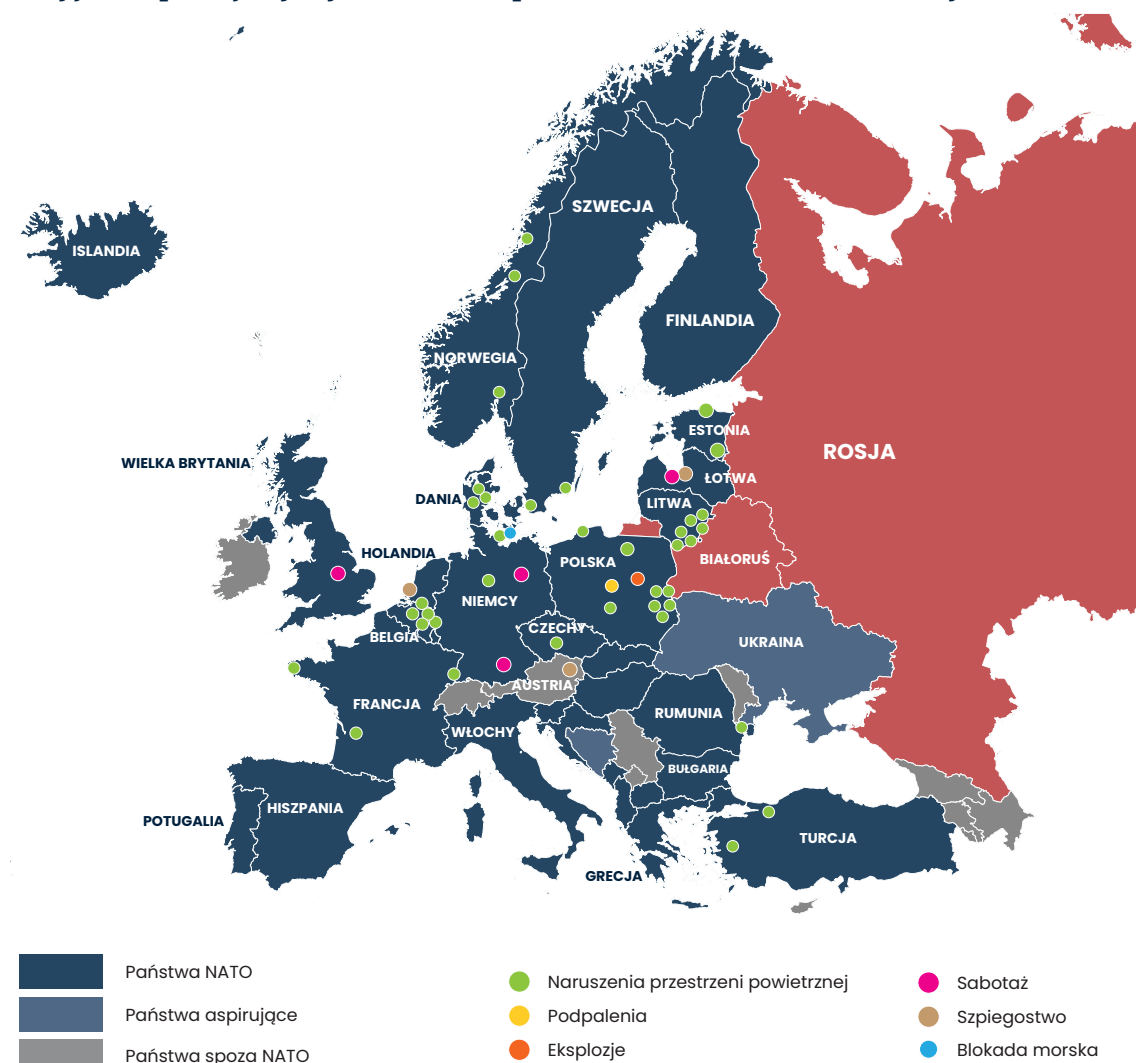
.....

²² M. Seputyte, O. Tammik, A. Eglitis, *Baltic States Seek to Fight Back Against Russian Signal Jamming*, „Bloomberg”, 23 sierpnia 2025 r., www.bloomberg.com.

Szwecję z Estonią. Po zdarzeniu statek szybko opuścił Bałtyk, otrzymał wsparcie rosyjskiego lodołamacza i zgodę na tranzyt Północną Drogą Morską. W listopadzie 2023 r. chiński statek Yi Peng 3 naruszył kable światłowodowe między Finlandią a Niemcami oraz Szwecją i Litwą. Jednym z ostatnich przypadków na Bałtyku było uszkodzenie kabla energetycznego Estlink 2 między Finlandią a Estonią, co doprowadziło do zatrzymania załogi tankowca Eagle S przez fińską marynarkę wojenną. Oprócz kosztów związanych z naprawą infrastruktury (od 645 tys. do 1,29 mln dol. na jedno zdarzenie²³) państwa RMB poniosły straty finansowe wynikające z zakłócenia dostaw energii.

Mapa 2

Rosyjskie operacje hybrydowe w Europie (od 9 września 2025 r. do 29 stycznia 2026 r.)

Opracowanie PISM za: Institute for the Study of War.

²³ *Strengthening resilience to secure Europe's submarine cables*, Global Security and Innovation Summit, Monthly Executive Briefing, 19 czerwca 2025 r., www.gsis-hamburg.com.

Prowadzona przez Rosję morską aktywność sabotażowa nie ogranicza się przy tym do Bałtyku. Wiele metod hybrydowych (w tym przecięcia podmorskich kabli i zagłuszenie sygnału GPS) było wcześniej testowanych w okolicach norweskiego archipelagu Svalbard w Arktyce. Swoje roszczenia względem tego obszaru Rosja sygnalizuje od lat, m.in. organizując happeningi historyczno-propagandowe w rosyjskich osadach górniczych w Barentsburgu i Pyramiden. Od 2023 r. 9 maja odbywa się tam parada w stylu wojskowym upamiętniająca Dzień Zwycięstwa, w trakcie której oprócz flag rosyjskich powiewają flagi tzw. Donieckiej Republiki Ludowej. Podobne uroczystości mają miejsce w lipcu, w dniu święta rosyjskiej marynarki wojennej²⁴. Wzmoczone działania mają także miejsce w strategicznym obszarze GIUK między Grenlandią, Islandią i Wielką Brytanią, gdzie oprócz mapowania IK rosyjska flota obserwuje aktywność okrętów podwodnych stanowiących element odstraszania nuklearnego NATO. Poprzez koncentrowanie uwagi marynarek wojennych państw NATO na przeciwdziałaniu „flocie cieni” Rosja absorbuje zasoby Sojuszu, które nie mogą być wykorzystywane w tym samym czasie w innych, trudniej dostępnych obszarach, np. do śledzenia aktywności rosyjskiej floty na Dalekiej Północy.

.....

²⁴ M. Ålander, P. Oksanen (red.), *op. cit.*, s. 22; szerzej zob.: K.A. Myklebost, S. Bones, T. Nilsen, *Hybrid threats in high latitudes: Facing Russia on Svalbard*, Hybrid CoE Paper Nr 26, grudzień 2025, www.hybridcoe.fi.

Bezpieczeństwo energetyczne

Tymon Pastucha

Znaczenie Morza Bałtyckiego dla bezpieczeństwa energetycznego państw regionu znacząco wzrosło po agresji Rosji na Ukrainę w 2022 r. Przyspieszeniu uległy dwa równoległe procesy. Pierwszym z nich jest rozwój importu surowców energetycznych drogą morską w efekcie odejścia państw regionu od importu drogą lądową z Rosji. Drugim jest przyspieszenie transformacji energetycznej i elektryfikacji gospodarek, co wiąże z się szerszym wykorzystaniem Morza Bałtyckiego do handlu i generacji energii elektrycznej (m.in. z morskich farm wiatrowych i energetyki jądrowej). Obejmuje to również wdrażanie nowoczesnych technologii niskoemisyjnych – magazynów energii, systemów wychwytu i składowania CO₂ (CCSU), a także produkcję niskoemisyjnego wodoru. W wyniku agresywnych działań Rosji rośnie również częstotliwość zdarzeń zagrażających infrastrukturze energetycznej oraz transportom ropy i gazu drogą morską.

Rosja przez lata była głównym dostawcą surowców energetycznych i energii elektrycznej do większości państw regionu. Jednak w latach 2022–2024, w następstwie polityki sankcyjnej UE oraz nieprzyjaznych działań Rosji, wszystkie państwa regionu zakończyły import rosyjskiej ropy, produktów ropopochodnych, węgla i gazu (por. Tabela 2). Szczególnym wyzwaniem było wiosną 2022 r. jednostronne wstrzymanie przez Gazprom dostaw gazu rurociągiem Jamał, co pogłębiło kryzys energetyczny z lat 2021–2023. Było także kolejnym potwierdzeniem wykorzystywania przez Rosję surowców energetycznych jako narzędzia polityki zagranicznej. Taktyka Rosji okazała się jednak ostatecznie nieskuteczna wobec dużej elastyczności państw regionu, które były w stanie zaakceptować zwiększone koszty dywersyfikacji dostaw, a jej efekt był krótkookresowy, choć obejmował gwałtowny wzrost cen energii i wysoką inflację²⁵.

Wszystkie państwa regionu w krótkim czasie zaadoptowały się do nowych warunków, wykorzystując przy tym rozwijaną w poprzednich latach infrastrukturę (np. Baltic Pipe, interkonektor GIPL, terminale LNG w Świnoujściu i Kłajpedzie) lub budując nowe obiekty – np. w 2023 r. oddano do użytku terminale FSRU w Niemczech (Lubmin LNG terminals) i Finlandii (Inkoo LNG). W efekcie Morze Bałtyckie stało się głównym szlakiem importu surowców energetycznych dla całego regionu Europy Środkowej i Wschodniej, w tym dla Ukrainy. Skalę przemian ilustrują dane dotyczące importu ropy i gazu z Rosji sprzed inwazji oraz z roku 2024 (por. Wykres 1 i 2). W 2021 r. z Rosji pochodziło aż 57% importowanego gazu (w Niemczech było to 47%) i 35% ropy i produktów ropopochodnych. Po 2022 r. import węglowodorów z Rosji całkowicie ustał.

.....

²⁵ A. Fan, B. Hu, S. Naik, N.C.G.M. Noumon, K. Primus, *High Inflation in the Baltics: Disentangling Inflation Dynamics and Its Impact on Competitiveness*, IMF Working Papers Nr WP/2024/061, 15 marca 2024 r., www.elibrary.imf.org.

Tabela 2

Chronologia odchodzenia od importu surowców energetycznych z Rosji

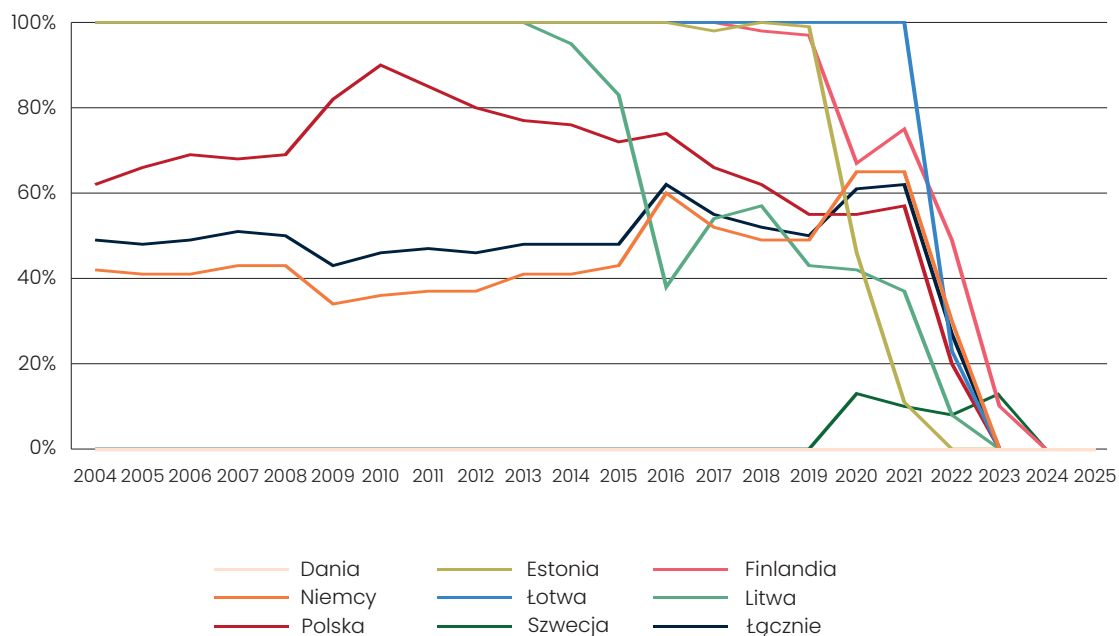
DATA	PAŃSTWO	SUROWIEC	WYDARZENIE
2022-04-02	Litwa	gaz	Rząd zakończył import rosyjskiego gazu
2022-04-16	Polska	węgiel	Zakaz importu rosyjskiego węgla
2022-04-27	Polska	gaz	Gazprom jednostronnie odciął dostawy gazociągami Jamat
2022-05-21	Finlandia	gaz	Gazprom jednostronnie odciął dostawy gazociągowe
2022-05-22	Estonia, Łotwa, Litwa, Finlandia	energia elektryczna	Zaprzestanie komercyjnego importu energii elektrycznej z Rosji
2022-06-01	Niemcy/ Dania	gaz	Gazprom jednostronnie odciął dostawy gazociągowe dla Ørsted i Shell do Niemiec
2022-06-28	Litwa	LNG	Oficjalny zakaz importu LNG z Rosji
2022-07-30	Łotwa	gaz	Gazprom jednostronnie odciął dostawy gazociągami
2022-08-10	UE	węgiel	Embargo UE na rosyjski węgiel
2022-08-31	Niemcy	gaz	Wstrzymanie dostaw gazu przez Nord Stream 1
2022-09-26	Niemcy	gaz	Sabotaż Nord Stream 1 i 2
2022-09-29	Estonia	gaz	Po ograniczeniu importu gazu Estonia zakazała zakupu gazu ziemnego i LNG z Rosji
2022-12-05	UE	ropa transportowana drogą morską	Embargo UE na ropę naftową transportowaną drogą morską
2023-01-01	Niemcy	ropa rurociągową	Dobrowolne zakończenie importu z wykorzystaniem ropociągu „Przyjaźń”
2023-01-01	Łotwa	gaz	Ustawowy zakaz importu rosyjskiego gazu
2023-02-05	UE	produkty ropopochodne transportowane drogą morską	Embargo UE na produkty ropopochodne
2023-02-25	Polska	ropa rurociągową	Rosja wstrzymała dostawy ropy rurociągiem „Przyjaźń” do Polski
2025-01-01	UE	LNG	Embargo UE na LPG

Opracowanie PISM.

Wykres 1

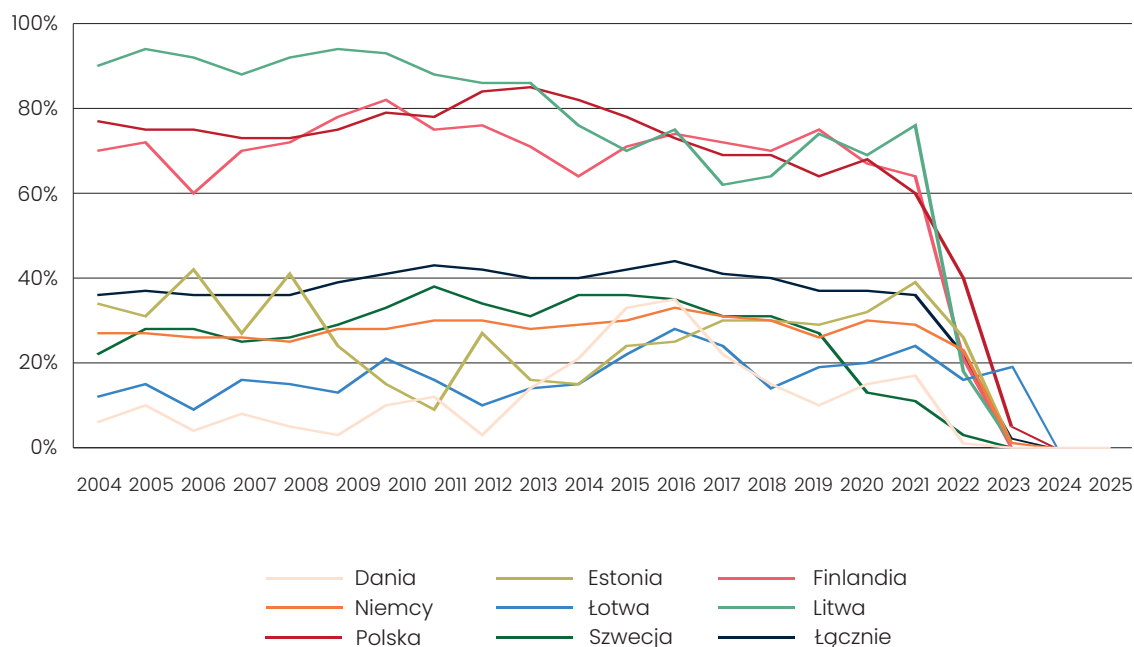
Udział gazu z Rosji w imporcie do państw RMB w latach 2004–2025

Opracowanie PISM na podstawie danych Eurostatu.

Wykres 2

Udział ropy z Rosji w imporcie do państw RMB w latach 2004–2025

Opracowanie PISM na podstawie danych Eurostatu.

Państwa regionu w 2022 r. skutecznie zdywersyfikowały kierunki dostaw surowców energetycznych i obniżyły ich zużycie. Większość z nich – w tym Polska, Finlandia i państwa bałtyckie (B3) – niemal całkowicie przeszła na transport przez Bałtyk. Wykorzystują w tym celu terminale LNG, terminale ropy i paliw oraz infrastrukturę rurociągową. W rezultacie znacząco wzrosła zależność między importem głównych surowców i nośników energii z wykorzystaniem infrastruktury na Bałtyku a ich krajowym zużyciem. Dla Polski wskaźnik ten przekroczył 48% (w tym 78% dla gazu i 90% dla ropy), a wraz z odchodzeniem od węgla i budową morskich farm wiatrowych w 2040 r. może wzrosnąć do 60%²⁶. Nowe kierunki dostaw obejmują przede wszystkim państwa sojusznicze, jak USA, Holandia, Kanada i Norwegia, z której np. import gazu dzięki m.in. gazociągowi Baltic Pipe wzrósł 2,5-krotnie, do ponad 40% (szczegółowe zmiany w konsumpcji i kierunkach importu od najważniejszych dostawców ilustrują tabele 3 i 4).

Dzięki tym działaniom państwa regionu uniezależniły się od Rosji – dostawcy wrogiemu UE, którego wpływy z sektora ropy i gazu finansują wojnę na Ukrainie, operacje hybrydowe i przygotowania do konfrontacji z państwami NATO. Import surowców drogą morską z państw sojuszniczych i zakupy na konkurencyjnych światowych rynkach uwydatniły znaczenie globalnego bezpieczeństwa żeglugi, w szczególności w rejonie Cieśnin Duńskich. Wzrosła też rola zabezpieczenia infrastruktury energetycznej (głównie portowej, rurociągowej i wydobywczej) na Bałtyku i Morzu Północnym, skąd pochodzi duża część importowanych węglowodorów.

Tabela 3

Zmiany w konsumpcji i imporcie gazu w państwach regionu Morza Bałtyckiego

SEKTOR GAZU								
Rok/ Kraj	Zużycie gazu (mld m ³ /r)		Import gazu z Rosji (mld m ³ /r, %)			Import LNG ze Stanów Zjednoczonych (mld m ³ , %)		
	2021	2024	2021	2024	2021	2024		
Dania	2,26	1,57	0,00	0,0%	0	0	0	0%
Niemcy	90,48	75,23	55,44	61,3%	0	0	6,01	8%
Estonia	0,46	0,32	0,06	12,6%	0	0	0	0%
Łotwa	1,13	0,84	1,13	100,0%	0	0	0	0%
Litwa	2,20	1,78	0,89	40,3%	0	0,94	1,40	79%
Polska	21,37	19,90	10,47	49,0%	0	1,59	3,75	19%
Finlandia	2,49	1,62	1,93	77,4%	0	0	0,39	24%
Szwecja	1,18	0,89	0,12	10,2%	0	0,02	0	0%

Opracowanie PISM na podstawie danych Eurostatu.

²⁶ Porównując import głównych surowców energetycznych (węgiel energetyczny, gaz, ropa naftowa) lub nośników energii (energia elektryczna) przez Bałtyk do ich całkowitego zużycia w kraju; Z. Nowak (red.), *Czy morze pomoże? Bałtyk a bezpieczeństwo energetyczne Polski*, Raport 2/2024, The Opportunity Institute for Foreign Affairs, Instytut Polityki Energetycznej, 5 czerwca 2024 r., <https://theopportunity.pl>.

Tabela 4

Zmiany w konsumpcji i imporcie ropy w państwach regionu Morza Bałtyckiego

SEKTOR NAFTOWY														
Rok/ Kraj	Import ropy (mln ton)		Import ropy z Rosji (mln ton, %)				Import ropy z USA (mln ton, %)				Import ropy z Norwegii (mln ton, %)			
	2021	2023	2021	2023	2021	2023	2021	2023	2021	2023	2021	2023		
Dania	9,92	9,86	1,70	17%	0,00	0%	2,12	21%	3,55	36%	1,72	17%	1,19	12%
Niemcy	118,10	113,20	34,59	29%	0,89	1%	10,77	9%	15,65	14%	8,43	7%	14,40	13%
Estonia	2,06	1,41	0,80	39%	0,01	1%	0,00	0%	0,02	2%	0,00	0%	0,00	0%
Łotwa	1,90	2,15	0,45	24%	0,42	19%	0,00	0%	0,02	1%	0,00	0%	0,03	1%
Litwa	9,24	10,00	7,03	76%	0,08	1%	0,67	7%	2,21	22%	0,00	0%	2,43	24%
Polska	33,94	37,42	20,43	60%	2,00	5%	0,11	0%	2,31	6%	1,31	4%	9,21	25%
Finlandia	13,48	14,70	8,65	64%	0,02	0%	0,52	4%	1,80	12%	1,45	11%	8,37	57%
Szwecja	25,26	25,79	2,66	11%	0,00	0%	2,01	8%	3,68	14%	14,33	57%	12,56	49%
Łącznie:	213,91	214,53	76,31	36%	3,43	2%	16,20	8%	29,25	14%	27,25	13%	48,17	22%

Opracowanie PISM na podstawie danych Eurostatu.

Mimo przewidywanego spadku zużycia paliw kopalnych w efekcie realizacji polityki energetyczno-klimatycznej UE (a tym samym ograniczenia zależności importowych i transportowych) znaczenie Morza Bałtyckiego dla bezpieczeństwa energetycznego będzie dalej rosło. Odpowiadać za to będzie coraz większe zużycie energii elektrycznej – na obszarze akwenu generowanej przez OZE i energetykę jądrową (lokowaną na wybrzeżu i chłodzoną wodą morską). Wzrośnie też regionalny obrót energią elektryczną, a także procesy jej magazynowania i bilansowania z wykorzystaniem podmorskich kabli i nadbrzeżnej infrastruktury bateryjnej. W przejściowym okresie transformacji zwiększy się znaczenie gazu ziemnego importowanego przez terminale LNG, a czasowo też ropy. Będzie to wynikać z dynamicznego rozwoju gospodarczego i dążenia do uniezależnienia się od importu rurociągami przebiegającymi przez Rosję (np. kazachska ropa płynąca do rafinerii w Szwedzt przez ropociąg Przyjaźń).

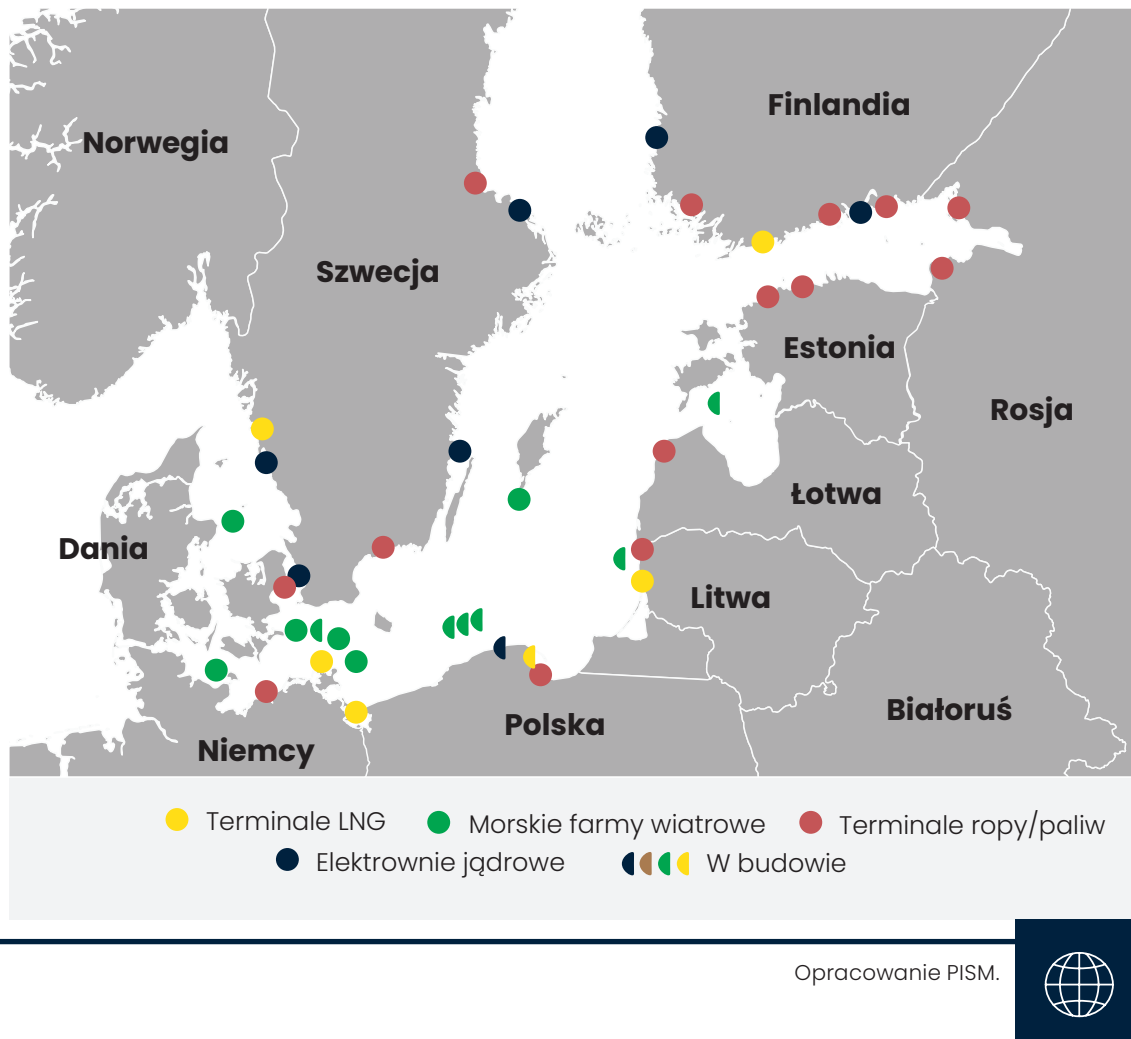
W dłuższej perspektywie coraz większą rolę może odgrywać gospodarka wodorowa, której potencjał jest szczególnie wysoki w północnej części Bałtyku. Obejmuje ona produkcję niskoemisyjnego wodoru w elektrolizerach oraz jego transport, m.in. w ramach planowanego Nordycko-Bałtyckiego Korytarza Wodorowego, łączącego Finlandię, państwa bałtyckie i Polskę z Niemcami²⁷. Drugą kluczową zeroemisyjną technologią przy-

²⁷ Nordycko-Bałtycki Korytarz Wodorowy, GAZ-SYSTEM, www.gaz-system.pl [dostęp 9.11.2025].

szłości pozostaje wychwytywanie, transport i magazynowanie lub wykorzystanie CO₂ (CCS/CCSU). Choć państwa regionu planują jej rozwój, to Bałtyk mimo potencjału geologicznego odegra niewielką rolę w składowaniu CO₂ ze względów prawnych. Zgodnie z Konwencją helsińską (której zmiana wymagałaby jednogłośnej zgody państw sygnatariuszy – w tym Rosji) składowanie CO₂ w basenie Morza Bałtyckiego jest zabronione.

Mapa 3

Najważniejsze inwestycje energetyczne na Bałtyku po 2022 r.

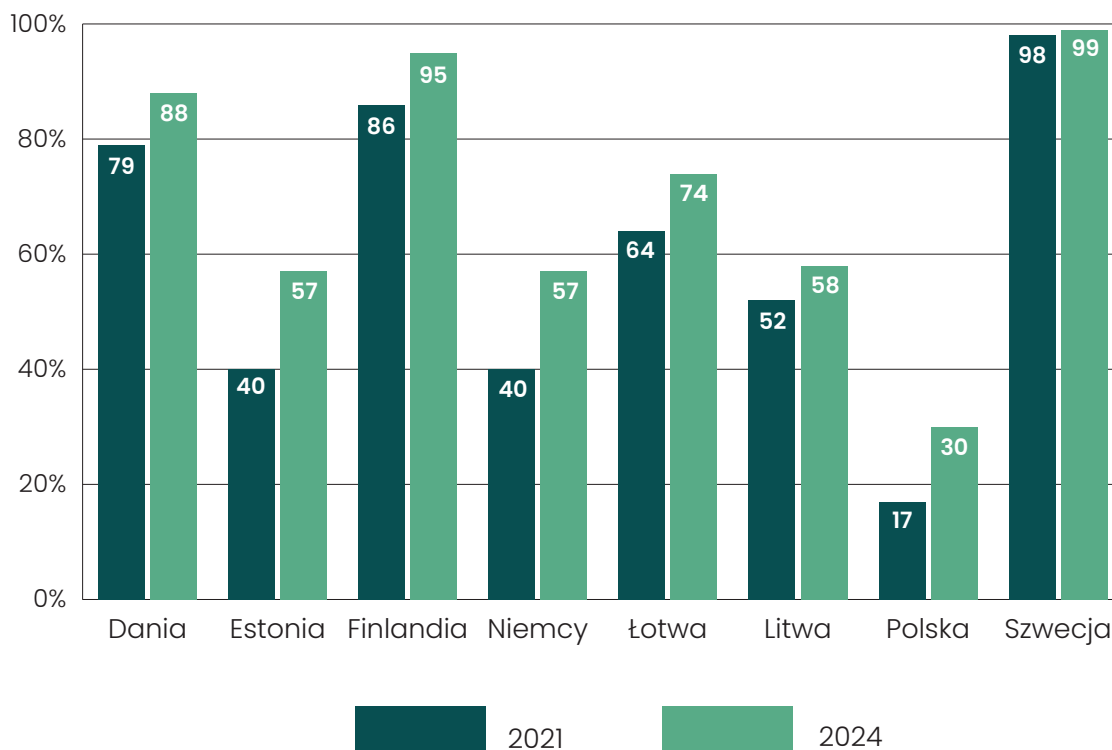

Skalę najważniejszych inwestycji oddanych po 2022 r. oraz będących w realizacji lub zaplanowanych na najbliższe lata przedstawia Mapa 3, która obrazuje rosnące zagęszczenie infrastruktury energetycznej na Bałtyku, jej duże zróżnicowanie i związany z tym wzrost ruchu morskiego. Realizowane inwestycje obejmują m.in. instalacje OZE, obiekty energetyki jądrowej, modernizację sieci elektroenergetycznych, infrastrukturę do produkcji i przesyłu wodoru oraz rozbudowę portów i terminali paliw płynnych. Szczególne znaczenie mają morskie farmy wiatrowe, dla których rozwoju Morze Bałtyckie ma jeden z największych potencjałów w UE, szacowany na ponad 90 GW. Inwesty-

cje te okazują się jednak droższe, niż początkowo zakładano (w latach 2021–2024 koszty wzrosły średnio o 10%). Po fali entuzjazmu z 2022 r., gdy państwa regionu zobowiązały się do budowy 19,6 GW mocy MEW do 2030 r., część projektów długoterminowych została zawieszona lub anulowana (np. w Szwecji, formalnie ze względów obronnych²⁸).

Wykres 3

Zmiany w udziale OZE w miksie energetycznym w państwach regionu (2021, 2024)

Opracowanie PISM na podstawie danych Ember.

Do wzrostu kosztów i opóźnień inwestycji przyczyniły się m.in. większe nakłady na bezpieczeństwo fizyczne i cybernetyczne infrastruktury, które były niezbędne ze względu na rosnące zagrożenia ze strony Rosji, wyższy koszt kapitału oraz trudności z zapewnianiem stabilnego łańcucha dostaw²⁹. Mniej dynamicznie przebiega budowa międzysystemowych podmorskich połączeń elektroenergetycznych, m.in. z powodu wysokiego globalnego popytu i rosnących cen technologii (np. specjalistycznych kabli wysokiego napięcia prądu stałego (HVDC) do przesyłania energii na długi dystans w warunkach podwodnych), co było m.in. przyczyną wstrzymania budowy podmorskiego połączenia Harmony Link mię-

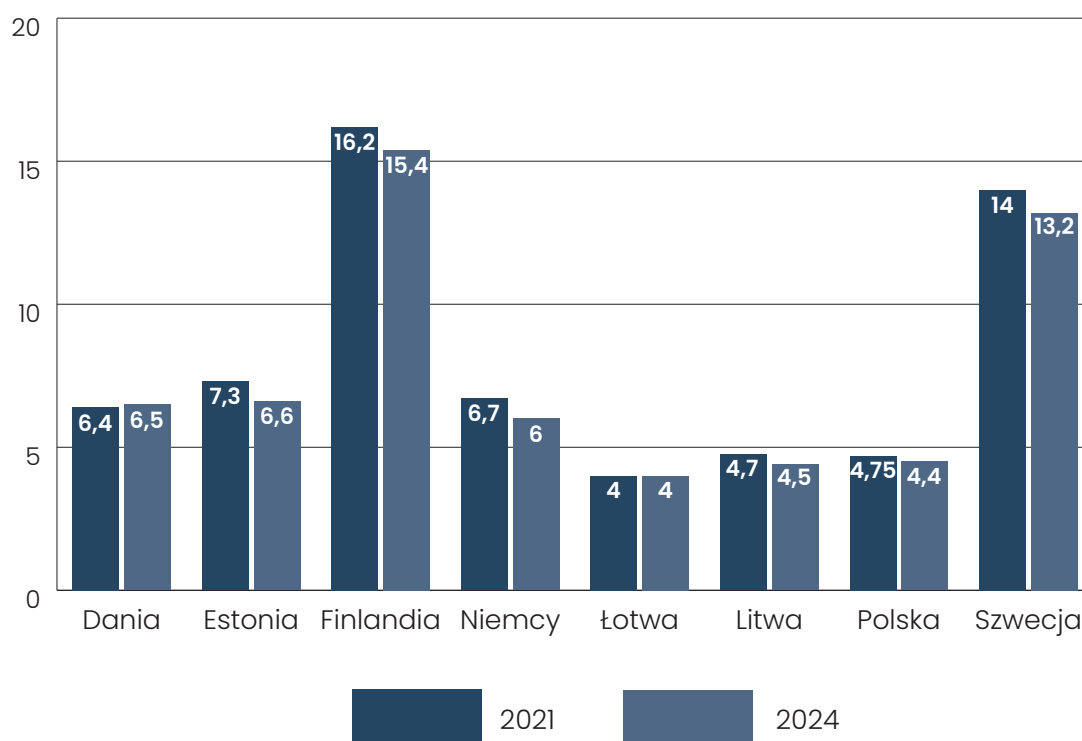
²⁸ C. Naschert, *Swedish government denies 13 offshore wind permits over defense concerns*, S&P Global, 5 listopada 2024 r., www.spglobal.com.

²⁹ C. Rosslowe, B. Petrovich, *Wind sector challenges are blowing over*, w: *European Electricity Review 2025*, Ember, 23 stycznia 2025 r., <https://ember-energy.org>.

dzy Polską a Litwą. Dotychczasowe postępy rozwoju OZE (średni wzrost udziału w miksie elektroenergetycznym w latach 2021–2024 o ok. 10%) i poprawa efektywności energetycznej, widoczna w spadku konsumpcji energii per capita (zob. Wykresy 3 i 4).

Wykres 4

Zapotrzebowanie na energię elektryczną w MWh per capita w państwach regionu (2021, 2024)

Opracowanie PISM na podstawie danych Ember.

Rosnące znaczenie Bałtyku dla regionalnej energetyki i gospodarki wykorzystuje Rosja, która podejmuje coraz częstsze i coraz bardziej agresywne działania wymierzone w kluczową infrastrukturę energetyczną. Obejmują one m.in. rozpoznanie strategicznych obiektów, ataki cybernetyczne i zakłócanie żeglugi. Tylko od października 2023 r. Rosja uszkodziła 11 podmorskich kabli i rurociągów na Bałtyku, a liczba incydentów wciąż rośnie³⁰. Choć Rosja straciła bezpośrednią możliwość wpływania na państwa regionu, np. w konsekwencji wstrzymania dostaw surowców, będzie tworzyć niepewne środowisko na morzu, utrudniające realizację nowych inwestycji, handel i dostawy energii. Takie zagrożenia mogą ograniczać potencjał rozwojowy państw regionu. Jednocześnie sama Rosja pozostaje wysoce wrażliwa jako państwo uzależnione od eksportu ropy przez Bałtyk i od dostaw surowców do eksklawy w Królewcu.

.....
³⁰ F. Bryjka, *NATO i UE wobec rosyjskiego sabotażu na morzu*, „Biuletyn PISM”, nr 108 (3111), 9 października 2025 r., www.pism.pl.

Wyzwania ekologiczne

Tymon Pastucha

Bałtyk jest małym, płytkim i półzamkniętym morzem, z powolną wymianą wód i wysoką wrażliwością na zanieczyszczenia. Przed 2022 r. główne wyzwania środowiskowe miały charakter chroniczny i były spowodowane zmianami klimatu oraz degradacją bioróżnorodności. Do głównych czynników, których wpływ na ekosystem był negatywny, należały zanieczyszczenie i eutrofizacja (wynikające m.in. z dopływu ścieków komunalnych, przemysłowych i rolniczych oraz wydobycia zasobów), historyczne ładunki substancji niebezpiecznych (w tym zatopiona amunicja i bojowe środki chemiczne), rosnący transport morski oraz przełowienie³¹. Pomimo regionalnych wysiłków na rzecz poprawy stanu środowiska Bałtyku postępy są ograniczone, szczególnie w porównaniu z sytuacją Morza Północnego (np. spadek zanieczyszczeń żeglugowych, ochrona dorsza). Nakładające się na to zmiany klimatu powodujące wzrost temperatury wody, zmniejszenie pokrywy lodowej i częstsze występowanie ekstremalnych zjawisk pogodowych będą wymagały większych nakładów i zaangażowania ze strony państw regionu, by utrzymać obecny stan środowiska Bałtyku.

Do sektorów najbardziej wrażliwych na zagrożenia wynikające ze zmian w środowisku naturalnym należą kolejno rybołówstwo, turystyka, transport morski, energetyka morska i infrastruktura przybrzeżna (w tym logistyczna, przemysłowa i energetyczna). Sytuacja środowiskowa silnie oddziałuje też na zdrowie ludności i odporność ekosystemów.

Po 2022 r. skala zagrożeń wyraźnie wzrosła, czemu towarzyszył brak adekwatnych działań ze strony państw regionu. Ze względu na zwiększenie rosyjskiego eksportu surowców energetycznych z wykorzystaniem „floty cieni”³² oraz hybrydowe operacje Rosji i Chin wzrosło prawdopodobieństwo incydentów o istotnym wpływie na środowisko, takich jak wycieki ropy, uszkodzenia infrastruktury podmorskiej, kolizje w ruchu morskim, nielegalne uwalnianie ładunku do morza. Jednocześnie przyspieszyły zmiany klimatyczne (Bałtyk jest określany mianem obszaru bardzo szybkiego ocieplenia – temperatura powierzchni morza wzrasta w tempie 0,38°C na dekadę³³) i gospodarcze wykorzystanie Morza Bałtyckiego – rozwój infrastruktury OZE i LNG, a także rozwój żeglugi i przepływów surowców.

.....

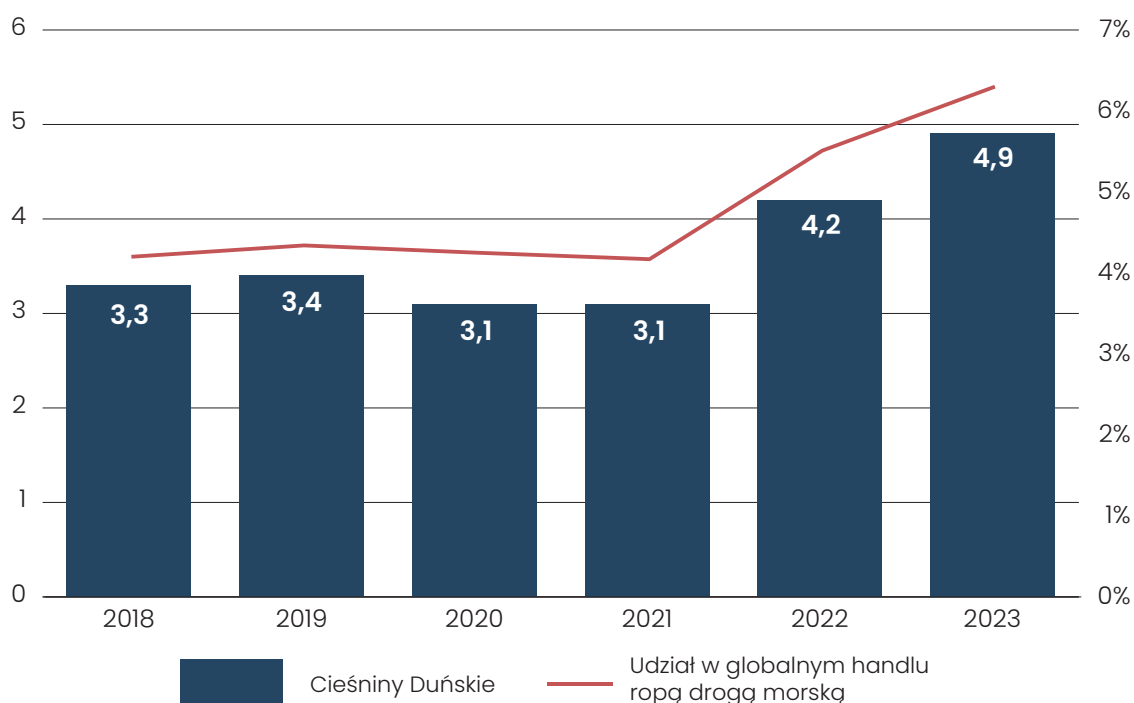
³¹ *State of the Baltic Sea 2023. Third HELCOM holistic assessment 2016–2021*, Baltic Sea Environment Proceedings Nr 194, Helcom, <https://helcom.fi>.

³² T. Pastucha, „Flota cieni” na kursie obchodzącym zachodnie sankcje, „Biuletyn PISM”, nr 49 (2859), 29 marca 2024 r., www.pism.pl.

³³ K. von Schuckmann, L. Moreira et al. (red.), *Copernicus Ocean State Report, 2024*, Copernicus Publications, „State of the Planet”, <https://sp.copernicus.org/articles/sp-osr8.pdf>.

Wykres 5

Ilość ropy naftowej i produktów ropopochodnych transportowanych przez Cieśniny Duńskie w latach 2018–2023 (w mln baryłek dziennie)

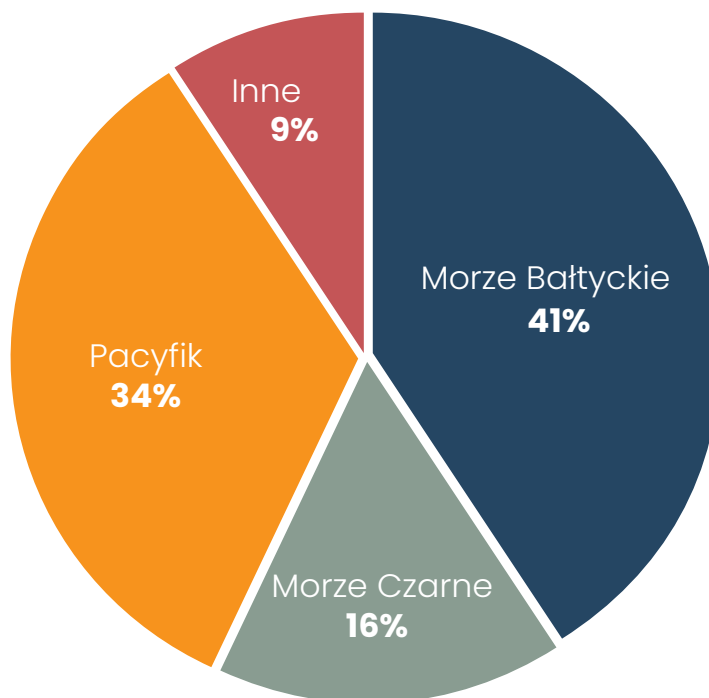
Opracowanie PISM na podstawie danych EIA.

Jako nowe i rosnące zagrożenie dla bezpieczeństwa środowiskowego należy wskazać funkcjonowanie rosyjskiej „floty cieni”. Jej szkodliwość wynika zarówno z charakterystyki wykorzystywanych jednostek, jak i ze zwiększenia przez Rosję eksportu ropy i produktów ropopochodnych drogą morską, za którą „flota cieni” odpowiada niemal w 70–80%, a ponad 40% ładunków przepływa przez Bałtyk. Tym samym Rosja poprzez „flotę cieni” i presję hybrydową, do której jednostki floty są wykorzystywane, pozostaje kluczowym czynnikiem zewnętrznym zagrażającym bezpieczeństwu środowiskowemu. Zmiany klimatyczne i dotychczasowe wyzwania środowiskowe przyczyniają się do wzrostu powagi konsekwencji większości incydentów (np. wycieku ropy lub innych substancji do morza).

Wykres 6

Główne trasy eksportu ropy z Rosji z wykorzystaniem „floty cieni”

Opracowanie PISM za: „Russia oil export departing ports region by shadow fleet in 2024 H1”, CREA.

Rosyjska „flota cieni” – starzejące się tankowce używane przez Rosję do obchodzenia zachodnich sankcji (głównie pułapu cenowego) przy eksporcie ropy i produktów naftowych. Jej statki nie korzystają z usług świadczonych branży morskiej przez podmioty z państw koalicji sankcyjnej, unikają inspekcji państwa bandery/portu i audytów komercyjnych, nie posiadają pełnego ubezpieczenia P&I (morskiego od odpowiedzialności cywilnej) lub mają minimalne pokrycie, często są przestarzałe lub w złym stanie technicznym, mają nietransparentną strukturę własności (często zmieniają bandery), ukrywają tożsamość i pozycje (poprzez manipulacje systemem automatycznej identyfikacji (AIS), zmiany nazw) oraz wykonują ryzykowne i nielegalne przeładunki *ship-to-ship* (STS).

Jednostki „floty cieni” często odpowiadają za działania wobec infrastruktury podmorskiej (kable, rurociągi), dokonują ryzykownych praktyk żeglugowych, są wykorzystane do rozpoznania, sabotażu i innych operacji hybrydowych. Skutkiem ich obecności na Bałtyku jest zwiększone ryzyko kolizji, rozlewów i szkód w infrastrukturze przy utrudnionym egzekwowaniu odpowiedzialności finansowej za szkody środowiskowe i gospodarcze.

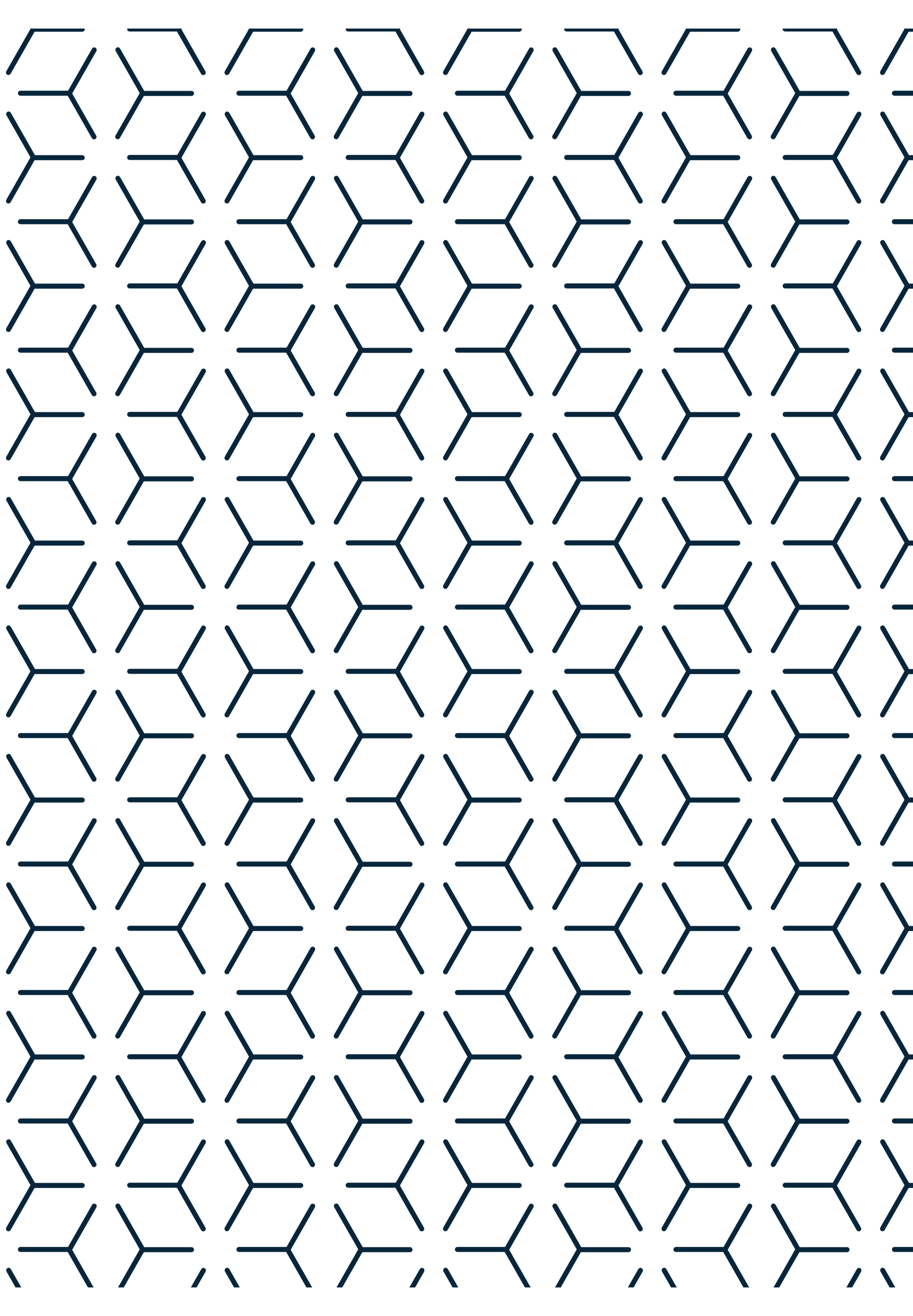
Tabela 5

Ryzyka środowiskowe związane z funkcjonowaniem rosyjskiej floty cieni na Bałtyku

CZYNNIK RYZYKA	MECHANIZM
Przestarzałe, słabo utrzymane tankowce	Awarie silnika/kadłuba, korozja, brak przeglądów
Wyłączenie / manipulacja AIS	„Niewidzialność” statku dla innych jednostek i władz
Przetładunki STS	Operacje bez nadzoru, ryzyko uwolnienia ładunku do morza
Brak ubezpieczenia P&I / niejasna własność	Brak pokrycia kosztów odpowiedzialności cywilnej
Obchodzenie certyfikatów i inspekcji	Fałszywe dokumenty, niespełnianie standardów technicznych
Gęstość infrastruktury podmorskiej	Kotwiczenie, dryf, prace bez zgłoszeń
Nieprzeszkolone załogi i niekorzystanie z usług pilotów	Błędy nawigacyjne/operacyjne
Opóźnienia w raportowaniu incydentów	Opóźnianie powiadomienia odpowiedzialnych instytucji

GŁÓWNE SKUTKI ŚRODOWISKOWE	KTO PONOSI KOSZTY W RAZIE SZKODY
Rozlew ropy, zanieczyszczenie środowiska morskiego i wybrzeża, śnięcie organizmów, długotrwałe skażenie, zamknięcia akwenów połowowych i kąpielisk, spór o jurysdykcję i odpowiedzialność odszkodowawczą, wymuszenie zmiany ruchu morskiego	Państwa nadbrzeżne, lokalna turystyka / rybołówstwo / przemysł
Kolizje w ruchu morskim, ryzyko rozlewów, opóźniona reakcja ratunkowa	Armatorzy, państwa odpowiedzialne za SAR
Rozlew punktowy/rozproszony	Operatorzy, porty, służby publiczne, państwa nadbrzeżne
Opóźnione, mniejsze lub brak wypłaty odszkodowania i ponoszenia kosztów usuwania skutków skażeń/zdarzeń	Budżety państw, fundusze ochrony środowiska, prywatni poszkodowani
Podwyższone ryzyko wypadków i wycieków	Budżety państw, fundusze ochrony środowiska, prywatni poszkodowani
Uszkodzenia kabli/rurociągów, wtórne skażenia, emisja metanu	Operatorzy sieci, państwa nadbrzeżne, sektor offshore
Wejścia na mieliznę, kolizje, rozlewy, wyższe prawdopodobieństwo awarii	Armator, służby, Państwa nadbrzeżne
Większy rozmiar szkody ekologicznej	Budżety państw, fundusze ochrony środowiska, prywatni poszkodowani

Strategia dla regionu – w kierunku skoordynowanej odpowiedzi

NATO

Filip Bryjka

Kluczowe dla wzmocnienia obrony i odstraszenia Rosji w RMB jest wypełnienie zobowiązań wynikających z niejawnych planów operacyjnych dotyczących obrony europejskich państw Sojuszu, które zostały przyjęte na szczycie NATO w Wilnie w 2023 r. Uzupełniają one ogólną strategię NATO i zostały przygotowane dla trzech regionalnych obszarów operacyjnych: 1) Północ (europejska część Arktyki i Atlantyku), 2) Centrum (Europa Zachodnia na północ od Alp i Europa Środkowa) i 3) Południe (basen mórz Czarnego i Śródziemnego), dzięki czemu pozwalają na dostosowanie działań wojskowych do warunków geograficznych. Dla obrony państw RMB strategiczne znaczenie ma zarówno obszar północny, jak i centralny.

Obszar północny obejmuje m.in. obronę Norwegii, Szwecji, Finlandii, Danii i strategicznego obszaru GIUK. Priorytetem NATO będzie przy tym utrzymanie morskich szlaków komunikacyjnych w Arktyce i na Atlantyku, które w przypadku konfliktu z Rosją będą miały strategiczne znaczenie m.in. dla przetransportowania wojsk i uzbrojenia z USA i Kanady do Europy. Za jego realizację odpowiada Dowództwo Sił Połączonych (JFC) w Norfolk (USA), któremu podporządkowano powstałe we wrześniu 2025 r. Wielokorpusowe Dowództwo Sił Lądowych Północ (MCLCC-N) z siedzibą w Mikkeli (Finlandia). Jego zadaniem jest planowanie i dowodzenie siłami Sojuszu na północnej flance w domenie lądowej. W czerwcu 2024 r. państwa NATO podjęły decyzję o utworzeniu w rejonie Rovaniemi i Sodankylä (Finlandia) wysuniętych sił lądowych (Forward Land Forces, FLF), które podlegają MCLCC-N i docelowo mają osiągnąć poziom brygady (4–5 tys. żołnierzy). Funkcję państwa ramowego objęła Szwecja, a zdolności wojskowe zapewnią także Norwegia i Dania przy wsparciu dowódczo-sztabowym Wielkiej Brytanii, Islandii i Francji. W razie

wojny z Rosją FLF mają stanowić część fińskiej dywizji broniącej arktycznej północy kraju. W Enköping (Szwecja) powstaje ponadto Sojusznicze Dowództwo Logistyczne (Joint Logistics Support Group HQ), w Danii batalion łączności z JFC, a w norweskim Bodø Połączone Centrum Operacji Powietrznych (Combined Air Operations Centre, CAOC)³⁴.

Centralny plan obronny obejmuje państwa bałtyckie i Polskę, a jego realizację przypisano Sojuszniczemu Dowództwu Sił Połączonych NATO w Brunssum (Holandia), pod które podlega Wielonarodowy Korpus Północno-Wschodni (MNCNE) z siedzibą w Szczecinie (Polska). W jego skład wchodzi siły sojusznicze rozmieszczone na terenie Polski, Litwy, Łotwy i Estonii. Za operacje powietrzne Sojuszu na tym kierunku odpowiada CAOC w Uedem (Niemcy) podlegające bezpośrednio Dowództwu Sojuszniczych Sił Powietrznych (AIRCOM). W celu lepszej koordynacji operacji na Bałtyku NATO w październiku 2024 r. utworzyło Dowództwo Bałtyckiej Grupy Zadaniowej (Command Task Force Baltic, CTF Baltic) w Rostocku³⁵, które odpowiada za misję „Bałtycki strażnik” uruchomioną w styczniu 2025 r. w odpowiedzi na rosyjskie działania sabotażowe na morzu. Celem misji jest odstraszenie Rosji i ochrona morskiej infrastruktury krytycznej poprzez zwiększenie zdolności do monitorowania sytuacji i skrócenie czasu reakcji na ewentualne incydenty. Udział w niej biorą m.in. niszczyciele i fregaty ze stałej morskiej grupy NATO (SNMGI), a także okręty do zwalczania min i ochrony infrastruktury podwodnej z analogicznej sojuszniczej grupy przeciwminowej (SNMCMGI). Wykorzystywane są również samoloty patrolowe, drony podwodne i inne środki morskiego nadzoru³⁶.

W odpowiedzi na inwazję Rosji na Ukrainę państwa NATO zwiększyły obecność wojskową na północno-wschodniej flance, by wzmocnić wspólne zdolności do obrony i odstraszenia. Rozmieszczenie tych sił (zob. Mapa 4) ma jednak charakter tymczasowy i w zależności od sytuacji i oceny zagrożenia było stopniowo zmniejszane lub uzupełniane, co osłabia poczucie bezpieczeństwa państw regionu. Niepewność co do spójności Sojuszu w sprawach kolektywnej obrony na wypadek agresji Rosji wzrosła wraz z perspektywą przeglądu i redukcji obecności wojskowej USA w Europie, co zapowiedziała administracja prezydenta Donalda Trumpa. Dlatego z perspektywy państw RMB kluczowe jest zwiększanie sojuszniczej obecności wojskowej w ramach NATO, a nie na podstawie dwustronnych porozumień.

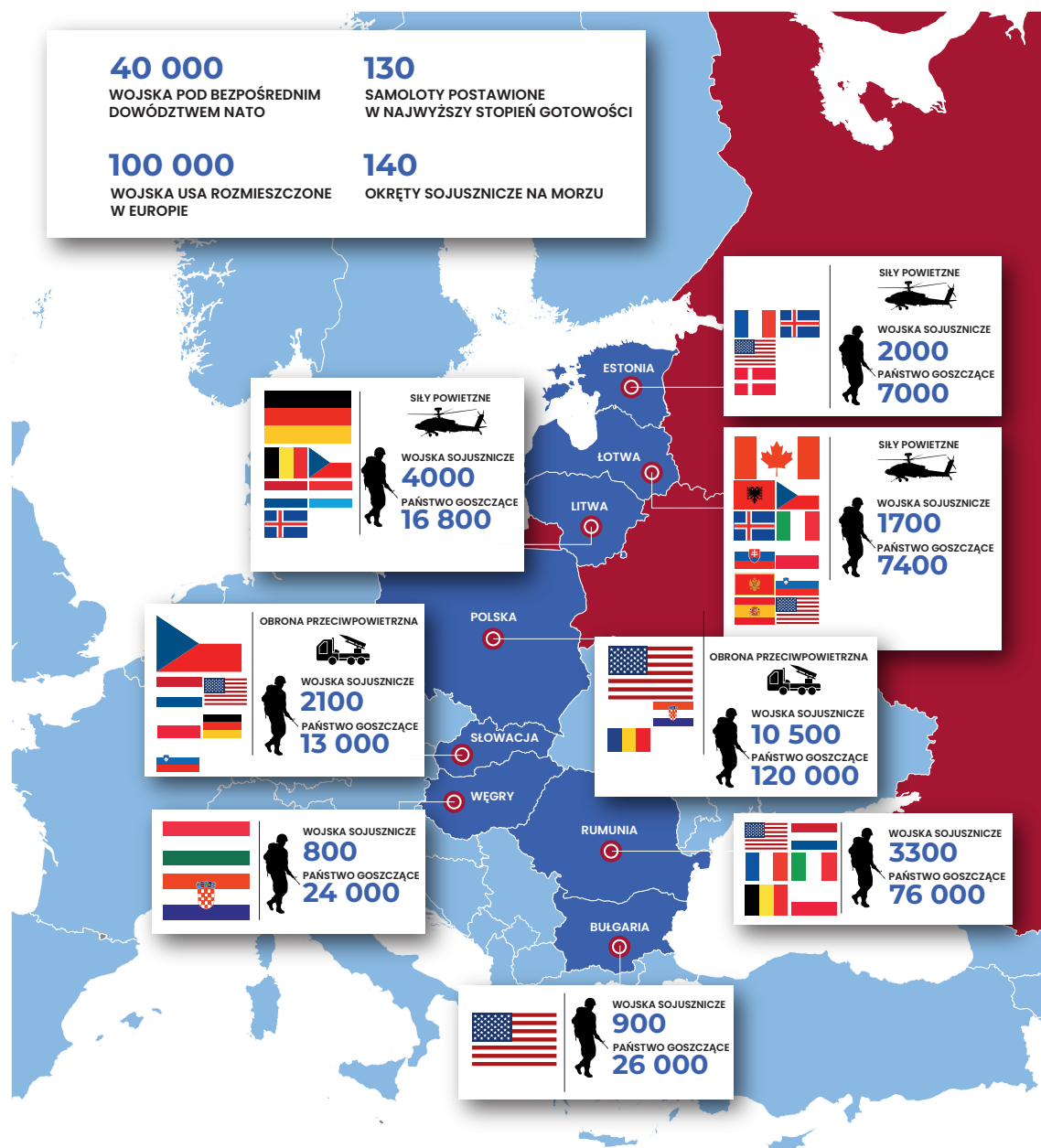
.....
³⁴ Szerzej zob.: P. Szymański, J. Tarociński, *NATO na północnej flance: sojusznicze siły i struktury w państwach nordyckich*, „Analizy OSW”, 7 października 2025 r., www.osw.waw.pl.

³⁵ Ta struktura sztabowa ma charakter rotacyjny. W 2028 r. zostanie przeniesiona do Polski (Gdynia), a za kolejne cztery lata do Szwecji.

³⁶ Szerzej zob.: F. Bryjka, *NATO i UE wobec rosyjskiego sabotażu na morzu*, *op. cit.*

Mapa 4

Rozmieszczenie sił NATO na wschodniej flance (stan na marzec 2022 r.)

Opracowanie PISM za: NATO.

Na szczycie w Madrycie w 2022 r. podjęto decyzję o wzmocnieniu wielonarodowych grup bojowych w Polsce i państwach bałtyckich z poziomu batalionu (ok. 1 tys. żołnierzy każda) do poziomu brygady (ok. 4–5 tys.). Grupy te w ramach tzw. wysuniętej obecności wojskowej (enhanced Forward Presence, eFP) mają odstraszać Rosję i w przypadku agresji stanowić natychmiastowe wsparcie w działaniach obronnych państw regionu. Ich wielonarodowy charakter ma gwarantować utrzymanie solidarności w ramach

kolektywnej obrony i dać sojusznikom czas na mobilizację większych sił i środków. Do 2025 r. jedynie dwa państwa ramowe zwiększyły poziom grup bojowych – Kanada, która stoi na czele grupy bojowej na Łotwie (do 3,5 tys. żołnierzy, gotowość operacyjna ma zostać osiągnięta do końca 2026 r.), oraz Niemcy, które w kwietniu 2025 r. utworzyły 45. Brygadę Pancerną stacjonującą na Litwie (do 5 tys. żołnierzy, gotowość operacyjna ma zostać osiągnięta w 2027 r.). Wielka Brytania, która dowodzi grupą w Estonii, nie była w stanie zwiększyć kontyngentu ze względu na zbyt małą liczbę personelu, z kolei USA uznały za wystarczające tymczasowe rozmieszczenie w Polsce elementów brygady pancernej i powietrznodesantowej (ok. 5 tys. żołnierzy). Po 2022 r. powstały także stałe placówki wojskowe USA (m.in. Camp Kościuszko w Poznaniu, U.S. Army Garrison Poland, baza obrony przeciwrakietowej Aegis Ashore U.S. Navy w Redzikowie oraz składy magazynowania i naprawy sprzętu U.S. Army).

Ważnym elementem odpowiedzi NATO na rosyjską inwazję na Ukrainę było także wzmocnienie ochrony przestrzeni powietrznej wschodniej flanki, dokąd państwa Sojuszu (m.in. Hiszpania i Włochy) skierowały dodatkowe myśliwce (F-35, Eurofighter Typhoon i Gripen), samoloty rozpoznawcze (AWACS) i systemy przeciwlotnicze (Patriot). Wzmocniono także trwającą od 2004 r. misję „Baltic Air Policing”, która polega na ochronie przestrzeni powietrznej państw bałtyckich nieposiadających własnych sił powietrznych. Całodobowe dyżury bojowe odbywają się rotacyjnie z baz lotniczych na Litwie (Szawle), w Estonii (Ämari) i Polsce (Królewko Malborskie). Oprócz dodatkowych rotacji myśliwców NATO zintegrowało działania podejmowane w ramach tej misji z szerszą operacją obrony powietrznej (IAMD). W odpowiedzi na naruszenia przestrzeni powietrznej Polski i państw bałtyckich przez rosyjskie drony i lotnictwo NATO zdecydowało o uruchomieniu we wrześniu 2025 r. misji „Wschodni strażnik” („Eastern Sentry”). Polega ona na wydzieleniu do ochrony przestrzeni powietrznej wschodniej flanki dodatkowych samolotów (3 francuskie myśliwce Rafale, 2 Eurofighter Typhoon należące do Niemiec, kolejne 2 do Wielkiej Brytanii i 2 duńskie F-16), śmigłowców (3 czeskie Mi-17), systemów obrony przeciwlotniczej (2 holenderskie baterie Patriot) i holenderskiej fregaty.

Zapowiedzi administracji Donalda Trumpa – sformułowane m.in. w Global Posture Review – jednoznacznie wskazują na planowaną redukcję obecności wojskowej USA w Europie o ok. 9 tys. osób (z 85 tys. do 76 tys.)³⁷. W kwietniu 2025 r. wojska amerykańskie przekazały NATO odpowiedzialność za ochronę lotniska w Rzeszowie-Jasionce, będącego głównym hubem logistycznym zachodniej pomocy wojskowej dla Ukrainy. Następnie zredukowano liczebność amerykańskiego kontyngentu w Rumunii z 1,7 tys. do ok. 900–1000 żołnierzy. Na początku 2026 r. Departament Wojny zapowiedział stopniowe opuszczenie 30 Centrów Doskonalenia NATO, które mają ekspercko-doradczy charakter, a także mniejsze zaangażowanie USA w struktury Sojuszu odpowiedzialne za

.....

³⁷ P. McLeary, V. Jack, J. Detsch, *US signals limited military pullback from Europe*, „Politico”, 11 lutego 2026 r., www.politico.com.

operacje specjalne i wywiad³⁸. W lutym dokonano europeizacji części dowództw NATO, którymi dotychczas kierowali Amerykanie. Wielka Brytania przejęła Połączone Dowództwo w Norfolk (JFC Norfolk), Włochy – Połączone Dowództwo w Neapolu (JFC Naples), a Niemcy i Polska będą rotacyjnie dowodzić Połączonym Dowództwem w Brunssum (JFC Brunssum). Stany Zjednoczone będą jednak kierować wszystkimi trzema dowództwami poziomu teatru działań wojennych i przejmą nową odpowiedzialność za Dowództwo Sił Morskich Sojuszu (Allied Maritime Command) oraz utrzymają przywództwo nad Dowództwem Sił Lądowych Sojuszu (Allied Land Command) i Dowództwem Sił Powietrznych Sojuszu (Allied Air Command)³⁹. Decyzje te mają skłonić europejskich członków NATO do większego zaangażowania i wzięcia odpowiedzialności za obronę konwencjonalną, co zostało wyraźnie sformułowane w najnowszej Strategii obrony narodowej USA (NDS)⁴⁰. Może to być jednak interpretowane przez Rosję jako stopniowe osłabianie amerykańskich gwarancji bezpieczeństwa i ich gotowości do wypełniania zobowiązań wynikających z art. 5 traktatu waszyngtońskiego. Uznanie NATO za podzielone politycznie może skłonić Rosję do testowania sojuszniczej solidarności poprzez eskalowanie działań hybrydowych lub bezpośrednią konfrontację militarną.

W styczniu 2026 r. NATO uruchomiło operację „Arktyczny strażnik” („Arctic Sentry”), której celem jest wzmocnienie zdolności Sojuszu do obrony i odstraszenia na Dalekiej Północy. Decyzja w sprawie utworzenia misji jest jednym z elementów łagodzenia sporu między USA a Danią w sprawie Grenlandii, który mógł doprowadzić do najpoważniejszego kryzysu w historii Sojuszu, a nawet do jego rozpadu. Jednym z argumentów podniesionych przez administrację Donalda Trumpa było niewystarczające zaangażowanie Danii w obronę wyspy, która ma strategiczne znaczenie ze względu na znajdujące się tam zasoby minerałów ziem rzadkich i położenie względem morskich szlaków komunikacyjnych na Atlantyku. Uruchomienie misji „Arctic Sentry” (na wzór misji „Baltic Sentry” i „Eastern Sentry” na wschodniej flance) ma nie tylko udowodnić gotowość państw europejskich do większej odpowiedzialności za obronę północnych rubieży NATO, ale przede wszystkim odsunąć amerykańskie roszczenia wobec Grenlandii oraz skutecznie powstrzymać ekspansywną politykę Rosji i Chin w Arktyce⁴¹.

Głównym wyzwaniem dla państw RMB jest szybkie osiągnięcie zdolności obronnych niezbędnych do realizacji planów regionalnych. Wszystkie państwa w ostatnich latach zwiększyły swoje wydatki na obronę i przeznaczają ponad 2% PKB (cel ze szczytu w Newport w 2014 r.) oraz dążą do osiągnięcia 5% (nowy cel ze szczytu w Hadze

.....
³⁸ N. Robertson, *Pentagon moves to cut U.S. participation in some NATO advisory groups*, „Washington Post”, 20 stycznia 2026 r., www.washingtonpost.com.

³⁹ *European Allies to take on new leadership roles in NATO's Command Structure*, NATO, 10 lutego 2026 r., www.nato.int.

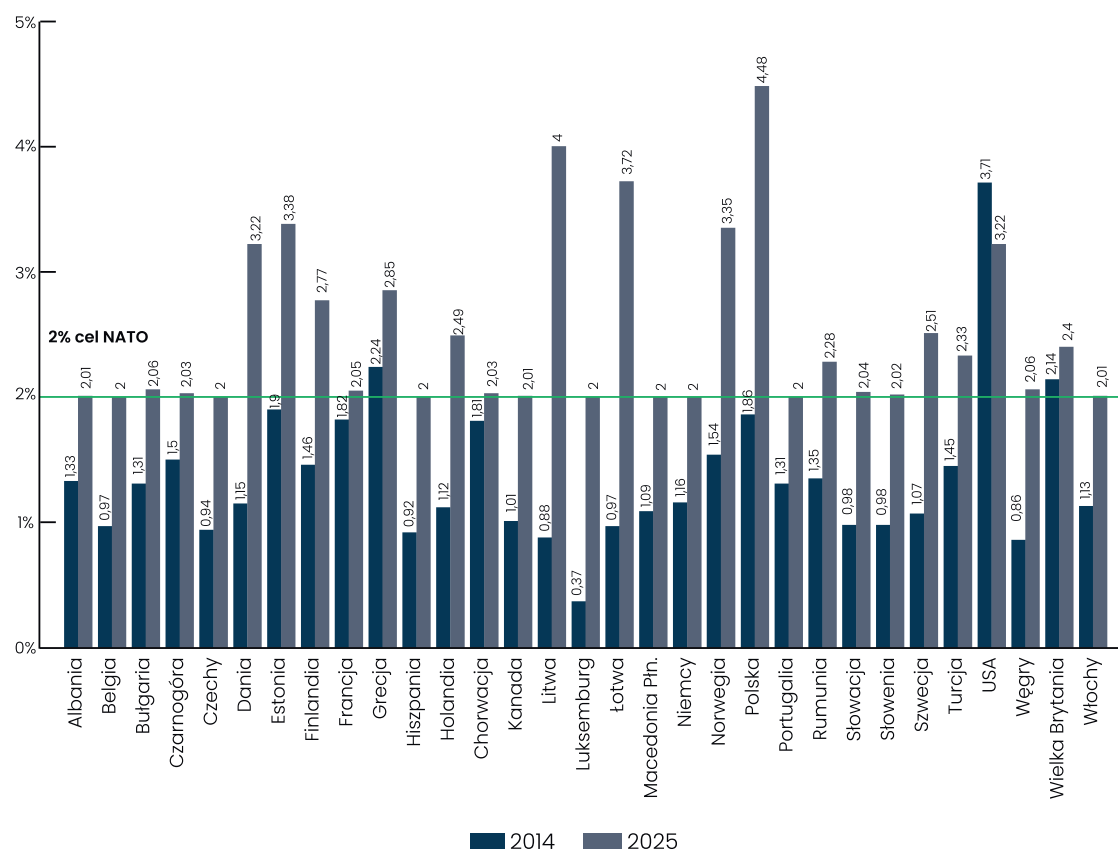
⁴⁰ *National Defense Strategy*, Department of War, 23 stycznia 2026 r., www.media.defense.gov.

⁴¹ F. Bryjka, *NATO uruchomiło „Arktyczną Straż”*, „Komentarz PISM”, nr 9/2026, 13 lutego 2026 r., www.pism.pl.

w 2025 r.)⁴². Liderami są Polska (4,48% PKB) i Litwa (4%). Łotwa (3,73%), Estonia (3,38%) i Dania (3,22%) utrzymują się w grupie państw NATO przeznaczających największą część budżetu na obronność (zob. Wykres 7), jednak wydatki nowych członków Sojuszu – Finlandii (2,77%) i Szwecji (2,51%) – są na niewystarczającym poziomie⁴³. Potencjał wojskowy i położenie geograficzne nowych państw członkowskich dały jednak NATO znaczące atuty strategiczne w regionie. Zdolności morskie Finlandii i Szwecji w zakresie prowadzenia wojny podwodnej i minowania zwiększają zdolności do utrzymania szlaków komunikacyjnych na Bałtyku i ewentualnego zamknięcia Zatoki Fińskiej dla rosyjskiej Floty Bałtyckiej. Kluczowe znaczenie będzie miała przy tym ochrona strategicznie położonej na Bałtyku Gotlandii, która stanowi bastion szwedzkich zdolności „anty-dostępowych” (A2/AD).

Wykres 7

Wydatki obronne państw NATO w 2014 i 2025 r.

Opracowanie PISM za: *Defence Expenditure of NATO Countries (2014-2025)*.

⁴² W ramach 5% PKB państwa członkowskie zobowiązały się przeznaczać 3,5% na podstawową obronność (w tym personel wojskowy, operacje, zakupy i modernizację sprzętu wojskowego) oraz 1,5% na infrastrukturę i rozwój przemysłowy (np. budowę i modernizację baz wojskowych, przemysł zbrojeniowy, badania i rozwój).

⁴³ Dane za *Defence Expenditure of NATO Countries (2014-2025)*, NATO, www.nato.int.

Szwedzkie lotnictwo nie tylko wzmacnia ochronę przestrzeni powietrznej północno-wschodniej flanki, ale także może wspierać operacje sił nuklearnych NATO, o czym świadczy udział myśliwców Jas 39 Gripen w ćwiczeniach NATO „Steadfast Noon 2025” w roli konwencjonalnej osłony dla amerykańskich bombowców strategicznych B-1 i B-52⁴⁴. Potencjał fińskiej artylerii, wojsk lądowych i sił powietrznych umożliwia z kolei prowadzenie kontruderzeń na siły agresora nacierające punktowo wzdłuż fińsko-rosyjskiej granicy (ponad 1 340 km⁴⁵). W efekcie akcesja Finlandii i Szwecji do NATO poszerzyła głębię strategiczną i operacyjną Sojuszu, co może mieć kluczowe znaczenie dla obrony państw bałtyckich w sytuacji odcięcia ich od wsparcia drogą lądową z terytorium Polski w wyniku zajęcia przesmyku suwalskiego przez wojska Rosji i Białorusi.

By zwiększyć zdolności do odstraszenia i obrony, państwa bałtyckie i Polska podjęły decyzję o wyjściu z traktatu ottawskiego, który zakazuje używania min przeciwpiechotnych, a także o umocnieniu granic z Rosją i Białorusią w ramach programu „Tarcza Wschód” i „Bałtycka Linia Obrony”. Budowa kompleksowego systemu fortyfikacji, zapór, bunkrów i schronów, a także możliwość zaminowania terenu w przypadku gromadzenia sił przeciwnika w pobliżu granicy podwyższy koszty potencjalnej agresji i powinna wpłynąć na kalkulacje Rosji. Ma to szczególne znaczenie dla państw bałtyckich, które ze względu na niewielkie terytorium nie posiadają głębi strategicznej ani wystarczających zasobów do samoobrony. By równoważyć asymetrię potencjałów z Rosją, państwa RMB rozwijają model „obrony totalnej” angażujący całe społeczeństwa w budowanie odporności na wypadek kryzysu i samoobrony w przypadku wojny. W tym celu m.in. inwestują w obronę cywilną. Siły zbrojne tych państw dysponują niewielką liczbą żołnierzy zawodowych w stosunku do liczby rezerwistów, co redukuje koszty związane z utrzymaniem wojska w czasie pokoju. W Finlandii i Estonii obowiązuje powszechny pobór do służby wojskowej. Choć w Danii i Norwegii zasadnicza służba wojskowa jest dobrowolna, od 2022 r. państwa te koncentrują się na odbudowie przeszkolonej rezerwy. Model duńsko-norweski skopiowały Litwa, Łotwa i Szwecja, które w ten sposób sygnalizują gotowość społeczeństw do powszechnej obrony na wypadek wojny. Problemem w części państw pozostaje jednak niewystarczająca liczba instruktorów i infrastruktury umożliwiającej szkolenie personelu wojskowego.

W perspektywie 3–5 lat priorytetem państw RMB będzie wzmacnianie zdolności obronnych, by wypełnić zobowiązania wynikające z regionalnych planów NATO. Wyzwaniem będzie jednak szybkie podwyższenie wydatków na obronność do 5% i utrzymanie ich na tym poziomie w dłuższej perspektywie, co może prowadzić do nadmiernego obciążenia krajowych budżetów. Ograniczone zasoby finansowe oraz czas niezbędny do pozyskania zaawansowanego technologicznie uzbrojenia i sprzętu wojskowego

.....
⁴⁴ W. Lorenz, *Szwecja została członkiem NATO*, „Komentarz PISM”, nr 12/2024, 11 marca 2024 r., www.pism.pl.

⁴⁵ Szerzej zob.: R. Miętiewicz, *Strategiczna przewaga NATO na Bałtyku. Znaczenie akcesji Finlandii i Szwecji dla bezpieczeństwa regionu*, Opportunity Institute for Foreign Affairs, marzec 2025, www.theopportunity.pl.

wymuszać będą priorytetyzację poszczególnych sektorów. Ze względu na rosyjskie prowokacje z wykorzystaniem dronów, celowe naruszenia przestrzeni powietrznej i zagłuszanie sygnału GPS szczególnie ważne będzie rozwinięcie regionalnych zdolności w zakresie obrony przeciwlotniczej, systemów antydronowych i walki radioelektronicznej. Oprócz zdolności defensywnych niezbędne będzie także zgromadzenie rezerw amunicji artyleryjskiej i wzmocnienie zdolności umożliwiających rażenie przeciwnika na jego terytorium (systemy rakietowe średniego i dalekiego zasięgu). Ważnym elementem wzmocnienia regionalnych zdolności operacyjnych na morzu – uzupełniającym potencjał Finlandii i Szwecji – będzie sprawna realizacja polskich programów modernizacji marynarki wojennej „Orka” (okręty podwodne) i „Miecznik” (fregaty).

Unia Europejska

Aleksandra Koziół

UE od ponad 20 lat wykazuje zainteresowanie obszarami morskimi i dostrzega ich znaczenie dla gospodarki, transportu, energetyki i ochrony środowiska. W 2009 r. RMB stał się pierwszym obszarem, dla którego powstała strategia makroregionalna⁴⁶, obejmująca osiem państw unijnych leżących wokół Bałtyku i sąsiedzkie państwa spoza UE (zob. Mapa 5). Celem strategii było przede wszystkim wsparcie działań na rzecz ochrony środowiska morskiego, rozbudowy połączeń regionalnych w transporcie i energetyce, a także wzrostu gospodarczego i konkurencyjności. Jej powstanie miało szczególne uzasadnienie wobec rozszerzenia UE w 2004 r. o cztery państwa RMB i stwarzało szansę na jego rozwój w warunkach wspólnego rynku.

Mapa 5

Państwa Strategii dla Regionu Morza Bałtyckiego

Opracowanie PISM za: Strategia dla Regionu Morza Bałtyckiego.

⁴⁶ W 2012 r. nastąpił przegląd strategii, por. *European Union Strategy for the Baltic Sea Region*, EUSBR, 10 czerwca 2009 r., <https://eusbsr.eu>; *European Union Strategy for the Baltic Sea Region*, EUSBR, 23 marca 2012 r., <https://eusbsr.eu>.

Kwestie bezpieczeństwa morskiego, które leżą w wyłącznej kompetencji narodowej, przez lata pozostawały na dalszym planie. UE stopniowo rozwijała jednak instrumenty, które miały wspierać działania państw członkowskich we wzmacnianiu współpracy operacyjnej i wymiany informacji. Pierwszym z nich była sieć CISE (Common Information Sharing Environment)⁴⁷, która umożliwia wymianę informacji między służbami cywilnymi i wojskowymi państw członkowskich i instytucji unijnych⁴⁸. Dzięki niej możliwe jest monitorowanie takich zjawisk na morzu jak nielegalna działalność, zanieczyszczenie środowiska czy migracja. Drugim był projekt MARSUR (Maritime Surveillance)⁴⁹, który umożliwia wymianę informacji między marynarkami wojennymi państw członkowskich przy wsparciu Europejskiej Agencji Obrony (EDA)⁵⁰. Wspiera on świadomość sytuacyjną i reagowanie na zagrożenia na morzu z perspektywy militarnej.

W kolejnych latach UE zaczęła postrzegać morze jako obszar o znaczeniu strategicznym, który wymagał opracowania spójnego podejścia – w 2014 r. przedstawiła więc Strategię bezpieczeństwa morskiego⁵¹, przekrojowo traktującą kwestie zarządzania przestrzenią morską, ochrony strategicznych interesów i rozwoju gospodarczego, a także działań w zakresie bezpieczeństwa i obrony. Chociaż dokument odnosi się m.in. do Morza Bałtyckiego i Morza Północnego, a także wód Arktyki, największe wyzwania identyfikuje na kierunku południowym, obejmującym Morze Śródziemne, Ocean Indyjski i Morze Czerwone. Trend ten potwierdzają również decyzje państw członkowskich, które właśnie na tych obszarach decydowały się na uruchamianie unijnych operacji (zob. Mapa 6), aby wspólnie skuteczniej przeciwdziałać zagrożeniom morskim.

W 2021 r. katalog możliwości UE uzupełniła koncepcja skoordynowanej obecności na morzu, która ma zapewniać lepszą współpracę sił morskich państw członkowskich w ramach wspólnych działań na kluczowych obszarach. Odbywa się ona pod

.....

⁴⁷ Zaproponowana jeszcze w 2009 r. Prace nad jej rozwojem trwały aż do lipca 2024 r., kiedy osiągnęła pełną operacyjność.

⁴⁸ W projekt zaangażowane są: Komisja Europejska, Europejska Służba Działań Zewnętrznych (ESDZ), Europejska Agencja Obrony (EDA), Europejska Agencja Kontroli Rybołówstwa (EFSA), Europejska Agencja Bezpieczeństwa Morskiego (EMSA), Europejska Agencja Straży Granicznej i Przybrzeżnej (Frontex), Centrum Satelitarne UE (EU SatCen).

⁴⁹ Projekt zainicjowano w 2006 r. Jest operacyjny od 2011 r.

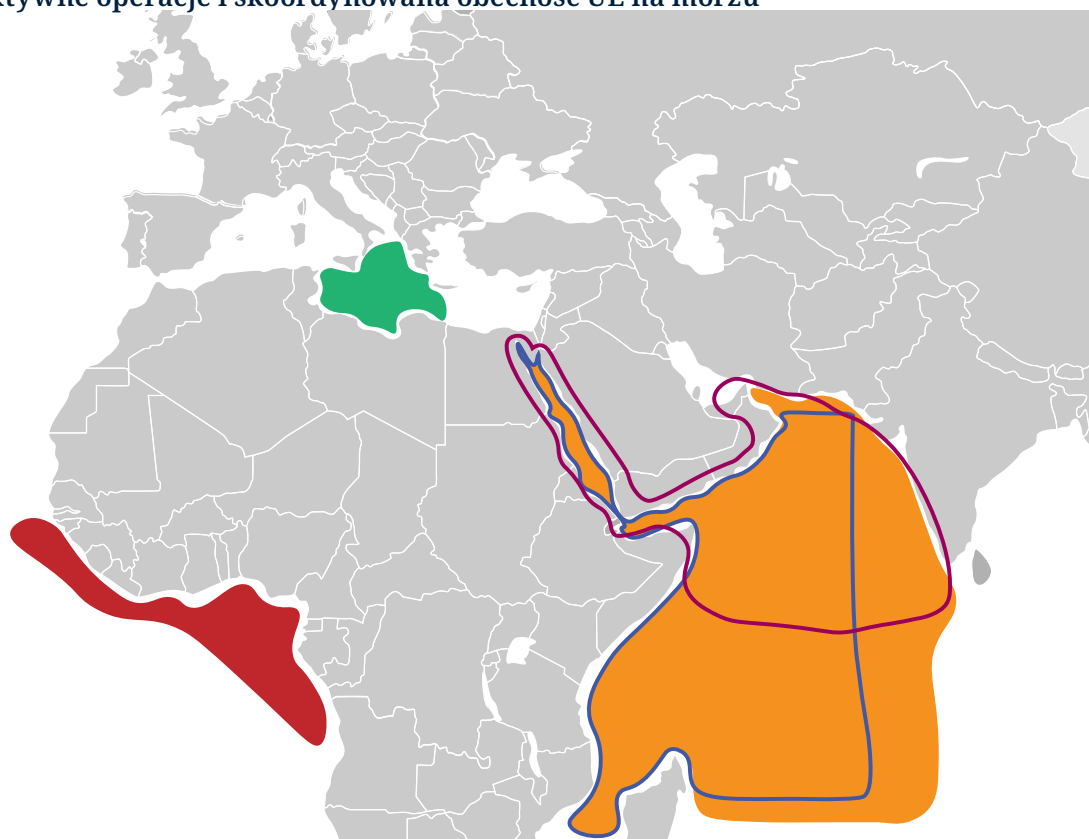
⁵⁰ Uczestniczy w nim 20 państw członkowskich: Belgia, Bułgaria, Chorwacja, Cypr, Finlandia, Francja, Grecja, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Litwa, Łotwa, Malta, Niemcy, Polska, Portugalia, Rumunia, Słowenia, Szwecja, Włochy; ponadto Norwegia i Wielka Brytania; EDA i EU SATCEN.

⁵¹ European Union Maritime Security Strategy, European Council, Council of the European Union, 24 czerwca 2014 r., <https://data.consilium.europa.eu>.

dowództwem narodowym, a państwa uczestniczące dobrowolnie delegują do niej swoje zasoby⁵². Ułatwieniu wymiany informacji służy w tym wypadku Komórka koordynacyjna ds. obszarów zainteresowania morskiego (Maritime Area of Interest Coordination Cell, MAICC) w Sztabie Wojskowym UE (The European Union Military Staff, EUMS). Obecnie taki model działania Unia wykorzystuje w Zatoce Gwinejskiej i zachodniej części Oceanu Indyjskiego (zob. Mapa 6), a więc ponownie jej aktywność ogranicza się do kierunku południowego.

Mapa 6

Aktywne operacje i skoordynowana obecność UE na morzu

Operacje na morzu:

- EUNAVFOR ATALANTA
- EUNAVFOR MED IRINI
- EUNAVFOR ASPIDES

Skoordynowana obecność na morzu:

- Zatoka Gwinejska
- Północno-zachodnia część Oceanu Indyjskiego

Opracowanie PISM za: Europejska Służba Działań Zewnętrznych.

.....
⁵² Decyzja o działaniach w ramach skoordynowanej obecności na morzu zapada w Radzie UE.

Znaczenie Morza Bałtyckiego dla UE w wymiarze bezpieczeństwa wzrosło znacząco po 2022 r., głównie w konsekwencji ograniczenia przez państwa europejskie stosunków gospodarczych z Rosją po jej agresji na Ukrainę i wynikającej z tego potrzeby dywersyfikacji szlaków transportu towarów i energii. Jednocześnie strategiczne położenie Bałtyku jako akwenu współdzielonego z Rosją sprawiło, że stał się on narażony na coraz liczniejsze zagrożenia o charakterze środowiskowym, hybrydowym i militarnym. W ramach UE przedmiotem debaty stały się kwestie ochrony IK, zapobiegania skażeniom i bezpieczeństwa żeglugi, uwzględniające potrzebę budowania odporności na operacje hybrydowe ze strony Rosji. Jednocześnie UE jeszcze przed wojną wywołaną przez Rosję w 2022 r. zwracała uwagę na rozbudowę jej potencjału militarnego na wodach i w przestrzeni powietrznej Arktyki. Uwzględniała przy tym takie aspekty jak ochrona IK, cyberzagrożenia i dezinformacja, a także rosnące zainteresowanie Chin Północną Drogą Morską⁵³.

Chociaż UE ma instrumenty umożliwiające jej angażowanie się na obszarze Morza Bałtyckiego i Północnego, a także Arktyki, to dotychczas nie wykorzystywała ich w dostateczny sposób. Główną przeszkodę stanowił brak zainteresowania państw członkowskich, które nie doceniały destabilizacyjnego potencjału Rosji. Co więcej, rozwój zdolności morskich był przez lata systemowo zaniedbywany na poziomie UE, mimo że EDA wskazywała je jako jeden z priorytetów wojskowych. Niekonsekwencja w tym obszarze uwidacznia się również obecnie, np. zdolności morskie nie znajdują się w zaleceniach Rady Europejskiej z marca 2025 r., ale pojawiają się w Planie działania na rzecz gotowości obronnej do 2030 r. z października tego samego roku⁵⁴. Tymczasem nasilające się rosyjskie operacje hybrydowe i odbudowa potencjału wojskowego wymuszają przyspieszenie adaptacji do nowych zagrożeń i uzupełniania luk w zdolnościach do ochrony i obrony RMB.

Wątpliwości budzi sposób, w jaki UE kształtuje swoją politykę wobec RMB po 2022 r., zwłaszcza w kontekście braku jasno określonych priorytetów oraz niedostatecznego odzwierciedlenia pilności wyzwań, przed jakimi stoi ten obszar w zmieniającej się architekturze bezpieczeństwa. Założenia Strategii dla Regionu Morza Bałtyckiego dotyczące intensyfikacji współpracy z Rosją i Białorusią (która miałaby obejmować m.in. nadzór morski, zapobieganie katastrofom i reagowanie na nie) nie zostały zaktualizowane mimo zawieszenia współpracy z tymi państwami⁵⁵. Strategii towarzyszą przy-

.....

⁵³ Pierwsze ramy polityki wobec Arktyki przyjęto w 2016 r., a następnie zaktualizowano w 2021 r., zob. *A stronger EU engagement for a peaceful, sustainable and prosperous Arctic*, European Union External Action Service, 13 października 2021 r., www.eeas.europa.eu.

⁵⁴ Szerzej zob.: A. Kozioł, *Nowa agenda obronna UE. W kierunku wspólnego rynku sektora zbrojeniowego*, Raport PISM, listopad 2025, www.pism.pl.

⁵⁵ Grupa Narodowych Koordynatorów podjęła decyzję o zawieszeniu współpracy z Rosją i Białorusią, tak samo jak Komisja Europejska zdecydowała w sprawie Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i programu Interreg Morze Bałtyckie. Zob. *Background and objectives of the European Union Strategy for the Baltic Sea Region*, Government Offices of Sweden, 4 lutego 2025 r., www.government.se.

mowane regularnie plany działania określające priorytetowe obszary współpracy transnarodowej w RMB. Obecna wersja planu z 2021 r. również zakłada współpracę z Rosją i Białorusią⁵⁶, a zainicjowany w 2023 r. proces uchwalania aktualizacji trwa zbyt długo – ma zostać sfinalizowany dopiero w 2026 r. Jediną istotną zmianą od 2022 r. było zaproszenie Ukrainy do współpracy w charakterze partnera stowarzyszonego⁵⁷.

Za próbę odpowiedzi na narastające zagrożenia w RMB można uznać aktualizację Strategii bezpieczeństwa morskiego z października 2023 r., która po raz pierwszy w tak wyraźny sposób odnosi się do potrzeby wzmocnienia europejskich zdolności do reagowania w obszarze morskim. UE jasno zdefiniowała przy tym cele corocznych ćwiczeń morskich, wzmocnienia już istniejących operacji morskich, a także rozszerzenia skoordynowanej obecności morskiej na nowe obszary przy jednoczesnym rozwoju zdolności straży przybrzeżnej. Działania te mają wspierać rozbudowane systemy wymiany informacji CISE i MARSUR, a także zdolności do obserwacji z kosmosu wód Bałtyku i Arktyki. Jest to jedyny dokument strategiczny UE, który odnosi się do RMB i nadaje mu znaczenie w kontekście bezpieczeństwa europejskiego. Strategia wskazuje pogarszający się poziom bezpieczeństwa na Morzu Bałtyckim oraz jednoznacznie identyfikuje Rosję jako źródło rosnących zagrożeń na morzu.

Potencjał współpracy w ramach UE w RMB pozostaje znaczący, jednak jego wykorzystanie będzie zależało od nadania temu obszarowi priorytetowego znaczenia. Istniejące struktury i mechanizmy – takie jak CISE, MARSUR, operacje morskie i skoordynowana obecność na morzu – stanowią dobry punkt wyjścia dla Unii, lecz wymagają rozszerzenia zakresu, lepszego porozumienia między państwami co do wspólnych działań, a także zwiększenia finansowania na poziomie zarówno unijnym, jak i narodowym. Wybór kierunku dalszych prac powinien wynikać z już zdobytych doświadczeń nie tylko państw RMB, ale także południa Europy, które wypracowały skuteczne rozwiązania w zwalczaniu przestępczości morskiej i reagowaniu na sytuacje kryzysowe, np. na Morzu Śródziemnym czy Oceanie Indyjskim. Szczególne znaczenie będą miały zdolności do monitorowania sytuacji na Morzu Bałtyckim i w Arktyce, ochrona morskiej IK, a także opracowanie wspólnych procedur reagowania na zagrożenia hybrydowe ze strony Rosji. Zwiększyłoby to skuteczność reakcji na poziomie UE, a także przełożyło się na wzmocnienie zdolności do obrony i odstraszenia w ramach NATO. Pełne wykorzystanie potencjału współpracy będzie jednak możliwe tylko przy aktywnym zaangażowaniu państw członkowskich w rozwijanie gotowości operacyjnej i interoperacyjności w ra-

.....

⁵⁶ *EU Strategy for the Baltic Sea Region, Action Plan*, [COM(2009) 248 final], European Commission, 15 lutego 2021 r., <https://eusbsr.eu/wp-content/uploads/action-plan-2021.pdf>.

⁵⁷ *Report from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on the Implementation of EU Macro-Regional Strategies*, [SWD(2025) 116 final], European Commission, 13 maja 2025 r., https://eusbsr.eu/wp-content/uploads/com2025196_0.pdf.

mach już istniejących struktur i mechanizmów UE, np. Komórki Planowania i Prowadzenia Operacji Wojskowych UE (MPCC), które wobec ewentualnego braku konsensusu co do prowadzenia operacji w ramach NATO mogłyby przejąć większą odpowiedzialność.

Formaty regionalne

Kinga Dudzińska, Amanda Dziubińska

Specyfika współpracy regionalnej w regionie Morza Bałtyckiego

Bałtyk jest małym, półzamkniętym akwenem, co wzmacnia współzależność państw nadbrzeżnych w obszarach żeglugi, ochrony środowiska, energetyki i infrastruktury krytycznej, ponieważ skutki incydentów, zanieczyszczeń czy zakłóceń żeglugi szybko przybierają tu charakter transgraniczny. Region cechuje przy tym silne zróżnicowanie pod względem politycznym i instytucjonalnym. Obejmuje on zarówno państwa członkowskie UE (Danię, Szwecję, Finlandię, kraje bałtyckie, Polskę i Niemcy), jak i pozostające poza jej strukturami (Norwegię i Islandię, należące jednak do EOG). Obejmuje kraje członkowskie NATO (w tym Finlandię i Szwecję, przyjęte niedawno), jak i nienależące do Sojuszu (Rosję).

Dynamikę i kierunki kooperacji w regionie od 2022 r. determinuje agresywna postawa Rosji. Po pełnoskalowej agresji na Ukrainę Rosja bądź została wykluczona z większości organizacji, bądź sama zawiesiła swoje członkostwo. Jej działania doprowadziły do zasadniczej reorientacji dotychczasowego modelu współpracy w regionie Morza Bałtyckiego: od dominującego wcześniej podejścia sektorowego ku priorytetom odstraszania, świadomości sytuacyjnej i ochrony infrastruktury krytycznej. Proces zmian wzmacniają powtarzające się incydenty uszkodzeń kabli i rosnąca aktywność NATO oraz UE w obszarze bezpieczeństwa podmorskiej infrastruktury.

Wypracowany model kooperacji w RMB jest jednocześnie efektem wieloletniej tradycji nordyckiej, na której wzorują się Litwa, Łotwa i Estonia. O ile przed 2022 r. zdecydowana większość formatów nad Bałtykiem celowo wykluczała obszar twardego bezpieczeństwa ze swego zakresu zainteresowania, o tyle w ostatnich latach, szczególnie od 2024 r., wyznacza ono zasadnicze kierunki działań i określa cele nordycko-bałtyckich inicjatyw. Wyraźne przesunięcie punktu ciężkości ku bezpieczeństwu, w tym militarnemu, jest bezpośrednią konsekwencją nowych zagrożeń⁵⁸. W odpowiedzi na zwiększoną aktywność Rosji w RMB, w tym jej działania poniżej progu wojny (sabotaż i zakłócenia wymierzone w infrastrukturę krytyczną, operacje w cyberprzestrzeni oraz kampanie dezinformacyjne), współpraca w regionie ulega intensyfikacji i przesuwa się z poziomu deklaratywnego na poziom wdrożeniowy. Obejmuje obecnie koordynację polityk bezpieczeństwa, wspólne procedury reagowania, wymianę informacji i wzmacnianie

.....
⁵⁸ R. Miętkiewicz, *Hybrid threats in the Baltic Sea: The results of analysis of countermeasure options*, „Terrorism – Studies, Analyses, Prevention” 2025, special edition, s. 35–70; zob. także: P. Mickiewicz, *Bezpieczeństwo energetyczne czy bezpieczeństwo morskie? Dylemat oceny potencjalnych zagrożeń bezpieczeństwa Polski na akwenie Morza Bałtyckiego w trzeciej dekadzie XXI wieku*, „Nautologia” 2024, nr 161, s. 71–76.

zdolności ochrony infrastruktury, a także – w coraz większym stopniu – integrację z planowaniem obronnym i działaniami odstraszania realizowanymi w ramach NATO i UE.

Tabela 6

Formaty współpracy regionalnej w RMB

NAZWA (SKRÓT)	ROK ZAŁOŻENIA	CZŁONKOWIE	GŁÓWNY OBSZAR WSPÓŁPRACY	UDZIAŁ POLSKI
Rada Państw Morza Bałtyckiego (CBSS)	1992	DK, EE, FI, DE, IS, LT, LV, NO, PL, SE, EU (Rosja do 2022)	polityka regionalna, zrównoważony rozwój, gospodarka o obiegu zamkniętym, ochrona środowiska, bioróżnorodność, odporność społeczna, młodzież	pełnoprawny członek
Strategia UE dla Regionu Morza Bałtyckiego (EUSBSR)	2009	8 państw UE nad Bałtykiem: PL, DE, DK, SE, FI, LT, LV, EE	zrównoważony rozwój, gospodarka, transport, środowisko	aktywny uczestnik
Komisja Ochrony Środowiska Morskiego Bałtyku (HELCOM)	1974	Wszystkie państwa nadbałtyckie + UE	ochrona środowiska morskiego, ekologiczny transport, bioróżnorodność	członek
Nordycko-Bałtycka Ósemka (NB8)	ok. 1990	DK, FI, IS, NO, SE, EE, LV, LT	współpraca polityczna, forum konsultacyjne, bezpieczeństwo, w tym ochrona IK, gospodarka i rozwój	partner
Rada Bałtycka, Bałtycka Rada Ministrów	1990, 1994	EE, LV, LT	współpraca rządowa i parlamentarna między państwami bałtyckimi	nie uczestniczy
Nordic Defence Cooperation (NORDEFECO)	2009	DK, FI, IS, NO, SE	obrona i bezpieczeństwo wojskowe, interoperacyjność, ćwiczenia ochrona IK, działania hybrydowe	współpraca partnerska (ćwiczenia, dialog)
Baltic Energy Market Inter-connection Plan (BEMIP)	2009	Państwa nadbałtyckie + KE	integracja rynków energii, synchronizacja sieci, ochrona infrastruktury energetycznej	aktywny uczestnik
Związek Miast Bałtyckich (UBC)	1991	100+ miast z regionu	współpraca samorządowa, rozwój miast i władz lokalnych	polskie miasta członkami
Konferencja Parlamentarna Morza Bałtyckiego (BSPC)	1991	Parlamenty państw regionu	współpraca parlamentarna	uczestnik
BONUS, BANOS	od 2007	Państwa regionu Bałtyku + UE	badania naukowe ekosystemu Bałtyku	uczestnik

Nowa agenda w Radzie Państw Morza Bałtyckiego (RPMB)

RPMB już na początku marca 2022 r. zawiesiła w prawach członka Rosję, która ostatecznie sama wystąpiła z organizacji dwa miesiące później. Zakończyło to okres inkluzywnej współpracy w regionie i zredefiniowało jej dotychczasowy charakter. Jednocześnie RPMB pozostaje najważniejszą platformą polityczną, która w ramach prowadzonej reformy adaptuje agendę do warunków bezpieczeństwa po 2022 r. Poza zagadnieniami społeczno-gospodarczymi, środowiskowymi i integracyjno-edukacyjnymi agenda Rady obejmuje w coraz większym stopniu kwestie bezpieczeństwa morskiego – zabezpieczenie IK, monitoring dna morskiego, budowanie odporności (w tym społecznej)⁵⁹. W lipcu 2025 r. Polska objęła prezydencję w RPMB, a wśród priorytetów wskazała ochronę IK oraz przeciwdziałanie zagrożeniom hybrydowym (m.in. ze strony „floty cieni”)⁶⁰.

Mapa 7

Trendy we współpracy w RPMB

Opracowanie PISM.

⁵⁹ T. Lawrence, *The Baltic Sea in Peace and War*, ICDS, 24 października 2025 r., www.icds.ee.

⁶⁰ *Rada Państw Morza Bałtyckiego o bezpieczeństwie*, Ministerstwo Spraw Zagranicznych, 16 stycznia 2026 r., www.gov.pl/web/dyplomacja.

Tabela 7

Wybrane działania w zakresie bezpieczeństwa morskiego w latach 2022–2025

ROK	WYDARZENIE / INICJATYWA	ZAKRES WSPÓRACY	UCZESTNICY / INSTYTUCJE
2022	Reakcja RPMB na agresję Rosji na Ukrainę – zawieszenie współpracy z Rosją, utrzymanie struktur między pozostałymi krajami	bezpieczeństwo regionalne, stabilność instytucjonalna, wspólna polityka morską	Polska, Szwecja, Finlandia, Niemcy, Dania, Litwa, Łotwa, Estonia, Norwegia, Islandia, UE
2022	HELCOM – kontynuacja programu ochrony środowiska morskiego i przeciwdziałania zagrożeniom ekologicznym	ochrona środowiska, reagowanie na zanieczyszczenia	Państwa bałtyckie, UE
2023	Rozszerzenie inicjatyw UE dot. ochrony infrastruktury portowej i cyberbezpieczeństwa	ochrona infrastruktury krytycznej, bezpieczeństwo danych	Komisja Europejska, EMSA, EFCA, Frontex
2024	Operacja „Multipurpose Maritime Operation Baltic Sea 2024 i 2025” (koordynowana przez Frontex, EFCA, EMSA)	kontrola granic, bezpieczeństwo żeglugi, ochrona środowiska, zwalczanie nielegalnych działań	Polska, Finlandia, Estonia, Łotwa, Litwa, agencje UE
2024	„Deklaracja z Porvoo” w ramach RPMB	wzmocnienie koordynacji i współpracy w obliczu zagrożeń hybrydowych na morzu	Państwa RPMB
2025	Polska obejmuje przewodnictwo w RPMB (lipiec 2025 – czerwiec 2026)	priorytety: bezpieczeństwo, stabilność, infrastruktura podmorska, tożsamość regionalna	Polska + państwa RPMB
2025	Spotkanie Grupy Ekspertów ds. „floty cieni”	identyfikacja i zwalczanie nielegalnych flot transportowych i zagrożeń infrastruktury podwodnej	Belgia, Dania, Estonia, Finlandia, Francja, Niemcy, Islandia, Łotwa, Litwa, Holandia, Norwegia, Polska, Szwecja, Wielka Brytania
2025	NATO uruchamia operację „Baltic Sentry”	ochrona podmorskiej infrastruktury krytycznej, współpraca wojskowa	NATO, państwa regionu Bałtyku

Opracowanie PISM.

Działania RPMB w zakresie bezpieczeństwa morskiego miały jak dotąd charakter przede wszystkim prewencyjny i koordynacyjny. W ramach projektów MUNIRISK i MUNIMAP państwa działały na rzecz oczyszczania dna z zalegającej amunicji, rozwoju i ochrony żeglugi i infrastruktury. Jednocześnie realizowały przedsięwzięcia z zakresu

komunikacji strategicznej i kryzysowej, dążąc do zwiększenia poziomu gotowości społecznej i instytucjonalnej – coraz częściej także w odpowiedzi na incydenty morskie. Obecnie Rada angażuje się coraz aktywniej w sektorze morskich technologii, gdzie podejmuje kwestie „zielonych korytarzy” i planuje utworzenie tzw. cyfrowego bliźniaka w żegludze⁶¹. Nadal funkcjonuje jednak głównie poprzez sieci eksperckie i projekty transgraniczne, stanowiąc forum konsultacji politycznych.

W kierunku bezpieczeństwa militarnego w RMB

Po wstąpieniu Finlandii i Szwecji do NATO koordynacja planowania wojskowego i łączenie struktury NORDEFCO z planami operacyjnymi i obronnymi NATO są dla RMB łatwiejsze. W kwietniu 2024 r. ministrowie obrony N5 podpisali dokument strategiczny Vision for Nordic Defence Cooperation 2030⁶², w którym wskazano, że celem współpracy państw nordyckich ma być realna zdolność prowadzenia wspólnych operacji wojskowych. We wrześniu ministrowie sygnowali natomiast cyklicznie aktualizowany Nordic Defence Concept⁶³ – plan działania obejmujący zwiększenie skali i zakresu wspólnych ćwiczeń i operacji, wzmocnienie interoperacyjności wojsk, ochronę IK i zarządzanie kryzysowe (usprawnienie procedur granicznych, zarządzanie transportem lądowym i morskim, logistyka NATO). NORDEFCO nie skupia się wyłącznie na siłach zbrojnych – rozwija też koncepcję „obrony totalnej” (*total defence*), łącząc siły zbrojne ze służbami cywilnymi, ochroną IK, sektorem prywatnym i społeczeństwem. Działania obejmują wspólne ćwiczenia reagowania kryzysowego, np. na cyberataki, sabotaż infrastruktury energetycznej i dezinformację.

Istotnym narzędziem współpracy obronnej państw północnej Europy, bezpośrednio wpływającym na bezpieczeństwo RMB, jest Joint Expeditionary Force (JEF) – format współpracy wojskowej zaprojektowany z myślą o szybkim reagowaniu i operacjach ekspedycyjnych, który został powołany w 2014 r. i działa pod przewodnictwem Wielkiej Brytanii⁶⁴. Po 2022 r. JEF zintensyfikował misje reasekuracyjne i odstrasżające w regionie oraz zapewnił północnoeuropejskim przywódcom forum polityczne służące koordynacji wsparcia dla Ukrainy. Prezydent Wołodymyr Zełenski uczestniczył w kilku spotkaniach przywódców JEF, a Ukraina została zaproszona do obserwacji ćwiczeń⁶⁵. W listopadzie 2023 r. JEF po raz

.....
⁶¹ *Baseline Report on Marine Digital Twins and Green Shipping Corridors in the Baltic Sea Region*, Council of the Baltic Sea States, Expert Group on Sustainable Maritime Economy, 4 czerwca 2025 r., www.cbss.org.

⁶² *Joint vision to enhance Nordic defence cooperation*, Government Offices of Sweden, 30 kwietnia 2024 r., www.government.se.

⁶³ A. Edvardsen, B.A. Hansen, *Nordic Defense Cooperation Strengthened With New Joint Concept*, „High North News”, 24 września 2024 r., www.highnorthnews.com.

⁶⁴ JEF nie jest formalnie częścią NATO, ale działa w sposób komplementarny do niego. Specjalizuje się w regionie Morza Bałtyckiego, północnego Atlantyku i obszarze High North.

⁶⁵ S. Monaghan, *The Joint Expeditionary Force: From Northern Europe to Ukraine*, CSIS, 19 grudnia 2024 r., www.csis.org.

pierwszy uruchomił mechanizm „Response Option” – opcję szybkiej reakcji w celu ochrony infrastruktury podmorskiej. W grudniu 2023 r. działania te przełożyły się na rozmieszczenie sił morskich i powietrznych w regionie objętym działaniami JEF, co było wkładem wojskowym dla zabezpieczenia IK i wzmocniło wspólne działania z NATO w regionie Morza Bałtyckiego. Następnie, w styczniu 2025 r., JEF uruchomił operację „Nordic Warden” (*UK-led reaction system*) – system monitoringu zagrożeń infrastruktury morskiej i aktywności „floty cieni”, wspierający ocenę ryzyka związanego z wejściem jednostek na wrażliwe obszary.

Tabela 8

Główne formaty regionalne w obszarze bezpieczeństwa morskiego i infrastruktury krytycznej

PAŃSTWO	NB8	NORTHERN GROUP	JEF	CBSS	NORDEFECO	BALDEFSCOOP	BEMIP	NCM / RADA NORDYCKA
Dania								
Estonia								
Finlandia								
Holandia								
Islandia								
Litwa								
Łotwa								
Niemcy								
Norwegia								
Polska								
Szwecja								
Wielka Brytania								

Opracowanie PISM.

Tabela 9

Rodzaje bezpieczeństwa i kluczowe formaty współpracy w RMB

RODZAJE BEZPIECZEŃSTWA	KLUCZOWE FORMATY
Militarne	JEF, NORDEFECO, Northern Group, NB8, BALDEFSCOOP
Energetyczne i infrastrukturalne	BEMIP, CBSS, HELCOM, EUSBSR
Ekologiczne / środowiskowe	HELCOM, EUSBSR
Społeczne i cyfrowe	CBSS, BSTF, BSRBCC, NB8, Baltic Cyber Network

Opracowanie PISM.

Tabela 10

Obszary współpracy regionalnej w zakresie bezpieczeństwa RMB

OBSZAR	ORGANIZACJE I MECHANIZMY	OCENA EFEKTYWNOŚCI	WYZWANIA
Wojskowy	NATO, NORDEFACO, JEF, eFP, Northern Group	wysoka	mobilność wojskowa, różnice potencjałów, infrastruktura transportowa
Polityczny	CBSS, UE, NB8	średnia	różnice interesów strategicznych, spójność energetyczna, kultura organizacyjna
Wywiadowczy	NATO Intelligence Fusion Centre	wysoka	ramy prawne i organizacyjne, ochrona informacji niejawnych

Opracowanie PISM.

W odpowiedzi na rosnące zagrożenia rozwija się też współpraca wywiadowcza w regionie, w czym kluczową rolę pełnią NATO Intelligence Fusion Centre oraz sieci wymiany informacji wywiadowczych między państwami regionu, zwłaszcza Estonią, Łotwą, Litwą, Polską i Finlandią. Rośnie także rola wspólnego rozpoznania wojskowego w ramach Sojuszu, które obejmuje np. stałą wymianę danych (SIGINT, IMINT, ISR)⁶⁶. W wymiarze cyberbezpieczeństwa szczególne znaczenie mają ośrodki NATO Cooperative Cyber Defence Centre of Excellence (CCDCOE) w Tallinnie i European Centre of Excellence for Countering Hybrid Threats (Hybrid CoE) w Helsinkach. Współpracę cyberwywiadowczą intensyfikują Szwecja, Finlandia i Estonia, a wspólne działania kontrwywiadowcze w regionie przekładają się np. na dokładniejsze rozpoznanie siatek aktywnych w dyplomacji. Regionalne inicjatywy w zakresie monitorowania dezinformacji i operacji ukierunkowanych na wywieranie wpływu stały się ważnym elementem odporności regionu na wpływy zewnętrzne. Mechanizmy współpracy służb wywiadu i cyberbezpieczeństwa działają coraz efektywniej, zwłaszcza w zakresie wczesnego ostrzegania i identyfikacji działań hybrydowych⁶⁷. Występujące ograniczenia wynikają głównie z różnic w przepisach o ochronie danych oraz ochronie źródeł informacji. W latach 2022–2025 współpraca w regionie przeszła też od zarządzania kryzysowego do bardziej stałych, zinstytucjonalizowanych mechanizmów współpracy, także wywiadu i ISR. W praktyce współpraca w RMB koncentruje się obecnie na czterech priorytetach operacyjnych: cyberbezpieczeństwie, rozwoju świadomości sytuacyjnej w domenie morskiej (MDA),

⁶⁶ D. Barrie, N. Childs, Y. Michel, E. Sabatino, B. Schreer, *Northern Europe, The Arctic and The Baltic: The ISR Gap*, The International Institute for Strategic Studies, grudzień 2022, www.iiss.org.

⁶⁷ I. Trusewicz, *Wysoka gotowość na Bałtyku. Finowie ostrzegają i wypuszczają podejrzany tankowiec*, „Rzeczpospolita”, 4 marca 2025 r., www.rp.pl; *Rosyjskie drony nad Niemcami? Nowe ustalenia wywiadu, jest polski wątek*, „Polskie Radio 24”, 28 sierpnia 2025 r., www.polskieradio24.pl.

przeciwdziałaniu operacjom informacyjnym (w tym dezinformacji) oraz koordynacji działań wykrywania i neutralizacji zagrożeń hybrydowych⁶⁸.

Bariery współpracy regionalnej w RMB

Od 2022 r. członkowie RMB skutecznie zacieśniają współpracę i trend ten będzie się utrzymywał, jednak z powodu m.in. dużego zróżnicowania państw (pod względem przynależności organizacyjnej, poziomu zaangażowania w różne formaty, strategicznych interesów i polityk sektorowych) wciąż istnieją ograniczenia. Można wskazać zarówno na utrudnienia natury politycznej i instytucjonalnej, jak i na poziomie operacyjnej.

Zróżnicowanie statusu państw regionu wobec UE (członkostwo, EOG, relacje dwustronne) oraz wynikające z tego odmienne ramy regulacyjne i decyzyjne mogą generować bariery polityczne i proceduralne – choć w kwestiach strategicznych, zwłaszcza wobec Rosji, widoczny jest szeroki konsensus. Wyzwaniem są też różnice w podejściu do realizacji priorytetów narodowych (tradycyjnie państwa nordyckie skupiają się na ekologii, innowacjach i bioróżnorodności, podczas gdy Polska i państwa bałtyckie kładą nacisk na bezpieczeństwo, w tym energetyczne, i bardziej użyteczności podchodzą do kwestii środowiskowych i rozwojowych). Brak spójności pojawia się także w politykach sektorowych (kwestia energetyki jądrowej, polityka klimatyczna, ale też transport morski, polityka morska w relacjach z rolnictwem). Jednocześnie ze względu na priorytet bezpieczeństwa w wymiarze wojskowym szereg barier, które wpływały na współpracę jeszcze przed 2022 r., zostało skutecznie wyeliminowanych, a RPMB znajduje się w kluczowym momencie, by zyskać na znaczeniu jako organizacja międzyrządowa.

Kluczową barierą współpracy w RMB są rozbieżności instytucjonalno-proceduralne: rozproszenie kompetencji między resortami i agencjami, różne modele administracji morskiej oraz odmienne standardy ochrony informacji i danych. Na poziomie operacyjnym współdziałanie utrudnia także duże zróżnicowanie krajowych regulacji i procedur administracyjnych – m.in. odmienne systemy zamówień publicznych, prawa pracy oraz wymogów środowiskowych – co spowalnia uruchamianie zasobów i realizację działań transgranicznych. Dodatkowym ograniczeniem jest brak spójności danych oraz standardów technicznych, w szczególności w obszarach zarządzania środowiskiem morskim, rybołówstwa oraz transportu morskiego i kolejowego, co zmniejsza interoperacyjność i porównywalność informacji wykorzystywanych w procesach decyzyjnych. W efekcie wydłuża się reakcja i maleje przewidywalność koordynacji w zarządzaniu kryzysowym.

.....

⁶⁸ *Covert Intelligence Operations in the Baltic Sea: Uncovering Subtle Threats*, „The War Room”, 2 listopada 2025 r., www.inthewarroom.com.

Współpraca transatlantycka

Paweł Markiewicz

Strategia morska Stanów Zjednoczonych i Kanady a Morze Bałtyckie

USA i Kanada zacieśniają relacje z państwami regionu Morza Bałtyckiego w kluczowych obszarach, takich jak handel i energetyka. W kontekście wojskowym obecna polityka USA zakłada, że partnerzy europejscy przejmą większą część ciężaru obrony regionalnej, a jednocześnie będą kontynuować ścisłą współpracę z sojusznikami, takimi jak państwa RMB, które wypełniają swoje zobowiązania w zakresie bezpieczeństwa, np. przeznaczają odpowiedni procent PKB na pokrycie ważnych wydatków na obronność. W przypadku Kanady misja wojskowa w regionie Morza Bałtyckiego, która stanowi wyraz zaangażowania w bezpieczeństwo transatlantyckie, będzie prawdopodobnie kontynuowana.

W przyszłości USA i Kanada będą jednak musiały zwiększyć swoją aktywność morską w strefie Morza Bałtyckiego w celu wspierania odstraszenia dalszej agresji ze strony Rosji. Marynarka wojenna USA (USN) jest kluczowym narzędziem polityki zagranicznej, które służy do projekcji siły i wpływów Ameryki m.in. poprzez wizyty w portach, operacje na rzecz swobody żeglugi (FONOPS) i demonstracje zdolności bojowych. Zasadniczym celem USN jest dysponowanie wystarczającymi siłami morskimi do ochrony interesów USA i utrzymania kontroli nad wodami przybrzeżnymi Ameryki Płn. i kluczowymi szlakami morskimi, co ma zapewnić dostęp do globalnych rynków i swobodę handlu⁶⁹. Ma to zasadnicze znaczenie dla powstrzymywania rywali, którzy dążą do destabilizacji globalnego środowiska morskiego opartego na zasadach porządku międzynarodowego. W latach 80. administracja Ronalda Reagana realizowała program rozwoju dużej floty wojennej (600 okrętów) i konkurowała z ZSRR na wodach północnego Atlantyku i północnego Pacyfiku⁷⁰. Ostatnio prezydenci Donald Trump i Joe Biden priorytetowo traktowali modernizację USN, aby ponownie podkreślić dominację morską opartą na krajowych projektach budowy statków⁷¹. Amerykańskie administracje jednocześnie strategicznie przygotowują USN do długoterminowych wyzwań ze strony Chin i Rosji⁷².

.....
⁶⁹ J. Masters, *Sea Power: The U.S. Navy and Foreign Policy*, Council on Foreign Relations, 12 czerwca 2024 r., www.cfr.org.

⁷⁰ J. Lehman, *Oceans Ventured: Winning the Cold War at Sea*, Norton and Co., New York 2018.

⁷¹ J. Hendrix, R.C. O'Brien, *How Trump can build a 350-ship Navy*, „Politico Magazine”, 13 kwietnia 2017 r., www.politico.com.

⁷² Zob. B. Sadler, *U.S. Naval Power in the 21st Century: A New Strategy for Facing the Chinese and Russian Threat*, Naval Institute Press, Annapolis 2023.

Kanada jest krajem morskim, który również jest uzależniony od międzynarodowego porządku zapewniającego zachowanie suwerenności i utrzymanie dostępu do światowych rynków oraz komunikacji cyfrowej (np. dzięki podmorskim kablom światłowodowym możliwe jest prowadzenie transakcji finansowych). Zaktualizowana strategia obronna z 2024 r. podkreśla kluczową rolę Królewskiej Marynarki Wojennej (RCN) w utrzymaniu zdolności Kanadyjskich Sił Zbrojnych (CAF) do udziału w operacjach wojskowych. Priorytetowo traktuje program modernizacji marynarki wojennej w celu pozyskania i produkcji najnowszych okrętów, także podwodnych⁷³. Mają one umożliwić RCN obronę Kanady i Ameryki Płn., a jednocześnie tworzyć flotę zdolną do wspierania NATO i współpracy z kluczowymi sojusznikami i partnerami⁷⁴. Opublikowane dokumenty strategiczne dotyczące Arktyki (z 2024 r.)⁷⁵ i Indo-Pacyfiku (z 2022 r.)⁷⁶ podkreślają kluczową rolę RCN w utrzymaniu bezpieczeństwa, przestrzeganiu suwerenności i reagowaniu na zwiększoną aktywność Rosji i Chin w tych regionach. Rola RCN w zabezpieczeniu i obronie obszaru euroatlantyckiego jest natomiast zakorzeniona w NATO.

W regionie Morza Bałtyckiego Rosja dąży do odtworzenia zimnowojennych stref wpływów. W tym okresie akwen był dla USA i Kanady ważnym obszarem jako strefa buforowa w rywalizacji z ZSRR. USA i ich sojusznicy postrzegali Bałtyk jako morze zapewniające wojskom radzieckim i Układowi Warszawskiemu dodatkowy dostęp do Atlantyku. Siły NATO dowodzone przez USN planowały operacje powstrzymywania na Morzu Bałtyckim, aby uniemożliwić przeciwnikowi dostęp do Morza Północnego, Norweskiego lub Barentsa (a szerzej, do wód północnoatlantyckich i arktycznych), np. działania wywiadowcze i rozpoznawcze. W rzadkich przypadkach dochodziło do incydentów, np. w 1950 r. ZSRR zestrzelił amerykański samolot rozpoznawczy nad Morzem Bałtyckim⁷⁷. Regularne ćwiczenia FONOPS i rozmieszczenie na Bałtyku okrętów wojennych USN (między innymi USS Iowa w 1985 i 1989 r.) stanowiły wyzwanie dla radzieckiej polityki zamkniętego morza – niemożliwa była całkowita kontrola przez ZSRR akwenu Bałtyku, w tym zachodnich ujść do Morza Północnego, i ograniczanie dostępu zachodnich statków⁷⁸. Podział między rywalizującymi strefami wpływów na Morzu Bałtyckim zakończył się po zimnej wojnie, kiedy z obszaru zmilitaryzowanego przekształciło się w strefę regionalnej i morskiej współpracy⁷⁹.

.....
⁷³ K. Todd, *Redesigning the Royal Canadian Navy for a More Dangerous World*, „Policy Perspective”, CGAI, Triple Helix, styczeń 2025, www.cgai.ca.

⁷⁴ *Our North, Strong and Free: A Renewed Vision for Canada's Defence*, Government of Canada, Department of National Defence, 2024, www.canada.ca.

⁷⁵ *Canada's Arctic Foreign Policy*, Government of Canada, 2024, www.international.gc.ca; *Canadian Coast Guard Arctic Strategy*, Canadian Coast Guard, 2024, www.ccg-gcc.gc.ca.

⁷⁶ *Canada's Indo-Pacific Strategy*, Government of Canada, 2024, www.international.gc.ca.

⁷⁷ J. Schindler, *A Dangerous Business: The U.S. Navy and National Reconnaissance during the Cold War*, National Security Agency, Service Center for Cryptologic History, Fort George G. Meade 2004, s. 2–4, www.nsa.gov.

⁷⁸ H.G. Mogran Jr., *Soviet Policy in the Baltic*, „U.S. Naval Institute Proceedings” 1960, t. 86, nr 4.

⁷⁹ K.B. Jensen, *The Baltic Sea in the Post-Cold War World*, „Naval War College Review” 1993, t. 46, nr 4.

Bezpieczeństwo regionalne w kontekście transatlantyckim

Interesy i zaangażowanie USA i Kanady w regionie Morza Bałtyckiego są w dużej mierze związane z potencjalną agresją Rosji na państwa regionu lub, w szerszym ujęciu, całej Europy Środkowo-Wschodniej. Rosja postrzega Morze Bałtyckie jako obszar strategicznie powiązany z Arktyką⁸⁰ i wraz z partnerami, np. Chinami lub Iranem, będzie dążyła do wykorzystania obu akwenów do własnych celów handlowych, wojskowych i strategicznych.

Po zimnej wojnie USA podjęły wysiłki na rzecz stabilizacji regionu Morza Bałtyckiego w ramach nowej architektury bezpieczeństwa europejskiego. Głównym motorem działań było NATO. Trzy fale rozszerzenia Sojuszu w 1999 r. (Polska), 2004 r. (Litwa, Łotwa, Estonia) i 2024 r. (Finlandia i Szwecja) wzmocniły transatlantyckie więzi regionu, pogłębiły interoperacyjność wojskową między sojusznikami i zapewniły integralność terytorialną, w tym wód przybrzeżnych. Pełniąc rolę kraju ramowego wielonarodowej grupy bojowej NATO w ramach wzmocnionej obecności wysuniętej (eFP) na Łotwie, Kanada zobowiązała się również do utrzymania bezpieczeństwa na Morzu Bałtyckim.

Dla państw regionu wielostronne ćwiczenia morskie z udziałem USN i RCN mają kluczowe znaczenie dla powstrzymania rosyjskiej agresji na Morzu Bałtyckim i szerzej w regionie EŚW. Sygnalizuje to zaangażowanie w bezpieczeństwo transatlantyckie na obszarze euroatlantyckim, w szczególności w zakresie obrony i odstraszania NATO na Bałtyku. Ćwiczenia – m.in. „Baltic Operations” (BALTOPS) i „Northern Coasts” (NoCo) – zwiększają interoperacyjność sił północnoamerykańskich i ich europejskich sojuszników, którzy modernizują swoje floty morskie i strażę przybrzeżną w kluczowych obszarach, np. operacji rozminowywania lub desantów morskich. W ramach operacji „Reassurance” (największa zagraniczna misja wojskowa CAF) Kanada zapewnia okręty obrony wybrzeża lub fregaty RCN do ćwiczeń na Morzu Bałtyckim, m.in. w Stałej Grupie Morskiej NATO nr 1 (SNMGI) i Stałej Grupie Przeciwminowej NATO nr 1 (SNMCMGI)⁸¹. We wrześniu 2025 r. po raz pierwszy niszczyciel USN USS Buckley wziął udział w ćwiczeniach „Baltic Sentry” – najnowszej misji NATO na Morzu Bałtyckim, która ma na celu m.in. wykrywanie rosyjskich operacji hybrydowych na Bałtyku i przeciwdziałanie im⁸².

Operacje obrony powietrznej nad Morzem Bałtyckim mają również kluczowe znaczenie dla przeciwdziałania rosyjskiej agresji, np. atakom dronów. Podczas ćwiczeń „Neptune Strike 25-3” myśliwce USA trenowały dalekosiężne uderzenia nad Morzem Bałtyckim,

.....

⁸⁰ F.S. Hansen, *Russian military thinking about the Baltic Sea and the Arctic*, „DIIS Policy Brief”, 14 lutego 2025 r.

⁸¹ *HMCS Ships Edmonton and Yellowknife Depart for NATO Mine Countermeasures Mission in Europe*, Government of Canada, National Defence, 7 lipca 2025 r., www.canada.ca.

⁸² A. Bath, *Navy Destroyer joins NATO Baltic Sea Mission amid growing drone concerns*, „Stars and Stripes”, 1 października 2025 r., www.stripes.com.

startując z lotniskowca USS Gerald R. Ford operującego na Morzu Północnym i dołączając do amerykańskich śmigłowców bojowych rozmieszczonych na niszczycielu rakietowym USS Bainbridge na Bałtyku. W przeszłości Kanada zapewniała rotacyjny wkład kilku myśliwców (CF-18 Hornet) do misji NATO „Baltic Air Policing”⁸³.

Transatlantycka koordynacja polityczna w regionie Morza Bałtyckiego

Współpraca w zakresie bezpieczeństwa między USA, Kanadą i partnerami w regionie Morza Bałtyckiego jest koordynowana na poziomie politycznym głównie w wymiarze dwustronnym. Choć w przeszłości USA lub Kanada nie traktowały tych więzi priorytetowo, to po inwazji Rosji na Ukrainę w 2022 r. uległy one znacznemu zacieśnieniu i obecnie stanowią środek regionalnego odstraszenia. Dla państw bałtyckich, które w przeszłości należały do ZSRR lub znajdowały się w strefie radzieckich wpływów, stosunki polityczne z USA i Kanadą mają kluczowe znaczenie dla powstrzymania rosyjskich żądań dotyczących powrotu do stref wpływów w Europie. Regularne strategiczne dialogi dwustronne (USA i kraje bałtyckie oraz USA i państwa skandynawskie) lub niedawno zawarte partnerstwa strategiczne (np. w 2025 r. między Kanadą i Polską oraz Kanadą i Finlandią) doprowadziły do podniesienia poziomu koordynacji w ważnych sektorach, takich jak zwalczanie przestępczości finansowej, bezpieczeństwo energetyczne, przeciwdziałanie dezinformacji, współpraca w zakresie cyberbezpieczeństwa i sankcje wobec Rosji. Dotyczy to też kwestii twardego bezpieczeństwa. W trakcie pierwszej prezydentury Trumpa w 2020 r. amerykański Kongres polecił departamentowi obrony stworzenie programu Baltic Security Initiative (BSI), którego celem miało być wzmocnienie zdolności obronnych i interoperacyjności wojskowej państw bałtyckich do odstraszenia rosyjskiej agresji. W latach 2021–2025 ponad 1 mld dol. z budżetu federalnego przeznaczono m.in. na zakup niezbędnego sprzętu wojskowego od USA (np. systemy HIMARS i JAVELIN). W 2026 r. ma być wydanych 200 mln dol. w ramach programu BSI.

Ten szeroki zakres współpracy politycznej służy budowaniu przekrojowych relacji między różnymi departamentami USA lub Kanady, ministerstwami państw RMB i agencjami rządowymi. Celem tych działań ma być wzmocnienie odporności instytucjonalnej i zaufania publicznego oraz odstraszenia, m.in. w zakresie cyberbezpieczeństwa.

Koordynacja polityczna odbywa się również na szczeblu minilateralnym i wielostronnym. Trójstronna koordynacja, na przykład dialog polityczny między krajami bałtyckimi a USA (odbywający się regularnie od 2016 r.), jest mechanizmem mającym na celu zacieśnienie regionalnej współpracy m.in. w zakresie sankcji wobec Rosji i transformacji

.....

⁸³ C. Leuprecht, J. Sokolsky, *Canada's Enhanced Forward Presence in the Baltics: An Enduring Commitment to Transatlantic Security*, CDA Institute, 2018, www.cdainstitute.ca.

energetycznej. Trójstronny pakt ICE, zawarty w 2024 r. między USA, Finlandią i Kanadą, ma na celu przyspieszenie rozwoju technologii w sektorze produkcji lodolamaczy oraz przeciwdziałanie wpływowi Rosji w Arktyce. Mechanizmy regionalne są też zakorzenione w forach wielostronnych, w których USA są partnerem strategicznym (np. Inicjatywa Trójmorza, 3SI) lub obserwatorem (Rada Państw Morza Bałtyckiego).

Dla Kanady polityka multilateralizmu jest tradycyjnie filarem polityki zagranicznej w realizacji interesów gospodarczych i bezpieczeństwa z partnerami i regionami leżącymi poza Ameryką Płn., np. RMB⁸⁴. Kluczowym priorytetem Kanady jako lidera G7 w 2025 r. była współpraca z państwami grupy oraz sojusznikami w zabezpieczeniu dostaw surowców krytycznych (np. minerałów ziem rzadkich), energii i łańcuchów dostaw w domenie morskiej. Podczas spotkania ministrów spraw zagranicznych G7 w marcu 2025 r. przyjęto deklarację, w której powołano grupę zadaniową do zwalczania działań rosyjskiej „floty cieni” m.in. na Morzu Bałtyckim (Shadow Fleet Task Force)⁸⁵. W tym celu Kanada zacieśnia współpracę z państwami G7 i partnerami RMB, m.in. Polską, co może się przełożyć na większe zaangażowanie w kluczowe inicjatywy wielostronne w regionie, takie jak 3SI i Rada Państw Morza Bałtyckiego.

Zagrożenia dla współpracy

Przekierowanie zasobów wojskowych USA i strategiczne wycofywanie się z Europy ograniczyłoby współpracę transatlantycką na Morzu Bałtyckim, spychając ją na dalszy plan jako dotyczącą regionu o drugorzędnym, a nawet trzeciorzędym znaczeniu dla amerykańskiego bezpieczeństwa. Osłabiłoby to zdolności do odstraszenia i obrony przed Rosją. W świetle obecnych priorytetów administracji Trumpa oraz kierunków polityki zawartych w strategiach bezpieczeństwa narodowego (NSS) i obrony narodowej (NDS), które podkreślają, że europejscy sojusznicy i partnerzy powinni ponosić większą odpowiedzialność za obronę kontynentu, takie zagrożenie należy uznać za wyzwanie głównie dla RMB. USA uznają bowiem, że kluczowym obszarem rywalizacji z Chinami jest region Indo-Pacyfiku⁸⁶. W odróżnieniu od poprzedników Trump zapowiedział przeniesienie większych zasobów USN (np. okrętów podwodnych o napędzie atomowym) do Pearl Harbor na Hawajach, który do 2028 r. zostanie zmodernizowany, by pełnić rolę głównej bazy dla okrętów marynarki wojennej uzbrojonych w broń hipersoniczną (niszczyciele klasy Zumwalt i okręty podwodne klasy Virginia). W odniesieniu do zachodniej hemisfery⁸⁷ admini-

.....
⁸⁴ B. Kelly, *Canada in the World: The Multilateralist Tradition in Canadian Foreign Policy*, Centre for International Governance Innovation, 25 kwietnia 2022 r., www.cigionline.org.

⁸⁵ *G7 Foreign Ministers' Declaration on Maritime Security and Prosperity*, 14 marca 2025 r., www.g7.canada.ca.

⁸⁶ E. Colby, *The Strategy of Denial: American Defense in an Age of Great Power Competition*, Yale University Press, New Haven 2021.

⁸⁷ S.P. Rosen, *A Better Way to Defend America*, „Foreign Affairs”, 14 marca 2025 r., www.foreignaffairs.com.

stracja dostrzega potrzebę zwiększenia bezpieczeństwa, aby przeciwdziałać rosnącym wpływom Chin w Ameryce Łacińskiej oraz Rosji w Arktyce, a jednocześnie zwalczać nielegalną migrację, przestępczość zorganizowaną i handel narkotykami, które mają bezpośredni wpływ na obronę kraju⁸⁸. W styczniu 2026 r. administracja Trumpa przeprowadziła skuteczną operację wojskową, w wyniku której zatrzymała i przewiozła do USA wenezuelskiego przywódcę Nicolása Maduro i jego żonę. Zapowiedzi kontroli i administrowania Wenezuelą przez Trumpa sygnalizują dążenia USA do odbudowy wyptywów w Ameryce Łacińskiej. Agresywne działania wobec Grenlandii wpisują się natomiast w dążenia do wzmocnienia kontroli nad półkulą zachodnią poprzez zabezpieczenie własnych interesów bezpieczeństwa w Arktyce.

W przypadku Kanady najnowsze dokumenty strategiczne, w tym zaktualizowana strategia obronna, traktują jako priorytety bezpieczeństwo kraju i kontynentu północnoamerykańskiego. Choć Kanada nadal jest zaangażowana w ścisłą współpracę z sojusznikami NATO w Europie i jest państwem ramowym dla wielonarodowej grupy bojowej na Łotwie, jej priorytetem jest wzmocnienie bezpieczeństwa Arktyki, która staje się kluczowym filarem obrony północnej flanki Sojuszu. Większość inwestycji w modernizację techniczną CAF, które zostaną poczynione w najbliższej przyszłości, w tym w zakresie potencjału RCN, będzie ukierunkowana na wzmocnienie zdolności wojskowych w tym regionie. Ponadto rosnące zaangażowanie Kanady w Indo-Pacyfiku w zakresie bezpieczeństwa – postrzegane w kontekście obrony zachodniej flanki NATO – może odbywać się kosztem uwagi i działań w Europie. W ramach tej regionalnej strategii Kanada wysyła rocznie 2–3 okręty wojenne do Indo-Pacyfiku.

Napięcia w stosunkach dwustronnych i rozbieżne interesy między USA a Kanadą mogą niekorzystnie wpłynąć również na bezpieczeństwo europejskie, w tym na Morzu Bałtyckim. W przeszłości Kanada i USA zgodnie wspierały suwerenność krajów Europy Środkowo-Wschodniej. Oba państwa Ameryki Płn. zobowiązały się do przestrzegania fundamentalnych wartości NATO i potępiły jednocześnie nielegalną aneksję Krymu przez Rosję. Podział w kluczowych kwestiach, które mają wpływ na stabilność i bezpieczeństwo euroatlantyckie, takich jak dalsze wspieranie Ukrainy, rola NATO w Europie i powojenne stosunki z Rosją, osłabi jedność transatlantycką i zminimalizuje wpływ środków odstraszających na przyszłe akty agresji Rosji, w tym wobec RMB, oraz zdyskredytuje koncepcję zbiorowej obrony, zwłaszcza w obszarze morskim. Decyzje USA o zmianach w polityce zagranicznej, w tym agresywna polityka Trumpa wobec Kanady, sprawiły, że zwróciła się ona w stronę Europy, zwłaszcza w celu wzmocnienia więzi obronnych. Dwustronne partnerstwa strategiczne, a także partnerstwo z UE, stwarzają nowe możliwości i pokazują zaangażowanie Kanady w bezpieczeństwo i stabilność Europy w różnych regionach, w tym RMB.

.....

⁸⁸ B. Znojek, *Brutalizacja polityki USA wobec Ameryki Łacińskiej*, „Biuletyn PISM”, nr. 34 (3037), 17 marca 2025 r., www.pism.pl.

Od odstraszania po odporność – rekomendacje

Zdolności wojskowe

Filip Bryjka, Aleksandra Kozioł

- Niepewność co do przyszłości amerykańskiego zaangażowania wojskowego w Europie zwiększa ryzyko osłabienia zdolności do obrony i odstraszania Rosji w RMB, co wymusza na europejskich państwach Sojuszu większe zaangażowanie wojskowe w obronę północno-wschodniej flanki.
- Państwa RMB powinny przede wszystkim jak najszybciej:
 - ◊ podwyższyć wydatki wojskowe do 5% PKB (zgodnie z deklaracjami szczytu NATO w Hadze w 2025 r.);
 - ◊ zwiększyć własne zdolności obronne, zwłaszcza w zakresie obrony przeciwlotniczej, zdolności do uderzeń dalekiego zasięgu, walki radioelektronicznej, rozpoznania satelitarnego;
 - ◊ zacieśnić współpracę wojskową, aby wpływać na kalkulacje Rosji i powstrzymać ją przed przeprowadzaniem operacji zaczepnych skierowanych przeciwko państwom RMB.
- Kluczowym obszarem będzie podnoszenie interoperacyjności, czyli sprawnego współdziałania wojsk państw NATO i UE. Służyć temu będą duże, wielodomenowe ćwiczenia z udziałem NATO Joint Warfare Center z siedzibą w Stavanger (Norwegia), JFC Norfolk i JFC Brunssum, a także ćwiczenia morskie na Morzu Bałtyckim pod dowództwem Komórki Planowania i Prowadzenia Operacji Wojskowych UE (MPCC).

Rozbudowa zdolności wojskowych na kierunku północno-zachodnim świadczy o gotowości Rosji do eskalowania sytuacji w RMB. Choć w krótkiej perspektywie Rosja

zapewne nie będzie w stanie wygenerować potencjału wystarczającego do pełnoskalowej wojny przeciwko NATO, może uzyskać wiarygodne zdolności do przeprowadzenia ograniczonej operacji zaczepnej. W ten sposób będzie próbowała podważyć wiarygodność Sojuszu. Potencjalne zajęcie niewielkiego terytorium jednego lub kilku państw w RMB będzie miało na celu skomplikowanie kalkulacji po stronie sojuszników i doprowadzenie do sytuacji, w której część liderów państw zachodnich będzie niechętna militarnej odpowiedzi, m.in. ze względu na obawy przed bezpośrednią konfrontacją z Rosją i dalszą eskalacją do poziomu nuklearnego. Taki model działania wpisuje się jednocześnie w rosyjską strategię utworzenia „szarej strefy bezpieczeństwa” w Europie Środkowej i byłby stosunkowo łatwy do zrealizowania ze względu na bliskość geograficzną i niedostatki potencjału militarnego państw RMB.

Niepewność dotycząca przyszłości amerykańskiego zaangażowania wojskowego w Europie zwiększa ryzyko osłabienia zdolności do obrony i odstraszenia Rosji w RMB, co wymusza na europejskich państwach Sojuszu większe zaangażowanie wojskowe w obronę północno-wschodniej flanki. Państwa RMB powinny przede wszystkim jak najszybciej podwyższyć wydatki wojskowe do 5% PKB (zgodnie z deklaracjami szczytu NATO w Hadze w 2025 r.), zwiększyć własne zdolności obronne (zwłaszcza w zakresie obrony przeciwlotniczej, zdolności do uderzeń dalekiego zasięgu, walki radioelektronicznej, rozpoznania satelitarnego) i zacieśnić współpracę wojskową, aby wpływać na kalkulacje Rosji i powstrzymać ją przed przeprowadzaniem operacji zaczepnych skierowanych przeciwko państwom RMB.

Skuteczna odpowiedź na rosnącą presję militarną ze strony Rosji nie będzie jednak możliwa bez zaangażowania wszystkich państw NATO, a także koordynacji z UE działań na rzecz wzmocnienia zdolności obronnych. Kluczowym obszarem będzie podnoszenie interoperacyjności, czyli sprawnego współdziałania wojsk państw Sojuszu. Służyć temu będą duże, wielodomenowe ćwiczenia z udziałem NATO Joint Warfare Center z siedzibą w Stavanger (Norwegia), JFC Norfolk i JFC Brunssum. W ten sposób NATO wzmocni spójność planowania obronnego i zademonstruje gotowość do obrony swojego terytorium. Unia, choć nie realizuje zadań stricte wojskowych, ma już formaty współpracy państw członkowskich, które mogą stanowić uzupełnienie sojuszniczych zdolności do obrony i odstraszenia Rosji. W tym kontekście kluczowe byłoby regularne organizowanie na Morzu Bałtyckim ćwiczeń morskich, które umożliwią państwom europejskim i MPCC testowanie współpracy w warunkach operacyjnych. Aby budować przewagę militarną nad Rosją na obszarze mórz Bałtyckiego i Północnego, a potencjalnie także w Arktyce, państwa UE – w razie potrzeby zastąpienia lub uzupełnienia działań NATO – powinny rozważyć również możliwość uruchomienia skoordynowanej obecności na morzu.

Zbieżność ocen zagrożenia ze strony Rosji powinna skłaniać państwa RMB także do pogłębiania współpracy w sektorze zbrojeniowym. Wspólne inwestycje w rozwój uzbrojenia i technologii obronnych ułatwiłyby pozyskiwanie nowego sprzętu i koordynację modernizacji sił zbrojnych. Wspólne projekty rozwojowe wzmocniłyby jednocześnie

Europejski sektor zbrojeniowy z uwzględnieniem potrzeb Europy Środkowej i Północnej, co jest jednym z priorytetów UE na najbliższe lata. Sprzyjałoby to również standaryzacji i poprawiało ogólną interoperacyjność wojsk państw europejskich. Przykładem działań na rzecz wzmocnienia zdolności w RMB jest zakup przez Polskę w ramach programu „Orka” okrętów podwodnych typu A26 produkcji szwedzkiej, które są przeznaczone przede wszystkim do prowadzenia operacji na płytkich wodach Morza Bałtyckiego.

Dodatkowym elementem wzmacniającym bezpieczeństwo w RMB mogłoby być rozważenie przez Wielką Brytanię rozszerzenia o Polskę inicjatywy Połączonych Sił Ekspedycyjnych (Joint Expeditionary Forces, JEF). Współpraca w formacie, który uzupełnia zdolności NATO, zwiększyłaby dodatkowo elastyczność odpowiedzi w sytuacji kryzysu wojskowego z Rosją. Dla Polski korzystne byłoby wzmocnienie w ten sposób wojskowej obecności i koordynacji działań na Morzu Bałtyckim i Północnym, a także stworzyłoby dodatkową płaszczyznę współpracy z kluczowymi partnerami z regionu, czyli właśnie z Wielką Brytanią i państwami nordyckimi.

Ochrona przed zagrożeniami

Filip Bryjka, Aleksandra Koziot

- Szerokie spektrum zagrożeń hybrydowych wpływa destabilizująco na sytuację w regionie i obniża zdolność państw RMB do wzmacniania odporności. Mimo wielości pilnych wyzwań dla ich bezpieczeństwa, które są generowane przez Rosję w różnych domenach, niezbędna jest koordynacja i priorytetyzacja działań – koncentracja na bieżących zadaniach przy jednoczesnym formułowaniu skutecznej średnioterminowej polityki.
- Kluczowym elementem bezpieczeństwa w RMB powinno stać się zacieśnienie współpracy wywiadowczej, a także wzmocnienie regionalnej współpracy i wymiany doświadczeń służb – straży granicznej, straży przybrzeżnej i policji.
- Istotna będzie również modernizacja wyposażenia służb, uwzględniająca nowoczesne sensory i platformy bezzałogowe (w tym drony nawodne i podwodne), a także lepsza koordynacja ich działań z wojskiem (w tym marynarkami wojennymi), np. w ramach CISE.
- Państwa RMB powinny rozwijać podejście „obrony totalnej”, obejmujące szkolenia ludności, w tym w zakresie reagowania w sytuacjach kryzysowych, mechanizmy współpracy z lokalną administracją, a także systemy mobilizacyjne.

W rosyjskiej strategii operacje hybrydowe poprzedzają atak zbrojny, stanowią zatem element testowania odporności poszczególnych państw oraz spójność reakcji Sojuszu. Rosja nasila operacje hybrydowe wymierzone w państwa RMB i stosuje w tym celu różne metody, takie jak presja migracyjna, sabotaż IK, zagłuszanie sygnału GPS, cyberataki, dezinformacja. Tak szerokie spektrum zagrożeń utrudnia zapobieganie im i zwalczanie ich, a dla Rosji stanowi stosunkowo tani i efektywny sposób oddziaływania na państwa RMB. Wpływa to destabilizująco na sytuację w regionie i obniża zdolność krajów do wzmacniania odporności – wielość pilnych wyzwań dla ich bezpieczeństwa generowanych przez Rosję w różnych domenach utrudnia koordynację i priorytetyzację działań, wymuszając koncentrację na bieżących zadaniach i utrudniając sformułowanie skutecznej średnioterminowej polityki.

Dlatego kluczowym elementem bezpieczeństwa w RMB powinno stać się zacieśnienie współpracy wywiadowczej, a także wzmocnienie regionalnej współpracy i wymiany doświadczeń służb, takich jak straż graniczna, straż przybrzeżna i policja. Powinno to nastąpić poprzez specjalistyczne szkolenia ukierunkowane na rozpoznawanie i neutralizowanie zagrożeń hybrydowych. Istotna będzie również modernizacja wyposażenia służb, uwzględniająca nowoczesne sensory i platformy bezzałogowe (w tym drony nawodne i podwodne), a także lepsza koordynacja ich działań z wojskiem (w tym marynarkami wojennymi) w ramach CISE.

Ze względu na charakter zagrożeń hybrydowych, które oddziałują na całe społeczeństwo, państwa RMB powinny również istotnie zwiększyć nakłady na wzmacnianie jego odporności. Należy rozwijać podejście „obrony totalnej”, obejmujące szkolenia dla ludności, w tym w zakresie reagowania w sytuacjach kryzysowych, mechanizmy współpracy z lokalną administracją, a także systemy mobilizacyjne. Takie państwa jak Finlandia i Szwecja, a także Litwa w swoich planach obrony uwzględniają szeroki udział społeczeństwa w działaniach wspierających armię i administrację podczas wojny. Polska mogłaby wykorzystać doświadczenia zdobyte przez te państwa, aby nie tylko włączać w obronę rezerwę, ale także wykorzystywać kompetencje cywilne do obrony i ochrony ludności, podnoszenia odporności w sferze informacyjnej czy cyfrowej. W warunkach wojny hybrydowej, gdzie granica między „czasem pokoju” a „czasem konfliktu” jest płynna, zdolność społeczeństwa do reagowania staje się istotnym elementem odstraszania.

Wymaga to także pogłębionej współpracy państw RMB. Wymiana doświadczeń i dobrych praktyk dotyczących „obrony totalnej” powinna stać się kluczowym elementem wzmacniania odporności państw północno-wschodniej flanki NATO. Kraje nordyckie, bałtyckie i Polska stopniowo zbliżają swoje modele przygotowania obronnego, choć każde z nich rozwija się w innym tempie i ma różne tradycje instytucjonalne. Współpraca, w tym szybka wymiana informacji, jest przy tym szczególnie istotna ze względu na potencjał rozlewania się skutków ataku hybrydowego wymierzonego w jedno państwo. Kraje RMB mogłyby więc prowadzić regularne konsultacje między organami reagowania kryzysowego, a także organizować wspólne ćwiczenia dla wzmacniania interoperacyjności swoich służb oraz współpracy między organami administracji państwowej

i sektorem prywatnym. W tym celu mogłyby np. utworzyć regionalne centrum kompetencji, które uwzględniłoby zabezpieczenie wód mórz Bałtyckiego i Północnego, a także Arktyki. Sprzyjałoby to wdrażaniu nowoczesnych rozwiązań zwalczania zagrożeń hybrydowych oraz ujedynolicałoby procedury reagowania, w tym podejście „obrony totalnej”.

Energetyka i infrastruktura

Tymon Pastucha

- Państwa regionu powinny prowadzić spójną narrację wobec Rosji i wskazywać, że jej działania wymierzone w infrastrukturę krytyczną i żeglugę spotkają się ze zdecydowaną odpowiedzią wymierzoną w jej interesy gospodarcze i polityczne na Bałtyku (np. „flotę cieni”).
- Państwa regionu powinny dostosować krajowe regulacje i zsynchronizować procedury transgraniczne pozwalające reagować na nowe zagrożenia dla infrastruktury krytycznej, aby szybko i legalnie egzekwować działania w sytuacjach zagrożenia. Równocześnie na forum UE powinny wspólnie występować na rzecz wzmocnienia i uszczelnienia zachodnich sankcji energetycznych, szczególnie wobec rosyjskiej „floty cieni”.
- Państwa regionu powinny przyspieszyć rozwój niskoemisyjnej energetyki w celu obniżania zależności od importu paliw kopalnych, szczególnie wzmocnić regionalną współpracę gospodarczą i technologiczną w celu wdrażania nowoczesnych i odpornościowych rozwiązań dla energetyki morskiej.

Państwa regionu powinny prowadzić spójną strategiczną sygnalizację wobec Rosji i jasno wskazywać, że jej działania wymierzone w infrastrukturę krytyczną i żeglugę (sabotaż, szpiegostwo) będą generować dla niej wymierne koszty polityczne, gospodarcze czy wojskowe. Ich konsekwentne egzekwowanie wzmocni odstraszenie i ograniczy motywację Rosji do eskalacji. Państwa regionu powinny uzgodnić elastyczne ramy dopuszczalnych środków zaradczych, łącznie ze środkami odwetowymi, w tym zatrzymywanie i kontrole jednostek przepływających przez ich wody terytorialne i wyłączną strefę ekonomiczną. Biorąc pod uwagę kluczowe znaczenie Bałtyku dla Rosji, podejście to w dłuższej perspektywie może trwale obniżyć ryzyko incydentów.

Państwa regionu we współpracy w ramach zreformowanej RPMB i dzięki wzmocnieniu jej roli koordynacyjnej w obszarze bezpieczeństwa morskiego i ochrony infrastruktury krytycznej powinny cyklicznie, zgodnie ze wspólną metodologią i przy zaangażowaniu

wszystkich interesariuszy (m.in. ministerstwa energii i środowiska, prywatni i publiczni operatorzy infrastruktury krytycznej, przedsiębiorstwa żeglugowe) oceniać ryzyko dla infrastruktury na Bałtyku i na tej podstawie na bieżąco aktualizować narodowe strategie i polityki. Odpowiednie wnioski powinny być następnie udostępniane państwu sąsiednim (np. Norwegii, Wielkiej Brytanii) i NATO, aby pozwolić na skuteczniejsze wykrywanie zagrożeń i reagowanie na nie.

Państwa powinny jednoznacznie ustanowić i wzmocnić swoją kluczową rolę w systemie ochrony infrastruktury krytycznej – od planowania i nadzoru po reagowanie – w relacji do operatorów i właścicieli IK (publicznych i prywatnych). W tym celu powinny wykorzystywać wzmacniane zdolności i uprawnienia administracji morskiej, służb i marynarki oraz poprawiać koordynację międzypaństwową. Równolegle należy podnieść i ujedynolicić obowiązkowe wymagania bezpieczeństwa dla operatorów i właścicieli IK.

Państwa regionu powinny przyspieszyć rozbudowę zdywersyfikowanej infrastruktury importowej i portowej (np. terminali LNG i ropy), rozbudowywać lądowe i morskie połączenia elektroenergetyczne i gazowe (uwzględniając też m.in. rozwój gospodarki wodorowej), aby ograniczyć koncentrację ryzyka i zwiększyć elastyczność systemu. Państwa powinny jednocześnie podnosić krajowe zdolności magazynowania ropy, gazu i paliw, aby zwiększać ich rozproszenie, oraz utrzymywać wysokie poziomy zapasów powiązane z sezonowymi celami napełnienia. Mechanizmy takie można rozszerzyć o regionalne plany awaryjne (racjonowanie, połączenia paliwowe, moce interwencyjne) i cykliczne ćwiczenia operatorów infrastruktury energetycznej, administracji i służb. Na poziomie regionalnym należy zharmonizować zasady solidarności i wymiany transgranicznej, aby w razie zakłóceń możliwe było szybkie przekierowanie wolumenów.

Wspólnych wysiłków wymaga też dostosowanie środowiska prawnego do nowych zagrożeń dla infrastruktury krytycznej, m.in. poprzez aktualizację wykładni i praktyki stosowania prawa morza. Polska może przeprowadzić przegląd prawa krajowego i w pełni wykorzystać przysługujące jej uprawnienia jurysdykcyjne na mocy Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawie morza (UNCLOS), by domknąć luki w prawie karnym, cywilnym i administracyjnym, które umożliwiają działania hybrydowe. Należy też zharmonizować przepisy i procedury transgraniczne, aby szybko i legalnie egzekwować działania w sytuacjach, gdy miejsce zdarzenia i sprawca znajdują się w różnych jurysdykcjach. Należy usprawnić mechanizmy wymiany informacji i przypisywania atrybucji, aby decyzje operacyjne opierały się na solidnych podstawach dowodowych i prawnych, które umożliwią skuteczne dochodzenie odpowiedzialności przed organami wymiaru sprawiedliwości. Wskazane są skoordynowane działania dyplomatyczne wzmocniające egzekwowanie obowiązków z art. 113 UNCLOS, promowanie powszechnej zgodności z konwencją i wypracowanie nowych reguł międzynarodowych chroniących infrastrukturę podmorską. Na poziomie całego obszaru Morza Bałtyckiego państwa powinny dążyć do przyjęcia regionalnej umowy precyzującej wszelkie kwestie związane z bezpieczeństwem morskiej infrastruktury krytycznej.

Państwa regionu powinny przyspieszyć rozwój niskoemisyjnej energetyki w celu obniżenia zależności od importu paliw kopalnych. Szczególne znaczenie mają inwestycje w morskie farmy wiatrowe, rozwój sieci i magazynów energii, energetyki jądrowej, a także wdrażanie nowoczesnych technologii, np. wodorowych czy jądrowych (SMR). Publiczne wsparcie finansowe i operacyjne powinno w szczególności minimalizować koszty wynikające z ryzyka powodowanego przez działania Rosji. Niezbędne są też wzmacnianie łańcuchów dostaw dla tych technologii i rozbudowa własnych zdolności produkcyjnych i instalacyjnych. Jednocześnie konieczne jest wzmocnienie zaplecza naukowego i innowacyjnego w celu wdrażania nowoczesnych rozwiązań dla energetyki morskiej.

Państwa regionu powinny wspólnie działać na rzecz wzmocnienia i uszczelnienia zachodnich sankcji energetycznych, szczególnie wobec rosyjskiej „floty cieni”, ze względu na ryzyka, jakie niesie ona dla Morza Bałtyckiego. Wskazane jest dalsze rozwijanie zdolności do monitoringu działania „floty cieni”, wypracowanie wspólnych procedur oraz poszerzenie możliwości zatrzymywania i kontrolowania należących do niej jednostek.

Niezbędne jest wzmocnienie współpracy wszystkich państw na rzecz przeciwdziałania katastrofom środowiskowym i minimalizowania ich skutków, m.in. takich jak potencjalne wydostanie się ropy naftowej lub jej produktów do morza. Konieczne jest wzmocnienie operacyjne organów odpowiedzialnych za usuwanie szkód. Cenną praktyką byłyby regularne wspólne ćwiczenia w tym zakresie, a także zaangażowanie państw mających doświadczenie w usuwaniu skutków katastrof naturalnych na dużą skalę (USA, Norwegii czy Kanady).

Wymiar strategiczny

Wzmocnienie długoterminowej współpracy transatlantycznej w regionie Morza Bałtyckiego

Paweł Markiewicz

- Państwa RMB, w tym Polska, powinny pogłębiać strategiczny dialog z USA i Kanadą w celu wypracowania wspólnego stanowiska transatlantycznego. Powinno ono definiować Morze Bałtyckie jako przestrzeń przylegającą do obszaru arktycznego, a więc stanowiącą jego istotną południowo-wschodnią granicę morską.
- Morze Bałtyckie – obecnie niemal otoczone przez sojuszników i partnerów transatlantycznych – może stać się kluczowe dla zabezpieczenia wód Europy, Arktyki i północnego Atlantyku, a dla USA i Kanady stanowić

jednocześnie wyjątkową okazję do wzmocnienia sojuszy i partnerstw, istotnych także w kontekście ochrony amerykańskich interesów w zachodniej hemisferze przed ambicjami Chin i Rosji.

- **Łącząc bezpieczeństwo Arktyki i Morza Bałtyckiego, USA i Kanada umacniałyby swoje interesy w RMB w szerszym kontekście rosnącego globalnego znaczenia Arktyki, dzięki czemu wzmocniona byłaby też rola tych państw w Europie.**

Traktowanie przez Rosję Arktyki i Morza Bałtyckiego jako jednego obszaru strategicznego oznacza, że państwo to będzie nadal stosować nielegalne praktyki, a także działania hybrydowe i kinetyczne mające na celu długoterminową destabilizację obu obszarów. Może tego dokonywać nawet jednocześnie, aby dalej osłabiać solidarność transatlantycką, wiarygodność i zaufanie między USA, Kanadą i ich partnerami w RMB. Z tego powodu państwa tego regionu, w tym Polska, powinny pogłębiać strategiczny dialog z USA i Kanadą w celu wypracowania wspólnego stanowiska transatlantyckiego. Powinno ono definiować Morze Bałtyckie jako przestrzeń przylegającą do obszaru arktycznego, a więc stanowiącą jego istotną południowo-wschodnią granicę morską. Państwa regionu mogłyby zobowiązać się do współpracy z USA i Kanadą w utrzymywaniu tych wód (Ocean Arktyczny wraz z morzami Barentsa, Norweskim, Północnym i Bałtyckim) jako wolnych i otwartych. Sposobem osiągnięcia tego celu mogłyby być m.in. operacje swobody żeglugi, które USN i RCN wraz z sojusznikami i partnerami tradycyjnie realizowały i realizują obecnie w regionie Indo-Pacyfiku. Łącząc bezpieczeństwo Arktyki i Morza Bałtyckiego, USA i Kanada umacniałyby swoje interesy w RMB w szerszym kontekście rosnącego globalnego znaczenia Arktyki, dzięki czemu wzmocniona byłaby też rola tych państw w Europie. Morze Bałtyckie – obecnie niemal otoczone przez sojuszników i partnerów transatlantyckich – może stać się kluczowe dla zabezpieczenia wód Europy, Arktyki i północnego Atlantyku, a dla USA i Kanady stanowić jednocześnie wyjątkową okazję do wzmocnienia sojuszy i partnerstw, istotnych także w kontekście amerykańskich interesów w zachodniej hemisferze przed ambicjami Chin i Rosji.

USN mogłaby zintensyfikować działalność na Morzu Bałtyckim poprzez regularne rozmieszczanie fregat i rotacyjne wizyty w portach krajów partnerskich. Zwiększona aktywność USN w regionie Morza Bałtyckiego byłaby sygnałem niezachwianego zaangażowania USA, skierowanym do partnerów, którzy w znacznym stopniu przyczyniają się do wzmocnienia bezpieczeństwa europejskiego i podziału obciążeń związanych z obronnością. USN zapewniłaby jednocześnie mobilne siły zdolne do sprostania rosnącym wyzwaniom morskim w regionie. Regularne operacje okrętów USN wzmocniłyby obronę powietrzną, balistyczną i przeciwrakietową, zdolności nawodne i przeciw okrętom podwodnym oraz lokalny potencjał rażenia głębi terytorium Rosji (w postaci rakiet manewrujących przenoszonych przez niektóre jednostki USN i RCN). Większa obecność

amerykańska i ciągła żegluga po tych wodach sprzyjałyby również lepszemu zrozumieniu środowiska Morza Bałtyckiego, co wpłynęłoby na poprawę gotowości wojskowej USN dzięki większemu doświadczeniu na wodach regionalnych. Co najważniejsze, siły USN pogłębiłyby interoperacyjność i zdolności do pomocy sojusznikom i partnerom w pokonywaniu wyzwań politycznych i technicznych związanych ze wspólną obroną.

Kanada powinna rozważyć przygotowanie i wdrożenie strategii euroatlantyckiej, która uzupełniałaby jej strategię dla Indo-Pacyfiku i politykę wobec Arktyki. Dokument ten formalnie określałby cele Kanady oraz oczekiwania polityczne, gospodarcze i społeczne wobec regionu, wśród których mogłyby znaleźć się promowanie pokoju, odporności i bezpieczeństwa, w tym w obszarze morskim. Wdrożenie strategii mogłoby obejmować – podobnie jak w przypadku USA – regularne wizyty RCN w portach lub wysyłanie okrętów na Morze Bałtyckie. Rozszerzenie operacji morskich zapewniłoby RCN możliwość stałego działania w regionie, przyniosło cenne doświadczenia operacyjne w wyjątkowym miejscu i umożliwiło Kanadzie pełnienie wraz z sojusznikami większej roli w bezpieczeństwie regionalnym. W tym kontekście i w celu zabezpieczenia Arktyki i Północnego Atlantyku Kanada mogłaby też rozważyć rozszerzenie ram proponowanego paktu podwodnego z Norwegią i Niemcami⁸⁹, tak aby obejmował on również Morze Bałtyckie i sojuszników posiadających zdolności podwodne, w tym Polskę i Szwecję. Aby dalej wzmacniać swoją rolę w regionie euroatlantyckim, Kanada powinna priorytetowo potraktować też zaangażowanie w wielostronne formaty w Europie Środkowo-Wschodniej, np. Inicjatywę Trójmorza i Radę Państw Morza Bałtyckiego. Dałoby to możliwość pogłębienia stosunków gospodarczych, a także współpracy z partnerami w kwestiach ważnych dla Kanady, m.in. obrony demokracji.

Współpraca regionalna

Kinga Dudzińska, Amanda Dziubińska

- **Wobec narastania i różnicowania zagrożeń poniżej progu wojny państwa RMB powinny pogłębić koordynację polityczną.**
- **Wymaga to wzmocnienia roli RPMB jako głównej platformy uzgadniania priorytetów regionalnych. Można to osiągnąć poprzez ukierunkowanie mandatu Rady na wzmacnianie odporności, gotowości i reagowania kryzysowego oraz przyznanie jej wymiernych narzędzi wykonawczych.**

.....

⁸⁹ M. Brewster, *Canada, Germany, and Norway discussing a security pact to cover the North Atlantic and Arctic*, CBC, 20 czerwca 2024 r., www.cbc.ca.

Wobec narastania i różnicowania zagrożeń poniżej progu wojny państwa RMB powinny pogłębić koordynację polityczną – zwłaszcza w energetyce, komunikacji strategicznej i polityce wobec Rosji – oraz ściślej powiązać ją z działaniami operacyjnymi ich sił zbrojnych i innych służb. Wymaga to wzmocnienia roli RPMB jako głównej platformy uzgadniania priorytetów regionalnych. Można to osiągnąć poprzez ukierunkowanie mandatu Rady na wzmocnienie odporności, gotowości i reagowania kryzysowego oraz przyznanie jej wymiernych narzędzi wykonawczych. Mogą do nich należeć: ustanowienie regularnych konsultacji z udziałem dyrektorów politycznych i urzędników odpowiedzialnych za bezpieczeństwo, tak aby zapewnić stałe uzgadnianie stanowisk i sprawną ścieżkę decyzyjną, trwałe osadzenie współpracy w zakresie bezpieczeństwa cywilnego i ochrony ludności, w tym opracowanie wspólnych procedur zarządzania kryzysowego oraz cykliczne międzyinstytucjonalne ćwiczenia scenariuszy kryzysów transgranicznych, koncentracja prac RPMB na priorytetach wynikających z aktualnego profilu ryzyka (ochrona infrastruktury krytycznej, w tym podmorskiej, wzmocnienie cyberodporności oraz przeciwdziałanie operacjom hybrydowym, w tym zagrożeniom powiązanim z „flotą cieni”).

Budowanie polityki komunikacyjnej

Amanda Dziubińska

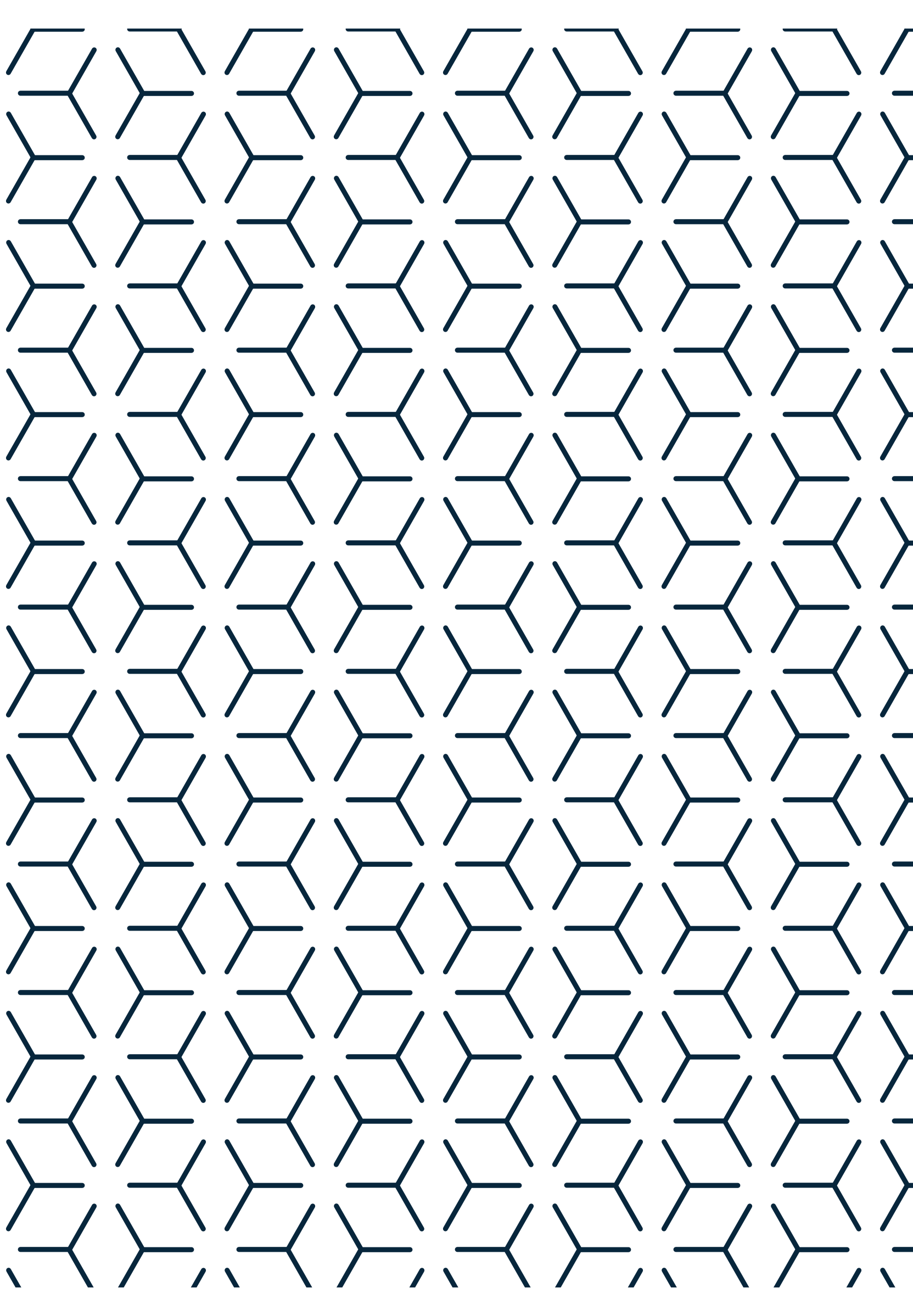
- **Wskazane jest opracowanie przez państwa RMB spójnej narracji strategicznej dotyczącej roli regionu Morza Bałtyckiego w bezpieczeństwie euroatlantyckim. Powinna ona jednoznacznie definiować, dlaczego Bałtyk jest kluczowy dla NATO i UE, jakie są cele państw regionu w zakresie odstraszania i obrony oraz jakie korzyści dla obywateli i gospodarek przynosi wzmocniona obecność sojusznicza w regionie i inwestycje w bezpieczeństwo.**
- **Polityka komunikacyjna powinna wzmocniać odporność społeczną. Wiąże się to z regularnym przekazywaniem społeczeństwu zrozumiałych wyjaśnień znaczenia ćwiczeń wojskowych, obecności sił sojuszniczych czy inwestycji w infrastrukturę krytyczną, a także z transparentnym informowaniem o incydentach przy jednoczesnym wyjaśnianiu działań zaradczych.**
- **Konieczne jest systemowe stosowanie polityki komunikacyjnej w przeciwdziałaniu dezinformacji i innym operacjom informacyjnym prowadzonym przez Rosję i innych aktorów. Oprócz rozwijania zdolności monitorowania i identyfikowania szkodliwych narracji potrzebne są**

proaktywne działania komunikacyjne – wyprzedzające wyjaśnianie potencjalnie wrażliwych kwestii (np. kosztów sankcji, zwiększonych wydatków obronnych, obecności wojsk sojuszniczych) i szybkie dementowanie fałszywych informacji.

Wskazane jest opracowanie przez państwa RMB spójnej narracji strategicznej dotyczącej roli regionu Morza Bałtyckiego w bezpieczeństwie euroatlantyckim. Powinna ona jednoznacznie definiować, dlaczego Bałtyk jest kluczowy dla NATO i UE, jakie są cele państw regionu w zakresie odstraszania i obrony oraz jakie korzyści dla obywateli i gospodarek przynosi wzmocniona obecność sojusznicza w regionie i inwestycje w bezpieczeństwo. Kluczowe jest uniknięcie rozproszenia przekazu – różne państwa mogą akcentować odmienne elementy (np. zagrożenia militarne, energetyczne, środowiskowe), ale powinny osadzać je w spójnych i wspólnych ramach narracyjnych, podkreślających solidarność regionalną oraz odpowiedzialność i przewidywalność podejmowanych działań. Polityka komunikacyjna powinna wzmocnić odporność społeczną. Wiąże się to z regularnym przekazywaniem społeczeństwu zrozumiałych wyjaśnień dotyczących znaczenia ćwiczeń wojskowych, obecności sił sojuszniczych czy inwestycji w infrastrukturę krytyczną, a także z transparentnym informowaniem o incydentach (np. sabotażu, cyberatakach) przy jednoczesnym wyjaśnianiu działań zaradczych. Powinno to obejmować także aktywne włączanie ekspertów i środowisk naukowych w proces tłumaczenia złożonych zjawisk bezpieczeństwa.

Konieczne jest systemowe stosowanie polityki komunikacyjnej w przeciwdziałaniu dezinformacji i innym operacjom informacyjnym prowadzonym przez Rosję i innych aktorów. Oprócz rozwijania zdolności monitorowania i identyfikowania szkodliwych narracji potrzebne są proaktywne działania komunikacyjne – wyprzedzające wyjaśnianie potencjalnie wrażliwych kwestii (np. kosztów sankcji, zwiększonych wydatków obronnych, obecności wojsk sojuszniczych) i szybkie dementowanie fałszywych informacji.

Należy wreszcie wzmocnić koordynację komunikacji strategicznej pomiędzy państwami regionu a strukturami NATO i UE. Chodzi zarówno o bieżące uzgadnianie przekazów w sytuacjach kryzysowych (incydenty na morzu, sabotaż infrastruktury, operacje dezinformacyjne), jak i o planowanie średnio- i długoterminowych kampanii informacyjnych. W praktyce oznacza to konieczność stworzenia stałych mechanizmów wymiany informacji (w tym systemów wczesnego ostrzegania w obszarze dezinformacji), wspólne ćwiczenia z zakresu komunikacji kryzysowej oraz rozwijanie wspólnych produktów informacyjnych (np. raportów, kampanii społecznych).

Zakończenie

Amanda Dziubińska, Aleksandra Koziol

Środowisko bezpieczeństwa regionu Morza Bałtyckiego przechodzi głęboką transformację. Równoległe mają miejsce procesy wzmacniania zdolności obronnych i narastają wielowymiarowe zagrożenia ze strony Rosji. Po 2022 r. zmiana jakościowa dotyczy przede wszystkim sposobu postrzegania RMB – nie jako relatywnie stabilnego „wewnętrznego morza UE i NATO”, lecz jako istotnego obszaru rywalizacji strategicznej i potencjalnego konfliktu o wysokiej intensywności z Rosją, silnie powiązanego z bezpieczeństwem całej flanki północno-wschodniej, a szerzej także z bezpieczeństwem w Arktyce i na Północnym Atlantyku. Jednocześnie rosnące znaczenie Bałtyku dla bezpieczeństwa energetycznego, transformacji klimatycznej i cyfrowej oraz odporności infrastrukturalnej państw regionu sprawia, że każdy kryzys w tym obszarze może generować skutki o charakterze paneuropejskim i światowym. RMB staje się zatem jednym z kluczowych punktów odniesienia dla definiowania nowego podejścia do bezpieczeństwa europejskiego. Zakłada ono równoczesne wzmacnianie obrony i odstraszania, pogłębianie integracji europejskiej przy utrzymaniu silnego wymiaru transatlantyckiego oraz łączenie bezpieczeństwa militarnego z budową odporności cywilnej.

W odniesieniu do zmiany poziomu bezpieczeństwa regionu po 2022 r. niniejszy raport wskazuje, że mamy do czynienia z paradoksem równoczesnego wzmocnienia obrony i odstraszania przy narastających ryzykach. Z jednej strony członkostwo Finlandii i Szwecji w NATO, przyspieszona modernizacja sił zbrojnych państw regionu, nowe plany operacyjne i obronne Sojuszu, a także obecność wojskowa USA oraz innych sojuszników tworzą perspektywę jakościowo nowego potencjału odstraszania i obrony. Z drugiej strony drastycznie zwiększyło się ryzyko eskalacji konfliktu z Rosją, a spektrum stosowanych przez nią środków – od działań konwencjonalnych po hybrydowe i sabotaż infrastruktury krytycznej – poszerzyło się i uległo intensyfikacji, przekształcając region w sferę aktywnego konfliktu Rosji z NATO poniżej progu otwartej agresji.

Analiza roli NATO i UE w kształtowaniu bezpieczeństwa RMB wskazuje, że podejmowane przez te podmioty inicjatywy mają charakter komplementarny, ale wciąż są

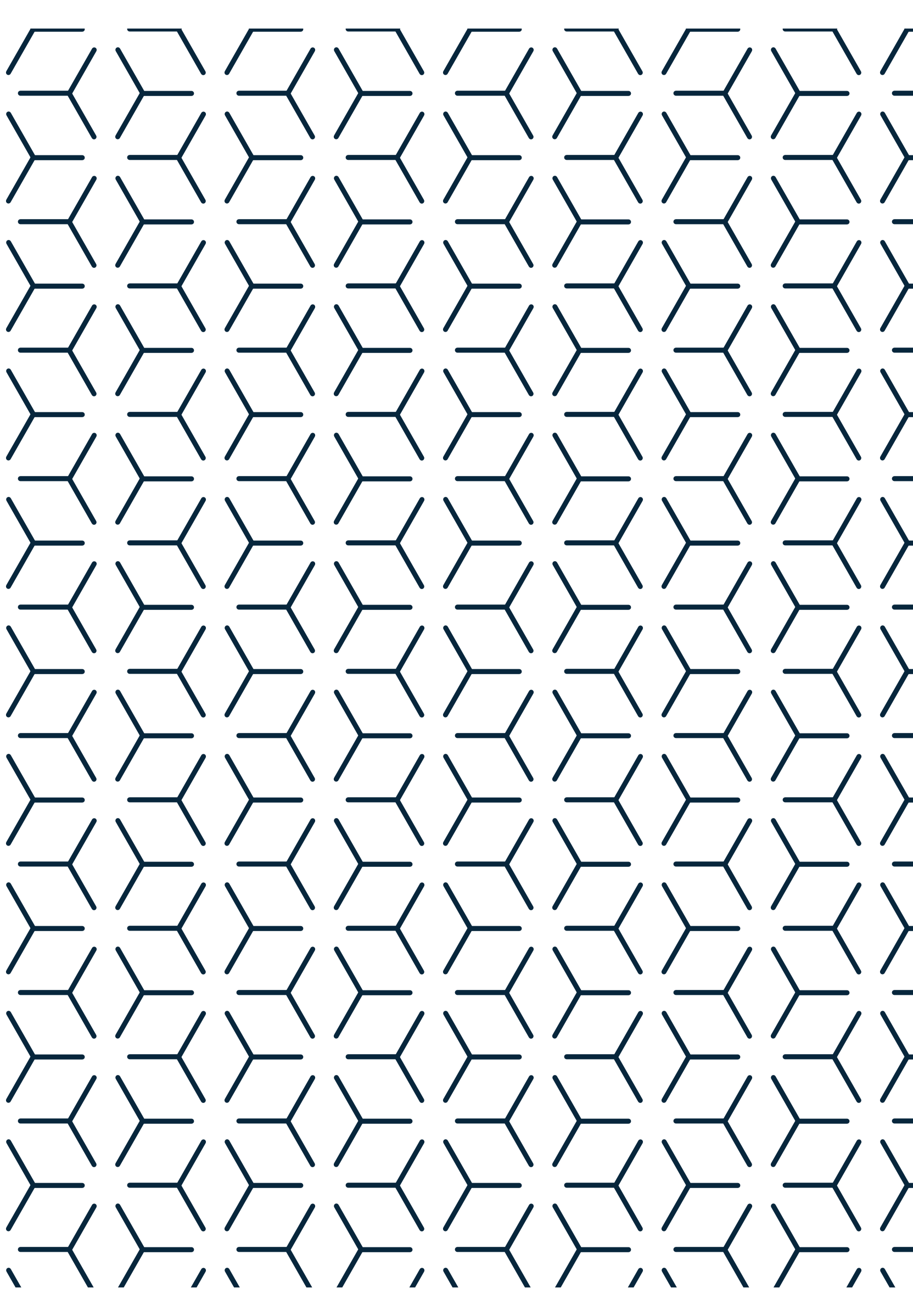
niewystarczająco zsynchronizowane. Działania Sojuszu mają potencjał zwiększenia wiarygodności odstraszenia w wymiarze militarnym, z kolei instrumenty UE w coraz większym stopniu usiłują kształtować warunki bezpieczeństwa na czasy pokoju i kryzysu. Raport pokazuje jednak także istotne luki: utrzymującą się fragmentację procesów planowania w obu organizacjach, niedostateczną operacjonalizację deklarowanej „komplementarności” NATO–UE, a także ograniczoną zdolność do wspólnej ochrony infrastruktury krytycznej. Potencjał inicjatyw sojuszniczych i unijnych jest więc znaczący, ale jego pełniejsze wykorzystanie wymaga od obu organizacji głębszej integracji planowania, ćwiczeń i finansowania.

Zasadniczym zasobem bezpieczeństwa RMB pozostaje możliwość wzmocnienia regionalnych instytucji i mechanizmów współpracy politycznej. Bardzo wyraźna jest polityczna wola i zdolność do zwiększania zakresu i skali współdziałania państw regionu, choć wyzwaniem pozostanie zaangażowanie partnerów transatlantyckich. Państwa nordyckie i bałtyckie, Polska, Niemcy i inne kluczowe podmioty regionu podjęły w ostatnich latach szereg ambitnych programów modernizacji technicznej i transformacji ich sił zbrojnych, zwiększyły wydatki na obronność i rozwinęły formaty kooperacji wojskowej oraz sektorowej. Dobrym przykładem zacieśniania działań jest RPMB, w ramach której państwa omawiają m.in. sposoby reagowania na zagrożenia hybrydowe w regionie. Fundamentem odstraszenia w najbliższych latach powinno pozostać zaangażowanie USA, Kanady i innych sojuszników spoza regionu w ćwiczenia, a także wzmocnienie ich obecności wojskowej i działań służących ochronie morskich szlaków komunikacyjnych. Utrzymujące się transatlantyckie napięcia osłabią spójność strategiczną i utrudnią formułowanie trwałych priorytetów dla całego RMB.

W tym ujęciu skuteczność odstraszenia i obrony w RMB zależy nie tylko od lokalnego wzmocnienia sił zbrojnych i odporności infrastrukturalnej, lecz także od zdolności do skoordynowania działań bałtyckich z podejmowanymi na kierunku północnym – w szczególności w Arktyce i na obszarze północnego Atlantyku. Bałtyk pozostanie przy tym akwenem najbardziej wrażliwym i podatnym na eskalację.

Powyższe wyzwania stwarzają jednak dla państw regionu i ich partnerów liczne szanse. Dzięki relatywnie wysokiej zbieżności interesów strategicznych, rozbudowanej sieci formatów regionalnych oraz silnemu zakorzenieniu w strukturach UE i NATO region Morza Bałtyckiego może stać się modelowym przykładem budowania wielopoziomowej odporności. Kluczowe dla osiągnięcia tego celu będzie zastąpienie reaktywnego zarządzania kryzysami długofalowym planowaniem, obejmującym zarówno domenę militarną, jak i energetykę, infrastrukturę, środowisko, sferę informacyjną oraz spójność społeczną. Bezpieczeństwo RMB powinno być przy tym traktowane jako proces. Oznacza to, że nawet znaczący wzrost zdolności wojskowych i liczby instrumentów politycznych nie gwarantuje trwałego poczucia bezpieczeństwa, jeśli nie towarzyszy mu zdolność do adaptacji do zmieniających się warunków, uczenia się na doświadczeniach

kryzysowych i inwestowania w odporność społeczną. Szczęólnego znaczenia nabiera rola decydentów politycznych i wojskowych w zapewnieniu adekwatnego finansowania obrony i inwestycji w infrastrukturę, budowy trwałego konsensusu politycznego wokół priorytetów bezpieczeństwa RMB oraz komunikowaniu społeczeństwu konieczności ponoszenia związanych z tym kosztów. Działania podejmowane w najbliższych latach w zakresie wzmocnienia obecności wojskowej, ochrony infrastruktury krytycznej, kształtu polityki energetycznej, rozwoju technologicznego i sposobów zarządzania ryzykiem zadecydują o tym, czy Bałtyk pozostanie przestrzenią stabilności i integracji, czy też stanie się jednym z głównych pól konfrontacji w coraz bardziej konkurencyjnym i nieprzewidywalnym porządku międzynarodowym.

Autorzy

Filip Bryjka

jest politologiem i doktorem nauk o bezpieczeństwie. Pracuje jako analityk w Polskim Instytucie Spraw Międzynarodowych (PISM) oraz jako adiunkt w Instytucie Studiów Politycznych Polskiej Akademii Nauk (ISP PAN). Zajmuje się zagrożeniami hybrydowymi, zwłaszcza rosyjską dezinformacją, sabotażem i nieregularnymi grupami zbrojnymi. Absolwent The George C. Marshall European Center for Security Studies, Akademii Sztuki Wojennej, Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Lądowych i Uniwersytetu Wrocławskiego. Uczestnik międzynarodowych projektów badawczych poświęconych przeciwdziałaniu zagrożeniom hybrydowym, finansowanych m.in. z grantów NATO, UE i GCMC. Obecnie kieruje pracami grupy badawczej ISP PAN w projekcie SAUFEX (Secure Automated Unified Framework for Exchange) – projektu realizowanego w ramach grantu „Horyzont Europa”, który jest poświęcony wykorzystaniu sztucznej inteligencji do analizowania i przeciwdziałania zagranicznym manipulacjom informacyjnym i ingerencjom (FIMI).

Kinga Dudzińska

była analityczką Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych w programie Energia, surowce i technologie krytyczne. Do jej obszarów badawczych należały: region Morza Bałtyckiego, państwa bałtyckie i nordyckie. Absolwentka studiów doktoranckich w zakresie nauk o polityce na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu (2013), magister politologii UMK (2007) i bałtystyki na Uniwersytecie Warszawskim (2012). W 2011 r. uzyskała grant doktorski na Uniwersytecie w Tromsø przyznany w ramach Funduszy Norweskich. Uczestniczyła w programach stypendialnych na Litwie, Łotwie i w Estonii. Władza angielskim, niemieckim, litewskim i łotewskim.

Amanda Dziubińska

jest koordynatorką programu Energia, surowce i technologie krytyczne w Polskim Instytucie Spraw Międzynarodowych (PISM). Analizuje zagadnienia związane z surowcami krytycznymi, w tym odpornością łańcuchów dostaw, oraz ich znaczeniem dla transformacji energetycznej i rozwoju technologii. Zajmuje się również polityką wewnętrzną i zagraniczną Francji. Z wykształcenia politolożka, absolwentka Uniwersytetu Warszawskiego. Część studiów magisterskich odbyła w Sciences Po w Paryżu (European Affairs), ukończyła także studia podyplomowe w SGH z zakresu handlu zagranicznego. Była badaczką w OKFiSF UW oraz badaczką wizytującą w IISL w Hiszpanii. Prowadziła zajęcia dydaktyczne na Uniwersytecie Warszawskim oraz w SWPS. Posługuje się językiem angielskim i francuskim.

Aleksandra Koziół

jest analityczką w programie Bezpieczeństwo międzynarodowe Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych (PISM). Zajmuje się bezpieczeństwem europejskim ze szczególnym uwzględnieniem wspólnej polityki bezpieczeństwa i obrony UE, a także polityką wewnętrzną i zagraniczną Rosji. Jej zainteresowania badawcze dotyczą ponadto obszaru wschodniego sąsiedztwa oraz zagrożeń hybrydowych. Z wykształcenia doktor nauk o polityce, magister stosunków międzynarodowych i filologii rosyjskiej. Wykłada na Uniwersytecie Warszawskim, wcześniej prowadziła zajęcia na Uniwersytecie Jagiellońskim. Realizowała grant badawczy ze środków UE, w ramach którego wizytowała na Queen's University w Kanadzie. Biegle posługuje się językiem angielskim i rosyjskim, zna również język niemiecki i białoruski.

Paweł Markiewicz

jest historykiem zajmującym się tematyką Europy Środkowo-Wschodniej w okresie XX wieku. Otrzymał stopień doktora nauk humanistycznych na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie oraz tytuł magistra nauk humanistycznych na Uniwersytecie Harvarda. Obecnie pełni funkcję dyrektora wykonawczego biura Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych (PISM) w Waszyngtonie i jest doradcą dyrektora PISM ds. operacji w USA. Jego praca analityczna w PISM koncentruje się na relacjach transatlantyckich Polski z Kanadą i Stanami Zjednoczonymi, polityce zagranicznej, wewnętrznej i bezpieczeństwa/obronnej Stanów Zjednoczonych i Kanady, a także geopolityce Arktyki.

Tymon Pastucha

jest analitykiem ds. polityki energetycznej w programie Energia, surowce i technologie krytyczne w Polskim Instytucie Spraw Międzynarodowych (PISM). Absolwent kierunku prawo-ekonomicznego (Wydział Prawa i Administracji UAM oraz Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu) i Wschodoznawstwa (Wydział Historii UAM). Postępuje się językiem angielskim, rosyjskim i niemieckim, a także zna podstawy języka serbsko-chorwackiego.

